

Predsednički izbori za Skupštinu Srbije

Kampanja za parlamentarne izbore u junu 2020. -
funkcionerska kampanja, njeno medijsko praćenje, postupanje državnih organa

Transparentnost Srbija

Beograd, jun 2020

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Ovo istraživanje sprovedeno je u okviru projekta "Dijalog o izborima". Svi izneti stavovi pripadaju organizaciji Transparentnost Srbija i ne moraju odražavati stavove donatora.

Sadržaj

Predsednički izbori za Skupštinu Srbije.....	1
Uvodne napomene.....	4
Razlozi za monitoring.....	4
Promotivne aktivnosti, funkcionerska kampanja i kršenje zakona - sličnosti i razlike	5
Metodologija i uzorak	6
Širi kontekst istraživanja	8
Glavni nalazi i specifičnosti ove kampanje:.....	9
ODIHR ponovo ukazao na funkcionersku kampanju.....	11
Promotivne aktivnosti funkcionera - kampanja pre i tokom vanrednog stanja.....	14
Promotivne aktivnosti tokom "nekampanje"	15
Primeri iz perioda "nekampanje"	17
Bizarnosti i kuroiziteti na lokalnom nivou	18
Mediji i funkcioneri tokom vanrednog stanja	18
Lice sa naslovne strane	19
Glavne teme na naslovnim stranicama dnevne štampe.....	22
Funkcionerska kampanja, aktivnosti funkcionera i izborni blokovi u centralnim informativnim emisijama	24
Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za sledeće datume: 9. mart, 6. april, 14. jun i 17. jun:.....	30
Pregled po TV stanicama – zbirno.....	30
Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 9. mart	32
Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 6. april.....	34
Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 14. jun.....	35
Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 17. jun.....	38
Specifični primeri promotivnih aktivnosti funkcionera	41
Kako može da se izvesti sa promotivnog događaja	54
Izborna tišina.....	58
Prijave (ne)nadležnima.....	61
(Ne)postupanje institucija.....	78
Javno tužilaštvo	78
Agencija za borbu protiv korupcije.....	78
Regulatorno telo za elektronske medije.....	85
Nadzorni odbor (za izbore)	85
Ministarstvo finansija i lokalne samouprave – raspodela novca iz budžeta.....	88

Preporuke	89
Oblast 1: Pristup medijima i njihova kontrola	89
Oblast 2: Transparentnost izborne administracije.....	94
Oblast 3: Finansiranje izborne kampanje.....	96
Oblast 4: Zaštita biračkog prava.....	101

Uvodne napomene

Razlozi za monitoring

Transparentnost Srbija pratila je aktivnosti javnih funkcionera tokom izbornih kampanja 2012¹, 2014², 2016³, 2017⁴. i 2018⁵. godine. Od 2017. godine deo monitoringa je i medijsko praćenje funkcionerske kampanje, kroz uzorak centralnih informativnih emisija pet TV stanica i pojavljivanje funkcionera, predstavnika listi i drugih relevantnih predstavnika političkih subjekata na naslovnim stranicama štampe. Pratimo, takođe, i postupanje državnih organa, u okviru njihovih nadležnosti, u vezi sa kampanjom - sumnjama na prekršaje, krivična dela, zloupotrebe i druge oblike delovanja na koje mogu da ukažu, da ih sankcionišu ili da pokrenu postupke za sankcionisanje. U svim izveštajima, pored kvantitvanih pokazatelja, dešavanja tokom kampanje ilustrujemo brojnim primerima. Redovno pratimo (od 2002. godine) i finansiranje izborne kampanje, troškove oglašavanja, što je to deo posebnog izveštaja. Na izborima 2020. godine TS je pratila i transparentnost finansiranja izborne kampanje⁶.

Svi dosadašnji monitorinzi nedvosmisleno pokazuju da tokom izborne kampanje značajno raste broj promotivnih događaja, čiji je osnovni cilj da funkcioneri koje birači povezuju sa određenim partijama ili izbornim listama, dobiju prostor u medijima. Ovo povećanje je vidljivo u svim izbornim ciklusima iako je od 2014. godine značajan broj funkcionera u "stalnoj izbornoj kampanji", a u javnosti se pokušava stvoriti slika da su promotivne aktivnosti ne samo deo redovnog posla, već i obaveza za funkcionere.

Istovremeno, jača interesovanje za pojam funkcionerske kampanje. To je slučaj u zemlji, gde su i druge organizacije civilnog društva počele da prate ovu pojavu, mediji sve češće da postavljaju pitanje da li su aktivnosti, sa kojih su pozvani da izveštavaju, promotivne, odnosno deo funkcionerske kampanje, a jača interesovanje i u međunarodnim krugovima. Naime, na funkcionersku kampanju ukazuju posmatračke misije OEBS/ODIHR u izveštajima sa nekoliko poslednjih izbornih ciklusa, a te ocene i opomene preuzima i Evropska komisija u svojim izveštajima u Srbiji.

Transparentnost Srbija se zbog svega navedenog odlučila da i u ovom izbornom ciklusu prati aktivnosti državnih funkcionera, odnosno "funkcionersku kampanju", u okviru projekta koji je podržala Fondacija za otvoreno društvo.

¹ <https://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/Finansiranje%20kampanje%202012.pdf>

²

<https://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/13062014/Aktivnosti%20javnih%20funkcionera%20tokom%20kampanje%20za%20izbore%202014,%202013.06.2014.pdf>

³

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Funkcionerska_kampanja_2016_izve%C5%A1taj_maj_2016.pdf

⁴ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/funkcionerska_kampanja_2017_-_presek_28._marta.pdf

⁵ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Izvestaj-o-izbornoj-kampanji-Beograd-2018.pdf

⁶ <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/projekti/189-transparentnost-finansiranja-izborne-kampanje>

Promotivne aktivnosti, funkcionerska kampanja i kršenje zakona - sličnosti i razlike

"**Funkcionerska kampanja**" je izraz kojim Transparentnost Srbija označava aktivnosti javnih funkcionera u predizbornom periodu, koje se prikazuju kao njihov "redovan rad", a suštinski su deo političke promocije. U užem smislu funkcionerska kampanja najčešće se manifestuje kroz **promotivne aktivnosti funkcionera**: posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajmova, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima.

I druge aktivnosti funkcionera mogu imati promotivne elemente, kao što su posete inostranstvu, sastanci u kabinetu sa domaćim i stranim zvaničnicima, sportistima i sl, sastanci na terenu sa domaćim zvaničnicima i učešće funkcionera na manifestacijama (konferencije, skupovi, okrugli stolovi, svečane akademije, obeležavanja značajnih datuma).

Za praktičnu identifikaciju "**promotivnih aktivnosti**" u okviru funkcionerske kampanje mogu poslužiti dva test pitanja – da li je ova aktivnost nešto što će biti iole bitno nakon protoka određenog perioda (kakav će biti efekat) i da li bi se ovo desilo i da li bi funkcionisalo bez prisustva javnog funkcionera.

O promotivnim aktivnostima mediji izveštavaju u informativnom programu, van blokova namenjenih za stranačku promociju. Ovaj oblik izborne propagande nije obuhvaćen propisima koji uređuju pristup učesnika izbora medijima (npr. ravnomerno predstavljanje izbornih lista). Pošto zakonski nema tretman predizborne propagande, pojavljivanje državno-stranačkih lidera u informativnom programu ne ulazi ni u prikaz troškova izborne kampanje niti podleže kontroli finansijskih izveštaja političkih subjekata. S druge strane, takva promocija nesumnjivo vredi značajno više nego otvorena propaganda, kako zbog toga što se plasira u kontekstu „objektivnog izveštavanja“, tako i zbog činjenice da je gledanost informativnog programa daleko veća nego gledanost reklama.

Važno je napomenuti da sama "funkcionerska kampanja", odnosno pojavljivanje funkcionera na promotivnim događajima (pseudodogađajima), ne predstavlja kršenje bilo kog propisa u Srbiji, sve dok nema direktne zloupotrebe javnih resursa u stranačke svrhe, u smislu ograničenja iz Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije (novousvojenog Zakona o sprečavanju korupcije). U okviru funkcionerske kampanje moguće je utvrditi i sumnje na prekršaje, što je, takođe, zabeleženo u prethodnim monitorinzima.

TS je od 2012. godine pokretala više inicijativa za pravno regulisanje, odnosno ograničavanje, funkcionerske kampanje. Poslednja prilika da se to učini propuštena je krajem 2019. godine, kada je izmenjeno nekoliko propisa u okviru dijaloga političkih partija usmerenog na poboljšanje uslova za održavanje izbora. TS smatra da se ova oblast može urediti usvajanjem zakona koji bi regulisao dozvoljene aktivnosti državnih organa i funkcionera tokom izborne kampanje, ili propisima REM-a kojim bi se uredilo ili preporučilo na koji način mediji treba ili smeju da izveštavaju o takvim aktivnostima. TS je ranije izražavala nadu i da bi parlamentarni Nadzorni odbor mogao da ukaže na ovaj aspekt kampanje i odnos funkcionera, promotivnih aktivnosti i medija. Nadzorni odbor je konačno, prvi put posle gotovo 20 godina, formiran za izbore u junu 2020, a njegovo (ne)postupanje je deo ove analize.

Metodologija i uzorak

Monitoring funkcionerske kampanje obavljen je po istoj metodologiji kao i za prethodne izborne cikluse. Reč je o metodologiji koja je uspostavljena nakon prvog istraživanja, 2012. godine, kada su pored promotivnih aktivnosti uvedene još četiri kategorije. Šesta kategorija uvedena je 2017. godine, a ove godine i sedma. Podaci i poređenje aktivnosti u kampanji sa neizbornim periodom u 2019. godini rađeni su kroz obradu aktivnosti iz svih sedam kategorija, dok su u uporednoj tabeli koja obuhvata sve cikluse i neizborne referentne periode od 2013. godine do danas izostavljena 6. i 7. kategorija radi uporedivosti. Radi mogućnosti poređenja, a zbog različitog trajanja kampanja i monitoringa, u toj tabeli su aktivnosti predstavljene svedene na prosečan broj nedeljno.

U ovom ciklusu posmatrane su aktivnosti funkcionera u tri perioda - od 4. do 15. marta, što je bio prvi deo kampanje od raspisivanja izbora do uvođenja vanrednog stanja i od 11. maja do 21. juna - od odluke RIK-a o nastavljanju izbornih radnji do dana izbora (funkcionerska kampanja ne prestaje sa početkom izborne tišine). Podaci za ova dva perioda su spojedna u jedinstvenu izbornu, odnosno funkcionersku kampanju od 54 dana. Posebno je posmatran i period tokom vanrednog stanja i prekida izbornih aktivnosti. S obzirom na to da je pravno teško razrešivo pitanje da li je to bio period kampanje (RIK je proglasio prekid izbornih radnji, ali ne postoji osnov po kome bi mogao da se proglasi i prekid izborne kampanje) ovaj period je analiziran prvenstveno sa stanovišta promotivnih aktivnosti funkcionera.

Aktivnosti tokom 54 dana (formalne) kampanje upoređene su sa aktivnostima tokom 54 dana u neizbornoj 2019. godini.

Aktivnosti funkcionera podelili smo u sedam kategorija:

1 - Promotivne aktivnosti (posete firmama, školama, bolnicama, fabrikama, gradilištima, svečana otvaranja objekata i manifestacija, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovori sa građanima, radnicima)

2 - Sastanci u inostranstvu

3 - Sastanci (u kabinetu)

4 - Sastanci na terenu (sa domaćim zvaničnicima)

5 - Manifestacije (konferencije, skupovi)

6 - Saopštenja (telegrami, poruke, čestitke, saopštenja o aktivnostima kao što su telefonski razgovori i slično)

7- Obraćanja (u direktnom prenosu)

Treba obratiti pažnju da pored promotivnih aktivnosti i druge aktivnosti (sastanci u kabinetu ili u inostranstvu) mogu imati značajan promotivni efekat (što se odražava na zastupljenost u medijima, pojavljivanje na naslovnim stranicama), ali one nisu računane kao promotivne za potrebe ove statistike.

Posete funkcionera jednom mestu, tokom kojih su imali više promotivnih aktivnosti (npr. poseta školi i fabrici u istom mestu) tretirani su kao jedan promotivni događaj, s obzirom na to da su i mediji sa takvih događaja uglavnom imali jedan izveštaj. Na "turnejama", tokom kojih su organizovane promotivne aktivnosti u više opština u jednom danu, svaka opština je računata kao jedna aktivnost, jer je, pored izveštaja nacionalnih medija (koji su možda prenosili samo jednu vest), u obzir uzeto i izveštavanje lokalnih medija, odnosno uticaj ovih aktivnosti i na lokalnu kampanju. Putovanja zvaničnika u inostranstvo računata su kao jedna aktivnost, bez obzira na trajanje posete i broj sastanaka.

Nisu uzete u računicu redovne aktivnosti (sednice vlade, gradskog veća i sl) kao ni stranačke aktivnosti, koje su kao takve najavljene i realizovane. Stranačke aktivnosti koje su kombinovane sa aktivnostima funkcionera jesu, međutim, analizirane u posebnom delu ovog izveštaja u onoj meri u kojoj su se preplitale sa zvaničnim državnim aktivnostima.

Posmatrano je 26 funkcionera, najviše do sada - 14 republičkih i 12 lokalnih: predsednik Srbije Aleksandar Vučić, predednica Vlade Srbije Ana Brnabić, potpredsednici Vlade i ministri Ivica Dačić, Zorana Mihajlović, Rasim Ljajić, Nebojša Stefanović, ministri Siniša Mali, Branislav Nedimović, Aleksandar Vulin, Mladen Šarčević, Zlatibor Lončar, Aleksandar Antić, Slavica Đukić Dejanović i Zoran Đorđević, gradonačelnik Beograda Zoran Radojičić, njegov zamenik Goran Vesić, gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević, načelnica Nišavskog okruga Dragana Sotirovski, gradonačelnik Niša Darko Bulatović, gradonačelnik Šapca Nebojša Zelenović, gradonačelnik Novog Pazara Nihat Biševac i predsednici gradskih opština Irena Vujović (Savski Venac), Dejan Matić (Zemun), Aleksandar Jovičić (Palilula), Aleksandar Šapić (Novi Beograd) i Marko Bastać (Stari Grad).

Informacije o aktivnostima funkcionera prikupljane su iz najava Novinske agencije Beta⁷, najava na sajtu Vlade Srbije, saopštenja i informacija o aktivnostima na sajtovima Vlade Srbije, resornih ministarstava i državnih organa, uključujući i sajt predsednika Republike, sajta gradskih opština, kao i iz drugih medija dostupnih na internetu i iz pres klipinga. U jednom slučaju zatražene su dodatne informacije zahtevom za dostavljanje podataka od javnog značaja.

Među izvore nisu uvršteni Fejsbuk, Instagram i Tviter nalozi, ali su objave na zvaničnim nalogima funkcionera uvrštene u kategoriju "saopštenja" ako su prenošene u posmatranim medijima, čak i kada nisu objavljene na sajtovima .

U analizi smo ukazali na karakteristične slučajeve funkcionerske kampanje i specifične slučajeve kršenja i zaobilaženja propisa, o kojima smo izvestili i organe nadležne za dalje postupanje.

Za potrebe analize plasmana funkcionerske kampanje u elektronskim medijima, posmatrane su centralne informativne emisije pet TV stanica (RTS, N1, Prva, Studio B i Pink) u tri dana kampanje i u jednom danu tokom vanrednog stanja. Utvrdili smo koliko sekundi i koliko priloga su u posmatranim emisijama dobili predsednik Srbije (čije ime nosi lista okupljena oko SNS, partije na čijem je ujedno čelu), drugi funkcioneri iz partija koje učestvuju na izborima, a koliko su liste dobile u okviru predizbornih blokova. Utvrdili smo i koje promotivne i druge aktivnosti funkcionera su uvrštene u posmatrane vesti, a koje su u ovim medijima i ovim terminima ostale bez odjeka.

⁷ Transparentnost Srbija zahvaljuje Novinskoj agenciji Beta koja nam je besplatno ustupila na korišćenje servis tokom trajanja ovog istraživanja.

Analizirane su naslovne stranice 11 dnevnih listova (Alo, Blic, Danas, Dnevnik, Informer, Kurir, Narodne novine, Novosti, Politika, Srpski telegraf, Vesti) u periodu od 4. marta do 21. juna. TS je pratila pojavljivanje funkcionera i kandidata, odnosno izbornih lista na naslovnim stranicama, kontekst pojavljivanja (negativan/neutralan/pozitivan), kao i glavne teme na naslovnim stranicama u tom periodu.

Širi kontekst istraživanja

Ovo istraživanje predstavlja deo aktivnosti Transparentnosti-Srbija koja već 16 godina prati izbore u Srbiji. Pored pomenutih analiza, sadržanih u ovom izveštaju, TS je pratila i finansiranje kampanje, o čemu je sačinila dva posebna izveštaja. Jedan se odnosi na transparentnost finansiranja kampanje za vreme njenog trajanja, čime smo se ove godine bavili prvi put na sistematski način. Drugi izveštaj pruža (za sada preliminarne) nalaze o glavnim izvorima prihoda za izbornu kampanju, procenu glavnih troškova izborne kampanje i analizu postupanja državnih organa koji treba da obezbede primenu zakona u ovoj oblasti.

Monitoring izbora je deo širih napora TS za unapređenje pravnog okvira i prakse finansiranja političkih subjekata, kao jednog od bitnih preduslova za borbu protiv korupcije. TS je do sada podnela niz konkretnih predloga kako da se stanje poboljša. Takve predloge smo davali nakon svakog obavljenog monitoringa, tokom javnih i skupštinskih rasprava o zakonima i izmenama zakona, u polugodišnjim izveštajima o stanju primene antikorupcijskih propisa i u komunikaciji sa ODIHR, predstavnicima Saveta Evrope i Evropske komisije. Od 2002. do danas smo uticali na to da se propisi o finansiranju izbornih kampanja bitno unaprede i da kontrola njihovog poštovanja bude zadatak institucija koje imaju status nezavisnih državnih organa. Uticali smo na to da Skupština i Vlada Srbije 2013. prepoznaju u kojem pravcu bi trebalo sprovesti dalje reforme u ovoj oblasti, kroz Nacionalnu antikorupcijsku strategiju. Međutim, iako su rokovi prošli još 2014, ne samo da Strategija nije primenjena, već su u nekim bitnim segmentima pogoršani i zakoni i rad institucija.

Dijaloge na Fakultetu političkih nauka, kao i one koji su održani uz posredovanje Evropskog parlamenta tokom 2019. smo iskoristili kao priliku da predstavimo analizu ključnih problema i predloge za zakonodavne i druge reforme u vezi sa finansiranjem kampanje i drugim povezanim oblastima (mediji, zaštita izbornog prava, izborna administracija). Pored Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, kao osnovnog, naši predlozi se odnose i na brojne druge propise, uključujući Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije, Krivični zakonik, Zakon o oglašavanju, Zakon o budžetskom sistemu i mnoge druge. Kada je reč o institucijama, pratimo i dajemo sugestije u vezi sa postupanjem Agencije za borbu protiv korupcije, Regulatornog tela za elektronske medije, Nadzornog odbora (za izbore), Republičke izborne komisije, javnih tužilaštava, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija, Vlade, Narodne skupštine i organa APV i lokalnih samouprava.

Glavni nalazi i specifičnosti ove kampanje:

Iako su 21. juna održani izbori na svim nivoima, izuzev predsedničkih⁸, predsednik Srbije **Aleksandar Vučić dominirao je izbornom kampanjom** i zasenio je ne samo ostale aktere iz Srpske napredne stranke i drugih partija sa liste koja je nosila njegovo ime, nego i sve druge učesnike izbora.

Iako Vučić nije imao veliki broj promotivnih aktivnosti, one su pažljivo ukomponovane sa drugim oblicima promocije, tako da je on u potpunosti ovladao medijskim prostorom. Izveštaji sa 16 promotivnih aktivnosti na kojima se pojavio dobili su ogroman prostor u medijima⁹, a na tim događajima govorio je o nizu drugih tema i aktuelnosti, što mu je dalo dodatni prostor. Uz to je redovno gostovao u TV emisijama, organizovao "obraćanja naciji", a sve to je bio samo okvir za dominantno prisustvo uz plaćeno oglašavanje liste Srpske napredne stranke "Aleksandar Vučić za našu decu". Naime, oglasna kampanja SNS-a potpuno je personifikovana u Vučiću. Iako je Vučić predsednik Srbije, 21. juna nisu bili predsednički izbori i Vučić, naravno, nije na listi SNS, u jednom spotu se mogao čuti poziv - "Glasajte za čoveka koji radi za našu decu – Aleksandar Vučić za našu decu".

Drugi stranački funkcioneri nisu bili vidljivi (izuzev kao državni funkcioneri u funkcionerskoj kampanji), SNS zbog epidemije nije organizovala javne skupove¹⁰, a jedine stranačke aktivnosti bile su virtuelne video konferencije, zapravo obraćanje Vučića aktivistima.

Vučić je tokom kampanje imao 16 promotivnih aktivnosti, i jedan je od malobrojnih funkcionera sa smanjenim brojem promotivnih aktivnosti u odnosu na posmatrani neizborni period u 2019. godini, kada ih je bilo čak 41. Razlog za to je, pored ostalog, u činjenici da je u prvoj polovini 2019. godine organizovana jedna od najintenzivnijih promotivnih kampanja ikada viđenih u Srbiji - "Budućnost Srbije", tokom koje je Vučić imao promotivne aktivnosti u svim okruzima. Jednodnevna poseta okrugu uključivala je obilazak nekoliko gradova, odnosno promotivnih aktivnosti u fabrikama, školama, zdravstvenim i drugim javnim ustanovama¹¹.

Vučićevo prisustvo, kroz promotivne aktivnosti umerenog intenziteta, medijsko prisustvo kroz gostovanja i "obraćanja" u funkciji predsednika, i kroz plaćeno oglašavanje, u potpunosti je zaokruženo i kroz nastupe drugih funkcionera koji su redovno zahvaljivali Aleksandru Vučiću na svemu što su predstavljali kao rezultat svog rada, rada Vlade ili lokalne samouprave.

⁸ Nisu organizovani ni izbori za odbornike u 15 mesta u kojima su oni održani između 2017. i 2019. godine - Beograd, Zaječar, Bor, Kosjerić, Lučani, Negotin, Arandjelovac, Majdanpek, Mionica, Preševo, Medveđa, Kula, Doljevac, Kladovo i Smederevska Palanka.

⁹ To pokazuje analiza informativnih emisija na uzorku od četiri dana i pet TV stanica, koja je deo ovog izveštaja.

¹⁰ Jedan skup organizovan je na samom početku epidemija, 11. marta, a i tada je centralna ličnost bio Vučić.

¹¹ Prema metodologiji TS, poseta više objekata u jednom mestu računa se kao jedna promotivna aktivnost, jer najčešće izveste sa jednog od posećenih objekata i u okviru tog izveštaja samo pomenu da je funkcioner posetio i druge objekte ili ustanove. Međutim, obilazak više mesta u jednom danu se računa kao više aktivnosti, jer su to zasebni događaji, posebno za lokalne/regionalne medije.

Članovi Vlade, njih 13 obuhvaćenih uzorkom, imali su **tokom kampanje 229 promotivnih aktivnosti, što je 90% više** nego u istom periodu u neizbornoj 2019. godini. Računajući i Aleksandra Vučića, koji je imao smanjen broj aktivnosti (jedini drugi posmatrani republički funkcioner koji je imao smanjen broj promotivnih aktivnosti je Nebojša Stefanović), **broj promotivnih aktivnosti je porastao za 51%**. Ako se posmatra svih 26 funkcionera iz uzorka, **zabeleženo je 450 promotivnih aktivnosti, odnosno 56% više nego u istom periodu 2019. godine (288 aktivnosti)**¹².

Ovo je manji procentualni rast nego u prethodnim izbornim ciklusima (2018. godine bio je 72%, 2017. godine 67%, a 2016. godine čak 195%), ali jedan od glavnih razloga za to je već pomenuta promotivna kampanja "Budućnost Srbije" održana u 2019. godini.

Poređenje funkcionerske aktivnosti po kategorijama neizborni period 2019-2020 kampanja (54 dana u oba perioda)																		
*kategorije aktivnosti:	2019 neizborni period								2020 kampanja								Rast broja promotivnih aktivnosti u odnosu na 2019**	
	1	2	3	4	5	6	7	uk	1	2	3	4	5	6	7	uk		
Aleksandar Vučić	41	4	27	1	2	10	2	87	16	1	13	0	5	17	6	58	-61%	
Ana Brnabić	22	2	22	2	12	4	0	64	34	0	16	1	9	6	0	66	55%	
Rasim Ljajić	3	3	1	1	0	0	0	8	13	0	2	1	0	3	0	19		
Zorana Mihajlović	9	3	16	9	6	11	0	54	24	0	10	0	0	16	0	50	167%	
Nebojša Stefanović	15	1	14	2	4	4	0	40	13	0	8	1	3	6	0	31	-13%	
Ivica Dačić	6	14	26	2	3	2	0	53	18	4	20	0	11	34	0	87	200%	
Siniša Mali	4	2	5	0	6	4	0	21	5	1	5	2	1	15	0	29		
Branislav Nedimović	2	0	0	1	3	0	0	6	6	0	0	2	1	0	0	9		
Aleksandar Vulin	18	2	4	1	8	5	0	38	36	1	6	1	13	22	0	79	100%	
Mladen Šarčević	11	1	10	1	7	1	0	31	28	0	7	3	6	5	0	49	155%	
Zlatibor Lončar	4	3	0	1	3	2	0	13	10	0	8	0	1	1	0	20		
Aleksandar Antić	4	4	1	0	3	0	0	12	7	1	0	0	1	1	0	10		
Slavica Đukić Dejanović	2	1	0	0	6	0	0	9	8	0	1	1	4	1	0	15		
Zoran Đorđević	21	0	13	1	14	3	0	52	27	0	12	1	8	6	0	54	29%	
Zoran Radojčić	19	1	6	1	8	7	0	42	17	0	3	0	2	5	0	27	-11%	
Goran Vesić	20	0	1	1	3	7	0	32	46	0	3	1	4	17	0	71	130%	
Miloš Vučević	12	0	6	2	2	4	0	26	38	0	0	0	1	5	0	44	217%	
Dragana Sotirovski	6	0	1	2	3	3	0	15	15	0	3	2	5	1	0	26	150%	
Darko Bulatović	21	1	11	0	5	4	0	42	12	0	0	0	2	5	0	19	-43%	
Irena Vujović	5	0	1	1	1	0	0	8	4	0	0	0	0	0	0	4		
Dejan Matić	5	0	0	0	2	4	0	11	26	0	1	0	2	2	0	31	420%	
Aleksandar Jovičić	9	0	0	0	0	3	0	12	4	0	0	0	0	0	0	4		
Aleksandar Šapić	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	-100%	
Marko Bastać	9	0	0	0	0	4	0	13	2	0	0	0	0	5	0	7		
Nebojša Zelenović	9	0	1	1	4	3	0	18	18	0	3	0	3	6	0	30	100%	
Nihat Biševac	7	1	2	0	2	1	0	13	23	2	6	0	0	3	0	34	229%	
	288							724	450							873	56%	

* 1 - Promotivne aktivnosti (posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajmova, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima, prijem donacija, podela donacija)

2 - Sastanci u inostranstvu
 3 - Sastanci (u kabinetu)
 4 Sastanci na terenu (sa domaćim zvaničnicima)
 5 - Manifestacije (konferencije, skupovi)
 6 - Saopštenja, čestitke, telegrami
 7- Obraćanja

¹² Na ovom mestu treba napomenuti da je ovo konzervativna procena, zasnovana na aktivnostima koje su identifikovane u izvorima navedenim u metodologiji. Uočeno je, međutim, da u nekim izvorima tokom cele kampanje i u jednom njenom delu, nije bilo informacija o aktivnostima, iako su identifikovane u drugim izvorima. Tako, na primer, na sajtu Ministarstva poljoprivrede, kao ni na sajtu Vlade Srbije, nije bilo niti jedne informacije o aktivnostima Branislava Nedimovića, iako su u vestima na sajtovima pojedinih lokalnih samouprava i u medijima, nađene vesti o njegovim (promotivnim) aktivnostima u svojstvu ministra. TS je od Ministarstva zatražila podatke o aktivnostima ministra van Beograda, ali do okončanja ovog izveštaja odgovor nije stigao. Takođe, primećeno je da je na sajtu Grada Šapca, od polovine maja prestalo objavljivanje informacija o aktivnostima gradonačelnika. Ovo je koincidiralo sa izradom novog sajta, ali i sa objavljivanjem prvog izveštaja TS o funkcionerskoj kampanji, u kome su izneti i podaci o promotivnim aktivnostima tokom vanrednog stanja.

Od republičkih funkcionera, najviše promotivnih aktivnosti imali su **Aleksandar Vulin (36), Ana Brnabić (34), Mladen Šarečević (28), Zoran Đorđević (27) i Zorna Mihajlović (24)** . Najveći procentualni rast u odnosu na 2019. imao je Ivica Dačić, koji je utrostručio broj promotivnih aktivnosti (sa 6 na 18).

Među lokalnim funkcionerima, a i u apsolutnoj kategoriji, **tradicionalno je prvom mestu pripalo Goranu Vesiću, sa 46 promotivnih aktivnosti**. Izbori za grad Beograd održani su 2018. godine, ali Vesić se i ovog puta, kao i 2016. godine, najčešće pojavljivao sa predsednicima gradskih opština iz SNS i time pomagao njihov nastup na lokalnim izborima.

Pored Vesića, veliki broj promotivnih aktivnosti imali su i gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević (38), predsednik opštine Zemun Dejan Matić (26) i gradonačelnik Novog Pazara Nihat Biševac (23). Njih četvorica imali su i ogroman rast u odnosu na 2019. godinu - između 130% i 420%.

Na drugom kraju liste je Aleksandar Šapić, za koga nije identifikovana niti jedna aktivnost u svojstvu predsednika gradske opštine (ne samo promotivna, već ni iz drugih posmatranih kategorija). Mali broj aktivnosti (i promotivnih i ukupno) u svojstvu predsednika gradske opštine imali su i Marko Bastać, Irena Vujović i Aleksandar Jovičić.

Poređenje aktivnosti kroz duži vremenski period (tabele na narednim stranicama) - više izbornih i neizbornih ciklusa - pokazuje da nekolicina iskazuju jasnu tendenciju dodavanja dodatnog gasa na ionako intenzivnu neprekinutu izbornu kampanju od 2014. godine do danas. To su, na prvom mestu, Goran Vesić i Aleksandar Vulin. Ana Brnabić i Mladen Šarečević, iako kraće prisutni, pokazali su se kao "kampanjci" - broj promotivnih aktivnosti značajno im je rastao tokom izborne kampanje.

ODIHR ponovo ukazao na funkcionersku kampanju

Ovu pojavu ponovo su zabeležili i **posmatrači iz misije OEBS-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)**.

Uršula Gacek, koja je bila na čelu specijalne misije za praćenje izbora, navela je na konferenciji za novinare 22. juna da je "**dvojna uloga predsednika Srbije, koji je ujedno i lider vladajuće stranke, bacila senku na liniju između njegovih zvaničnih dužnosti i izborne kampanje**".

"Takvo ponašanje", kako je rekla, "predstavlja kršenje obaveza svih zemlja članica OEBS-a da poštuju jasnu podelu između države i političkih stranaka".

I predstavnici Evropske mreže posmatrača izbora (ENEMO) primetili su da su nejednaka medijska zastupljenost, zloupotreba javnih sredstava i **oblici funkcionerske kampanje** otežali razlikovanje **granice između države i vladajućih stranaka**, uprkos tome što je predizborna kampanja bila uglavnom konkurentna.

"Pandemija virusa Kovid-19 i pribegavanje funkcionerskoj kampanji doveli su do atipične dominacije vladajuće stranke i pre i tokom kampanje", a funkcionerska kampanja predsednika Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića, koji je istovremeno i predsednik države negativno je uticala na jednakost učesnika, dajući SNS-u prednost po medijskoj pokrivenosti i zastupljenosti na društvenim mrežama.

Poređenje funkcionerske aktivnosti 2013-2020 preračunato na 7 dana kampanje (bez aktivnosti iz 6. i 7. kategorije)

	2013 pr	2013 uk	2014 pr	2014 uk	2015 pr	2015 uk	2016 pr	2016 uk	2017 pr	2017 uk	neizb. 2017 pr	neizb. 2017 uk	2018 pr	2018 uk	2019 pr	2019 uk	2020 pr	2020 uk
Aleksandar Vučić	0.3	2.7	2.7	5.7	1.7	8.3	3.4	8.3	2.7	4.7	2.7	7.7	0.6	9.3	5.3	9.7	2.1	4.5
Ana Brnabić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.6	4.7	3.6	10.4	2.8	7.8	4.4	7.8
Rasim Ljajić	0.3	1.9	0.6	1.7	0.4	1.0	1.3	1.9	2.3	3.6	2.3	2.7	1.3	1.9	0.4	1.0	1.7	2.1
Zorana Mihajlović	0.3	2.9	6.0	8.7	1.7	4.3	3.4	5.7	1.7	5.7	2.3	5.1	2.3	6.6	1.2	5.6	3.1	4.4
Nebojša Stefanović	0.0	1.7	1.3	2.3	0.6	4.7	1.9	3.6	2.3	4.3	1.7	2.7	2.7	4.3	1.9	4.7	1.7	3.2
Ivica Dačić	0.3	6.6	1.3	8.1	0.0	6.0	0.6	3.4	1.7	5.7	0.6	6.4	0.4	7.0	0.8	6.6	2.3	6.9
Siniša Mali**	*	*	3.6	4.7	3.0	5.7	10.4	12.7	*	*	5.1	5.7	7.0	7.7	0.5	2.2	0.6	1.8
Branislav Nedimović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.3	0.8	0.8	1.2
Aleksandar Vulin	0.0	2.3	2.3	4.0	3.4	6.0	6.4	9.0	*	*	3.0	6.6	5.1	7.7	2.3	4.3	4.7	7.4
Mladen Šarčević	*	*	*	*	*	*	*	*	5.1	10.0	1.7	2.3	4.3	7.4	1.4	3.9	3.6	5.7
Zlatibor Lončar	*	*	*	*	0.6	1.0	1.9	3.4	1.0	1.3	0.6	1.0	1.3	1.9	0.5	1.4	1.3	2.5
Aleksandar Antić	*	*	1.7	1.9	0.4	0.4	1.0	1.3	*	*	0.0	0.6	0.6	1.7	0.5	1.6	0.9	1.2
Slavica Đukić Dejanović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.3	1.2	1.0	1.8
Zoran Đorđević	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2.7	6.4	3.5	6.2

uk - zbimo sve aktivnosti - promotivne i one koje ne spadaju u kategoriju "promotivne" (objašnjenje kategorija u worksheet-u "Po kategorijama 2019-2020")

pr - promotivne aktivnosti

Zeleno su markirani referentni neizborni periodi

* - funkcioner u posmatranom periodu nije bio na funkciji ili nije bio uključen u uzorak

** - Siniša Mali je u periodu 2014-2018 bio gradonačelnik Beograda, a u monitoringu za 2019. i 2020. ministar finansija

Poređenje funkcionerske aktivnosti 2013-2020 preračunato na 7 dana kampanje (bez aktivnosti iz 6. i 7. kategorije)

	2013 pr	2013 uk	2014 pr	2014 uk	2015 pr	2015 uk	2016 pr	2016 uk	2017 pr	2017 uk	neizb. 2017 pr	neizb. 2017 uk	2018 pr	2018 uk	2019 pr	2019 uk	2020 pr	2020 uk
Zoran Radojičić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2.5	4.5	2.2	2.9
Goran Vesić	*	*	5.3	5.7	3.0	4.7	10.0	11.7	*	*	3.6	4.3	5.7	6.6	2.6	3.2	6.0	7.0
Miloš Vučević	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.6	2.9	4.9	5.1
Dragana Sotirovski	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.8	1.6	1.9	3.2
Darko Bulatović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2.7	4.9	1.6	1.8
Irena Vujović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.7	1.7	3.7	3.6	0.6	1.0	0.5	0.5
Dejan Matić	*	*	*	*	0.6	1.3	5.3	6.6	*	*	1.3	1.3	3.3	3.4	0.6	0.9	3.4	3.8
Aleksandar Jovičić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.0	1.0	0.4	0.6	1.2	1.2	0.5	0.5
Aleksandar Šapić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.5	0.0	0.0
Marko Bastać	*	*	*	*	*	*	0.3	0.3	*	*	0.0	0.0	0.0	0.0	1.2	1.2	0.3	0.3
Nebojša Zelenović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.2	1.9	2.3	3.1
Nihat Biševac	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.9	1.6	3.0	4.0

uk - zbimo sve aktivnosti - promotivne i one koje ne spadaju u kategoriju "promotivne" (objašnjenje kategorija u worksheet-u "Po kategorijama 2019-2020")

pr - promotivne aktivnosti

Zeleno su markirani referentni neizborni periodi

* - funkcioner u posmatranom periodu nije bio na funkciji ili nije bio uključen u uzorak

** - Siniša Mali je u periodu 2014-2018 bio gradonačelnik Beograda, a u monitoringu za 2019. i 2020. ministar finansija

Promotivne aktivnosti funkcionera - kampanja pre i tokom vanrednog stanja

Vanredno stanje i prekid izbornih aktivnosti proglašeni su posle samo 11 dana predizborne kampanje. Izbori su raspisani i kampanja je počela 4. marta, a vanredno stanje je proglašeno 15. marta. Ono je trajalo do 6. maja, a izborne aktivnosti su nastavljene 11. maja.

Na osnovu prvih 11 dana uočeno je da je vladajuća partija kampanju za izbore, na kojima nema ozbiljnu konkurenciju, započela kroz funkcionersku kampanju koju je trebalo da "iznesu" Vučić i funkcioneri od poverenja za koja istraživanja pokazuju da ih javnost pozitivno percipira, promovišući uz sebe "nova lica". U planove se, međutim, umeštala viša sila - pandemija - i dobili smo nešto što bi se mogla klasifikovati kao "korona-funkcionerska kampanja".

Od raspisivanja izbora 4. marta, opasnost od pandemije je u prvi mah ignorisana ili minimalizovana, a Vučić je samo u četiri dana (5-9. mart) organizovao tri promotivne aktivnosti (dva polaganja kamena temeljca za fabrike i posetu Krušiku) i jednu aktivnost koja je najavljena kao stranačka, sudeći po tome da se ne pominje na sajtu predsednika Srbije. Reč je o poseti vinariji na Fruškoj Gori i, istom prilikom, razgovoru sa polaznicama Akademije mladih lidera SNS, kandidatkinjama za poslanike Skupštine Srbije. No čak ni činjenica da je reč o stranačkoj aktivnosti nije bila prepreka da taj događaj dobije zavidnu medijsku pokrivenost, naravno ne u stranačkom bloku. Vučić je, naime, tom prilikom govorio o odnosu sa Kosovom (taksama), migrantskoj krizi, poseti Berlinu, te konačno i o rejtingu opozicije, pri čemu ga je većina medija, citirajući čak i tu poslednju izjavu, predstavila kao predsednika Srbije, a ne lidera SNS.

U tih nekoliko dana i premijerka i ministri imali su promotivne događaje, a na jednom od njih - polaganju kamena temeljca - predsednica Vlade objašnjavala je da to nije funkcionerska kampanja već posao Vlade, kakvim su se ona i ministri bavili i u drugim gradovima. Slična objašnjenja varirala je u još dva navrata u narednim mesecima i to je predmet posebne analize u poglavlju posvećenom specifičnim primerima zabeleženim u monitoringu.

Već od 12. marta pandemiju je bilo nemoguće ignorisati, ali Aleksandar Vučić je prepoznao dodatni prostor za promociju. Na nezakonit i neustavan način¹³ proglašeno je vanredno stanje, suspendovane sve preostale institucije i mehanizmi kontrole i Aleksandar Vučić je postao osoba koja donosi i saopštava gotovo sve odluke, iako bez bilo kakvih formalnih nadležnosti. Naime, 14. marta postavljen je, odlukom Vlade, na čelo kriznog štaba koji brine o privredi zemlje i merama za njen oporavak posle pandemije, a istovremeno, on je saopštavao podatke o broju obolelih, mere za sprečavanje širenja virusa i bio je centralna figura u medijima, predstavljen kao borac protiv virusa.

¹³ Nezvanično je obrazloženo da narodni poslanici nisu mogli da se sastanu jer je važila zabrana okupljanja više od 100 ljudi u zatvorenom prostoru, što je neodrživo obrazloženje. Zabranu je uvela Vlada uredbom i pravno je neodrživo da Vlada uredbom ograniči delovanje parlamenta. Pa čak i da je bilo zaista postojao rizik, parlament je mogao da se sastane i na otvorenom prostoru. U proteklim priodima bili smo svedoci sednica Vlade na otvorenom. Ustavni sud je inicijative za ocenu ustavnosti uvođenja vanrednog stanja odbacio, odnosno o njima nije odlučivao.

Zanimljivo je da za taj period, na zvaničnom sajtu predsednika Srbije ne postoji niti jedna informacija koju je Vučić izneo u vezi sa onim za šta mu je preneti nadležnost, izuzev citata od 27. marta da će ekonomske mere za pomoć privredi i građanima biti predstavljene 29. marta¹⁴.

Kako su jačali glasovi u javnosti da konferencije i podatke o zarazi treba prepustiti "struci", Vučić je počeo da proređuje taj oblik samopromocije i više se okrenuo gostovanjima u TV emisijama, koja su postala gotovo svakodnevna. U gostovanjima je neretko manipulirao podacima, iznosio paušalne ocene, optužbe. Tako je na RTS-u, komentarišući zahtev Transparentnost Srbija da se objave podaci o nabavci medicinske opreme (iz budžetske rezerve Republičkom fondu za zdravstvo je od 24. marta do 6. aprila transferisano 32 milijarde i 700 miliona dinara), za TS kazao da podržava njegove političke protivnike, da iznosi optužbe na njegov račun jer bi ona sama da može "krala pare na narodnoj mucu", a u neodređenom i isprekidanom odgovoru, doveo je je i u vezu sa "uzimanjem" stotina miliona evra. Sebe je istovremeno izdvojio kao nekoga ko se isključivo "bori za živote ljudi"¹⁵.

Tokom izborne kampanje, ali i vanrednog stanja, Aleksandar Vučić je nastavio i **praksu dramatičnih "obraćanja naciji"**. TS je notirala takva obraćanja i u 2019. godini, u uporednom periodu kada nije bilo izbora niti kampanje. Koliko je zaista bilo potrebe za ovim vidom komunikacije prema građanima dobro ilustruje izveštaj sa jednog takvog događaja, od 12. marta 2020. Tada se, kako je saopšteno, "Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić obratio naciji povodom izuzetno složene situacije u kojoj se Srbija danas nalazi, jer prvi put posle mnogo decenija istovremeno imamo uticaj jedne teške i velike bolesti i zaraze koja je pogodila svet i našu zemlju, suočavamo se sa teškom migrantskom krizom, kao i krizom sa cenama nafte". Do danas javnost u Srbiji, ili "nacija", nije saznala šta se desilo sa suočavanjem Srbije sa teškom migrantskom krizom i zbog čega bi niske cene nafte uopšte predstavljale problem za Srbiju.

Dok su stranački i drugi skupovi obustavljeni nekoliko dana pre proglašenja vanrednog stanja, **promotivne aktivnosti funkcionera su i dalje trajale**, pa su i tih dana gradonačelnici sadili drveće, otvarali fudbalske turnire, a republički zvaničnici delili ključeve od stanova.

Promotivne aktivnosti tokom "nekampanje"

U periodu koji je usledio, po zvaničnom prekidanju izbornih aktivnosti, promotivne aktivnosti funkcionera su bile još intenzivnije i vidljivije. One su uglavnom bile povezane sa borbom protiv virusa, prijemom i podelom donacija, ali nisu izostale ni posete gradilištima.

U tome su **prednjačili Aleksandar Vulin**, koji je tokom tih 56 dana (od 16. marta do 10. maja) imao 52 promotivne aktivnosti, Zoran Đorđević sa 28, i Aleksandar Vučić sa 11. Među lokalnim funkcionerima, izdvajaju se **Goran Vesić** sa 26, predsednik opštine Zemun Dejan Matić sa 11 i gradonačelnici Šapca i Novog Pazara Nebojša Zelenović i Nihat Biševac sa po 10 promotivnih aktivnosti.

¹⁴ To se, međutim, nije desilo. Mere je Vučić predstavio u gostovanju na jednoj komercijalnoj TV stanici 31. marta, a zvanično ih je predstavio ministar finansija Siniša Mali 1. aprila. Vlada (reč je o uredbama, dok su u većini drugih zemalja mere uređene zakonima koje je usvajao parlament) ih je usvojila 10. aprila, a ministar finansija ponovo predstavio istog dana.

¹⁵ TS je Aleksandru Vučiću tim povodom uputila dopis: https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/pismo_TS_predsedniku_Republike_povodom_izjava_o_nabavkama_respiratora.pdf

Aktivnosti funkcionera u periodu 16. mart - 10. maj

*kategorije aktivnosti:	2020 period vanrednog stanja i suspendovanih izbornih radnji nakon vanrednog stanja							uk
	1	2	3	4	5	6	7	
Aleksandar Vučić	11	1	14	0	2	30	6	64
Ana Brnabić	6	0	7	0	2	5	1	21
Rasim Ljajić	1	0	2	0	0	1	0	4
Zorana Mihajlović	6	0	4	0	1	29	0	40
Nebojša Stefanović	5	0	1	0	1	11	0	18
Ivica Dačić	0	0	3	1	5	23	0	32
Siniša Mali*	1	2	5	0	2	6	2	18
Branislav Nedimović	4	0	0	2	0	2	0	8
Aleksandar Vulin	52	0	5	0	6	27	1	91
Mladen Šarčević	0	0	0	0	0	4	0	4
Zlatibor Lončar	7	0	4	0	0	1	0	12
Aleksandar Antić	10	0	1	0	1	5	0	17
Slavica Đukić Dejanović	0	0	0	0	0	1	0	1
Zoran Đorđević	28	0	11	1	6	27	0	73
Zoran Radojičić	8	0	1	0	2	8	0	19
Goran Vesić	26	0	5	0	4	25	0	60
Miloš Vučević	8	0	0	0	1	5	1	15
Dragana Sotirovski	2	0	1	1	2	5	0	11
Darko Bulatović	3	0	2	0	2	5	0	12
Irena Vujović	1	0	0	0	0	1	0	2
Dejan Matić	11	0	0	0	1	6	0	18
Aleksandar Jovičić	4	0	0	0	0	1	0	5
Aleksandar Šapić	0	0	0	0	0	0	0	0
Marko Bastać	1	0	0	0	0	12	0	13
Nebojša Zelenović	10	0	0	1	0	9	17	37
Nihat Biševac	10	0	0	0	0	9	0	19
	215							614

* 1 - Promotivne aktivnosti (posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajмова, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima, prijem donacija, podela donacija)

2 - Sastanci u inostranstvu
 3 - Sastanci (u kabinetu)
 4 Sastanci na terenu (sa domaćim zvaničnicima)
 5 - Manifestacije (konferencije, skupovi)
 6 - Saopštenja, čestitke, telegrami
 7- Obraćanja

Primeri iz perioda "nekampanje"

Kao karakteristični primeri iz tog perioda mogu se izdvojiti **"donatorske aktivnosti"** ministra za rad, koji je potpisivao ugovore o prijemu donacija pred posterima Aleksandra Vučića ili logoom donatora, a potom je lično ne samo razvio pakete po ustanovama socijalne zaštite, nego i nosio pakete do vrata i fotografisao se sa njima.

Nastavljena je i praksa da se mnogo šta dešava **"na inicijativu"** ili **"uz odobrenje"** Aleksandra Vučića, iako je najčešće reč o odlukama ili aktivnostima koje nisu u nadležnosti predsednika Republike.

Tako je načelnica Nišavskog okruga obavestila javnost da je "predsednik Vučić" sa saradnicima "poslao jugu Srbije" pet šlepera pomoći¹⁶.

Zamenik gradonačelnika Beograda delio je 10.000 zastava Srbije "u ime" predsednika Srbije. Ni grad Beograd ni kabinet predsednika nisu odgovorili na zahteve TS¹⁷ u vezi sa ovom "prenetom (ne)nadležnošću". Od ministra spoljnih poslova moglo se čuti da se letovi za prevoz državljana Srbije iz inostranstva organizuju po odobrenju kabineta predsednika, nakon čega se tek dobija dozvola Ministarstva saobraćaja¹⁸. Mediji su u ovom periodu saznali da je predsednik Srbije od premijerke Ane Brnabić zatražio da se ukine odluka da se u vozila gradskog prevoza u Beogradu može ući samo sa personalizovanim kartama, odnosno da prevoz funkcioniše kao pre epidemije.

¹⁶

¹⁷https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Zahtev_gradu_Beogradu_-_nabavka_i_podela_10000_zastava.pdf
https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Zahtev_predsedniku_-_inicijativa_za_podelu_10000_zastava.pdf

¹⁸https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Zahtev_MSP_-_odobrenje_kabineta_za_letove.pdf

Kuroizitet iz ovog perioda je i najava iz kabineta predsednika da će u njegovo ime otvaranju nove laboratorije prisustvovati predsednica Vlade, čije je prisustvo u svojstvu predsednice Vlade već prethodno bilo najavljeno, zajedno sa prisustvom predsednika.

Aleksandar Vulin, pored ogromne lične promocije, nije propuštao priliku da promoviše i Aleksandra Vučića, koga oslovljava isključivo kao "vrhovnog komandanta". Vulin je i dalje uporan u izdavanju saopštenja u kojima reaguje na aktuelnosti, često i na neproverene vesti objavljene u tabloidima. Na taj način on takođe (jednosmerno) debatuje sa opozicionarima, ambasadorima, stranim zvaničnicima. Najčešće je reč o temama koje nemaju veze sa nadležnostima ministra odbrane, ali se izjave na tu temu ipak mogu naći na sajtu Ministarstva. I o ovome opširnije u poglavlju posvećenom specifičnim primerima zabeleženim u monitoringu.

Bizarnosti i kuroiziteti na lokalnom nivou

U tom periodu notirane su i pojedine bizarnosti. Tako je, možda u skladu sa vanrednim stanjem i proklamovanim ratom protiv virusa, objavljen i **rat komarcima**, pa smo mogli da pročitamo da je gradonačelnik Novog Sada prisustvovao "smotri opreme i ljudstva" preduzeća koje zaprašuje komarce.

U Beogradu su se gradonačelnik i zamenik takmičili u promotivnim aktivnostima. U tom pogledu manje iskusni igrač, Zoran Radojičić, iskoristio je medijske napise o prisustvu virusa u vodi u Parizu da bi **posetio pogone Vodovoda** i saopštio da Beograđani nemaju razloga da brinu za kvalitet vode.

Već narednog dana, **pogone Vodovoda** posetio je i Goran Vesić i saopštio da je voda čista, bezbedna i kvalitetnija od mnogih flaširanih.

TS je tokom ovog period zabeležila i nekoliko pozitivnih primera. Izdvajamo slučaj Niša, gde je je na sajtu grada objavljeno više informacija o primljenim donacijama bez pominjanja funkcionera, svečanog prijema donacija i sličnih vidova promocije.

Mediji i funkcioneri tokom vanrednog stanja

Monitoring TS ne obuhvata pojavljivanja funkcionera na TV stanicama - gostovanja i izjave (ta pitanja pokriva monitoring organizacije Birodi). Međutim, tokom istraživanja smo, prilikom pretraga vesti, utvrdili da su pojedini **funkcioneri svakodnevno bili prisutni u TV emisijama, bilo kao gosti u programu, ili kroz izjave**. Pored Aleksandra Vučića, u tome se posebno isticao Goran Vesić. **Tokom prve četiri nedelje vanrednog stanja**, za 28 dana, na sajtu Grada Beograda prenete su vesti o 35 izjava i gostovanja Vesića na TV stanicama. Od toga 21 vest je poticala sa TV Pink. Ove vesti, odnosno aktivnosti, nisu ušle u zbir aktivnosti funkcionera u pregledu TS, ali ih navodimo radi potpunije slike.

Predmet monitoringa TS, kao i u dva prethodna ciklusa, jeste analiza **koliko su funkcionerska kampanja, odnosno promotivne i druge aktivnosti funkcionera, dobile prostora** u centralnim informativnim emisijama pet TV stanica, a koliko su dobile stranačke promocije u zasebnom "izbornom bloku". Za ovaj period "prekida izborne kampanje" posmatrali smo jedan dan - 6. april i emitere RTS, N1, Prva, Studio B i Pink. Analiza je deo zasebnog poglavlja koje obuhvata sva četiri analizirana dana, odnosno 20 analiziranih informativnih emisija - pojedinačno po TV stanicama, zbirno po danima i ukupno za svih 20 emisija.

Lice sa naslovne strane

Analizirane su naslovne stranice 11 dnevnih listova (Alo, Blic, Danas, Dnevnik, Informer, Kurir, Narodne novine, Novosti, Politika, Srpski telegraf, Vesti) u periodu od 4. marta do 21. juna. U ovom periodu novine su izlazile 99 dana, a posmatrano je 996 naslovnih stranica (tokom produženih policijskih časova u vreme pranka nije izlazila štampa, pojedine novine ne izlaze nedeljom).

TS je pratila pojavljivanje funkcionera i kandidata, odnosno izbornih lista na naslovnim stranicama. Takođe smo pratili i kontekst pojavljivanja (negativan/neutralan/pozitivan) i izdvojili slučajeve u kojima su bili glavna tema ili deo glavne teme na naslovnoj stranici. Same glavne teme su deo posebne analize.

Aleksandar Vučić je imao više pojavljivanja u pozitivnom kontekstu nego svi ostali zajedno, uključujući i predstavnike Srpske napredne stranke. Ukupno se za 99 dana 337 puta pojavio na naslovnim stranicama, od toga **286 u pozitivnom kontekstu**, 21 u neutralnom i 30 u negativnom. Glavna tema, u pozitivnom kontekstu, bio je 121 put.

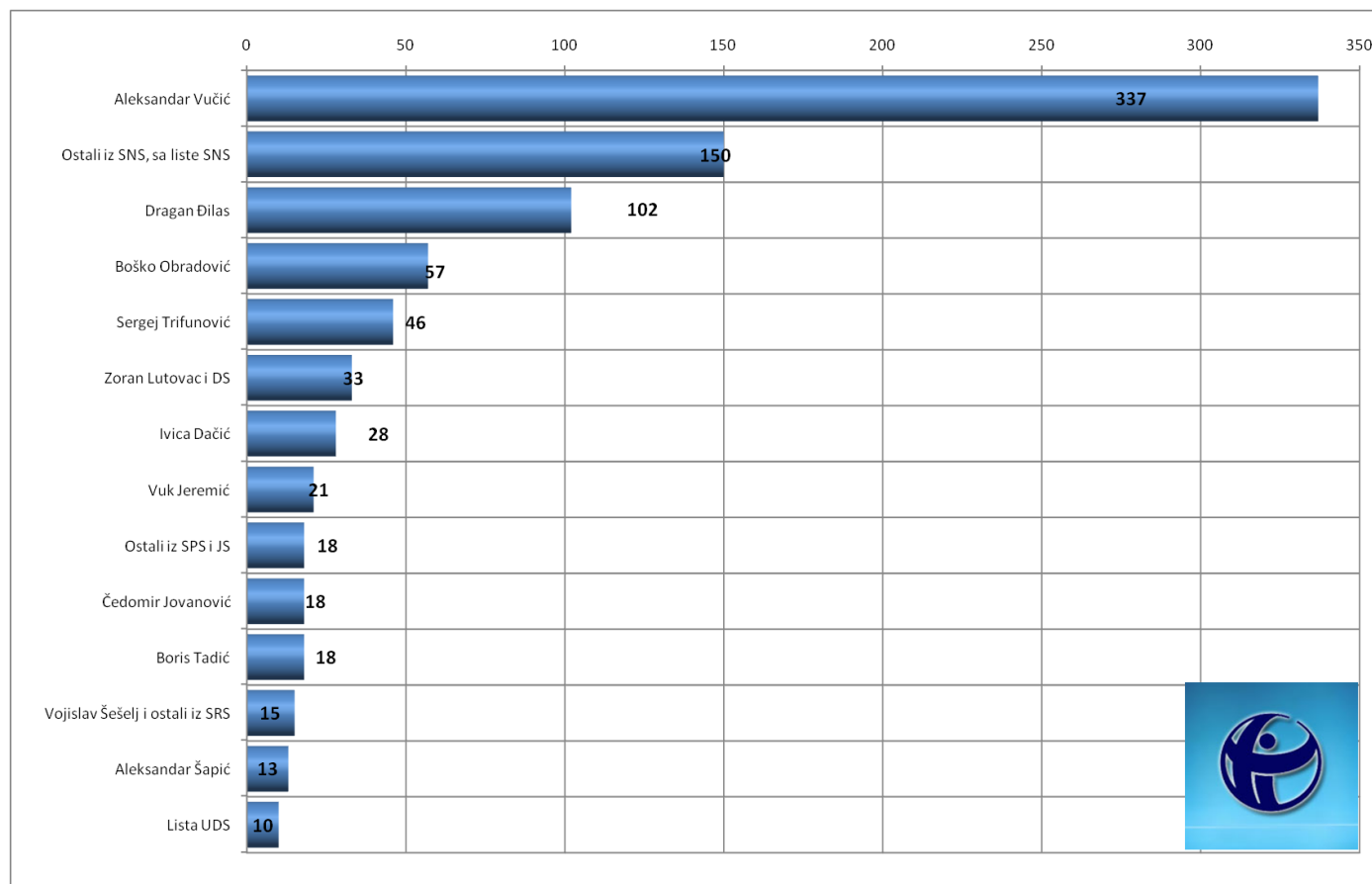
	Ukupno na naslovnim				Od toga kao glavna tema			
	+	0	-		+	0	-	
Aleksandar Vučić	286	21	30	337	121	8	21	150
Ostali iz SNS, sa liste SNS	121	8	21	150	19	0	4	23
Dragan Đilas	7	5	90	102	2	0	32	34
Boško Obradović	9	2	46	57	1	0	15	16
Sergej Trifunović	25	6	15	46	7	2	6	15
Zoran Lutovac i DS	13	2	18	33	0	0	0	0
Ivica Dačić	18	4	6	28	5	2	1	8
Vuk Jeremić	2	0	19	21	0	0	9	9
Ostali iz SPS i JS	12	1	5	18	0	0	5	5
Čedomir Jovanović	5	3	10	18	2	1	8	11
Boris Tadić	9	1	8	18	2	0	4	6
Vojislav Šešelj i ostali iz SRS	10	4	1	15	1	3	0	4
Aleksandar Šapić	8	5	0	13	0	3	0	3
Lista UDS	8	1	1	10	0	0	1	1

Drugi zvaničnici **SNS** i partija sa lista čije je "naslovnik" Vučić imali su **150 pojavljivanja** na naslovnica, od toga 121 u pozitivnom kontekstu.

U negativnom kontekstu Vučić i SNS su se našli samo na naslovnim stranicama lista "Danas" (u prethodnom izbornom ciklusu kritički odnos pokazivao je i dnevni list "Vesti").

Drugi po broju pojedinačnih pojavljivanja je **Dragan Đilas** sa ukupno 102, od čega **90 u negativnom kontekstu**, od toga 34 puta kao glavna tema. **Boško Obradović** može da se pohvali sa ukupno 57 naslovnica, od toga **46 u negativnom kontekstu**.

Od ostalih učesnika na izborima, malo vidljiviji na naslovnim stranicam bili su Sergej Trifunović (ukupno 46, od toga 25 u pozitivnom i 15 u negativnom kontekstu) i Ivica Dačić (ukupno 28, od toga 18 pozitivnih). Aleksandar Šapić imao je relativno mali broj pojavljivanja (13), ali nijednom u negativnom kontekstu.

Procenat pojavljivanja u negativnom/neutralnom/pozitivnom kontekstu u svih 11 listova zbirno

Glavne teme na naslovnim stranicama dnevne štampe

Transparentnost Srbija uradila je i analizu glavnih tema na naslovnim stranicama štampe u periodu od 4. marta do 21. juna. Reč je o 99 dana kada su novine objeljavane. Analizirali smo 996 naslovnih stranica. Posmatrano je 11 dnevnih listova (Alo, Blic, Danas, Dnevnik, Informer, Kurir, Narodne novine, Vesti, Politika, Srpski telegraf, Vesti).

Teme		Politika	Novosti	Blic	Danas	Kurir	Alo	Dnevnik	Informer	Srpski telegraf	Vesti	Narodne novine	ukupno	
Korona	48.9%	44	51	61	35	42	40	49	41	29	34	59	485	48.7%
od toga pomoć Kine		3	4	1		2		1	1	5	3	1	21	
od toga turizam		3	2	6			2		2			1	16	
od toga Vučić		6	6		4	6	6	3	4		6	5	46	
Kosovo	3%	8	3	2	3	2	2		3	5	2		30	3.0%
od toga Vučić		2			1	1	1		3	1	1		10	
od toga Tramp i SAD		1	1	1	1		1			3			8	
Izbori i politika	6.9%	9	2	6	14	3	10	7	13	2		4	70	7.0%
od toga SNS i Vučić		2		1	3	1	3	1	1				12	
od toga opozicija negativci		2	1	1		1	5		12	1			23	
Vučić	3.6%	3	2		3	1	6	3	8	6	3	1	36	3.6%
od toga zavere protiv njega							6		6	5			17	
Region	6.9%	11	13	6		7	6	1	4	2	17	1	68	6.8%
od toga Crna Gora SPC ili Đukanović		9	12	5		7	5		4	1	14		57	
Hronika	4.2%		2	5		14	11	1	4	4		1	42	4.2%
od toga Jutka				3									3	
od toga Jurić						4	3		3				10	
Estrada i TV	2.1%			2		5	4		4	7			22	2.2%
Zavere i afere, čuda i skandali	4.4%					12	7		1	24			44	4.4%
od toga korona zavere						1	1		1	5			8	
Svet	2.9%	10	6	3			3			5	3		30	3.0%
od toga Rusija		5	3	1						1			10	
od toga SAD		1	1	2			2			2	3		11	
Ekonomija	4.8%	5	2		8		5	22			4	2	48	4.8%
od toga investicije, Vučić, vlada		2	1		1			19			1	1	25	
od toga pomoć vlade		1			3		5						11	
Aktivnosti gradskih funkcionera	1.0%							2				8	10	1.0%
Ostalo (društvo, reportaže)	11.1%	6	14	10	22	10	3	12	8	4	18	4	111	11.1%

Korona je, naravno, bila dominantna glavna tema, najčešće su to bili podaci, nove mere, ponekad pojedinačne priče, reportaže, krajem maja i početkom juna tekstovi o mogućnostima putovanja, letovanja. Kao najčešća potkategorija u okviru teme o koroni izdvojio se Aleksandar Vučić, koji je iznosio podatke, saopštavao mere, nabavljao opremu i razvio je u krizna područja. Mnoge kategorije i potkategorije su ukrštene, ali u tabelu je uneto ono što je bio primarni kontekst. Tako se na primer, Aleksandar Vučić kao glavna tema pojavljuje, pored kategorije "Vučić" i "Korona", kao deo glavne teme i u slučajevima kada je reč o Kosovu, izborima, odnosu sa Crnom Gorom, u tekstovima o zaverama, o odnosu sa Rusijom i SAD, o ekonomskim merama, što nije posebno notirano u tabeli.

Kategorija "Ostalo" u tabeli obuhvatila je specifične teme. To su, na primer, u slučaju "Novosti" serijal o "izbacivanju" pisaca iz lektire, o srpskim naučnicima, dobrotvorima. "Danas" je otvarao raznovrsne teme, kao što su napadi na medije, pojavljivanje Vučićevog sina sa huliganima, pisao je o (ne)opravdanosti vanrednog stanja, lupanju u šerpe, bakljadama, REM-u i Željku Mitroviću, tajnosti podataka o nabavci medicinske opreme.

Na naslovnici "Alo" se kao glavna tema moglo pročitati da je Patrijarh poručio da se belim lukom i tamjanom treba boriti sa virusom, "Dnevnik" je do juna uglavnom objavljivao podatke o broju zaraženih i merama protiv korone, nedeljom redovnu reportažu, a od juna su dominirale promotivne aktivnosti pokrajinskih funkcionera u društvu sa lokalnim zvaničnicima. U "Informeru" se 14. marta na naslovnoj moglo pročitati da je "Korona pod punom kontrolom" a 26. marta da je korona "Katastrofa biblijskih razmera". Prvu naslovnu o koroni "Srpskog telegrafa" krasio je naslov "Prevara veka". Specifičnost naslovnih stranica "Vesti" bile su vesti u vezi sa dijasporom, kojoj su novine koje izlaze u Frankfurtu i namenjene, ali je zabeležen i niz članaka posvećenih osobama osuđenim za ratne zločine, u pozitivnom kontekstu, kao glavna tema na naslovnoj stranici.

Funkcionerska kampanja, aktivnosti funkcionera i izborni blokovi u centralnim informativnim emisijama

U monitoringu su posmatrane večernje informativne emisije na pet TV stanica: RTS 1 (Dnevnik u 19.30), N1 (Dnevnik u 19), Prva TV (Vesti u 18), Studio B (Vesti u 21) i Pink (Nacionalni dnevnik u 18.30). Posmatrana su tri dana tokom izborne kampanje - ponedeljak, 9. mart, nedelja 14. jun i sreda 17. jun i jedan dan tokom vanrednog stanja, ponedeljak, 6. april. "Košuljice" za sve posmatrane emisije mogu se preuzeti sa sajta TS, sa stranice "Monitoring izbora 2020" u segmentu "Aktivnosti".

Svih pet posmatranih TV stanica imale su izborni blok u okviru centralnih informativnih emisija. (Izbornog bloka nema u dnevnicima 6. aprila jer je tada izborna kampanja bila prekinuta tokom vanrednog stanja). Studio B emitovao je izbornu hroniku na kraju vesti, posle vremenske prognoze. U izbornom bloku sve izborne liste, osim liste Aleksandra Vučića, predstavljene su u sličnom trajanju, između 15 i 30 sekundi u zavisnosti od dana i, uglavnom, tonski. Reč je o priložima koje su izborne liste same dostavile i istog su sadržaja na svim televizijama. Izuzetak je TV N1 koja je u izbornom bloku od 3. juna predstavljala odgovore na svoja pitanja, ista pitanja za sve izborne liste. TV N1 je 14. juna objavila tonske odgovore na pitanje koje je najbolje rešenje za kosovsko pitanje, a 17. juna odgovore na pitanje kakav odnos bi Srbija trebalo da ima prema NATO.

Od posmatranih pet televizija samo su Prva TV i Studio B u izbornom bloku predstavili i aktivnosti SNS, koje su dominirale po broju i trajanju priloga na Studiju B. Studio B je posebno neravnopravno predstavljao izborne liste i kandidate, odnosno ogromna prednost data je listi oko SNS, i po minutaži i po sadržini i broju tonova. Izborni blok je najduže i trajao na Studiju B. U poslednjoj nedelji izborne kampanje u okviru centralnih vesti emitovao je spotove izborne liste "Za našu decu – Aleksandar Vučić".

Ostale televizije nisu imale listu "Za našu decu – Aleksandar Vučić" u okviru izbornog bloka. Ova lista je predstavljena u prvim minutima vesti, kroz aktivnosti predsednika Srbije i nosioca liste Aleksandra Vučića. Pored Vučića, emitovani su izveštaji sa događaja kojima je prisustvovala Ana Brnabić, dok su ostali prisutni u manjem obimu, odnosno ukoliko je među temama dana i tema koja se odnosi na njihov resor.

Na svim televizijama, događaj kome je tog dana prisustvovao predsednik Srbije Aleksandar Vučić, bio je glavna vest dana i emitovan je među prvim priložima u centralnim informativnim emisijama, sa tonskim izjavama. S obzirom da je na javnim događajima – posete fabrikama, obilasci radova i slično, Vučić odgovarao na pitanja novinara, njegovi odgovori su se tonski "provlačili" kroz cele vesti, u okviru priloga na druge teme koje su bile udarne tog dana. TV Pink je, u okviru vesti, od četiri posmatrana datuma, tri puta posebno emitovao integralni govor predsednika Vučića, sa pitanjima novinara. Ovaj segment emitovanja Vučićevog govora na TV Pink 9. marta (poseta Krušiku), trajao je 23 minuta i 10 sekundi, 6. aprila (poseta Novom Pazaru) 32 minuta i 30 sekundi i 17. juna (obilazak saobraćajnice kod Valjeva) 19:48.

TV Pink je u poslednjoj nedelji izborne kampanje među prvim priložima emitovao promotivne priloge o gradovima u Srbiji u kojima su predstavnici lokalne samouprave, javnih preduzeća, turističkih i sportskih organizacija govorili o tome koliko je urađeno na razvoju poljoprivrede i

infrastrukture. Prilog je sadržao i anketu sa građanima koji su svi redom izjavljivali da se u njihovim gradovima sve razvilo na bolje i da je sada sve lepše. Tako je 14. juna, TV Pink emitovao takav promotivni prilog iz Novog Sada u trajanju od sedam minuta, a 17. juna iz Kruševca, u trajanju od šest minuta i pet sekundi.

N1 je jedina imala priloge koji se odnose kritički prema vlasti. Takvi su prilog o funkcionerskoj kampanji u trajanju od 3:30, sa dva tona Igora Mirovića 0:14 i 0:12 i jedan Miloša Vučevića 0:10 koji tvrde da ne vode funkcionersku kampanju, već da samo govore o svom radu i rezultatima. Prilog o tome da se vrh srpske vlasti stavlja u odbranu sina predsednika Vučića, Danila Vučića, dok nema iste reakcije u situaciji kada su na meti novinari i političari trajao je 4:35, sa tri tona Ane Brnabić - 0:37, 0:20 i 0:45.

Kada je reč o zastupljenosti funkcionera SPS, u centralnim informativnim emisijama u četiri posmatrana dana zabeležene su samo aktivnosti Ivice Dačića, koji je imao kratke izjave u okviru tema kao što su povratak srpskih državljana iz inostranstva, migrantska kriza i situacija u regionu. Izuzetak je intervju u trajanju od 17 minuta i 12 sekundi sa Dačićem na temu korone na TV Prva 6. aprila. SPS-JS je predstavljena u izbornim blokovima, na isti način kao i sve ostale liste. Takođe, zabeleženo je samo jedno pojavljivanje gradskih funkcionera – Nikole Nikodijevića koji je položio vence na dan godišnjice bombardovanja Beograda u Drugom svetskom ratu.

RTS, N1, Prva TV i TV Pink u izbornim blokovima dale su približno isto vremena svim listama za parlamentarne izbore. RTS je jedina televizija koja je u okviru izbornog bloka predstavila sve izborne liste.

U posmatranim danima funkcioneri su imali sledeće aktivnosti:

9. mart:

Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:

Aleksandar Vučić posetio fabriku namenske industrije Krušik u Valjevu.

Ana Brnabić učestvovala je na debati o ulozi regulatornih i samoregulatornih tela u predizbornom izveštavanju koju su organizovali Misija OEBS I norveška ambasada.

Nebojša Stefanović prisustvovao predaji 111 novih vozila za Sektor za vanredne situacije.

Mladen Šarčević prisustvovao je u zemunskom vrtiću "Bubamara" isporuci opreme koju je donirala Evropska unija. Događaju je prisustvovala i ministarka Jadranka Joksimović, kao i predsednik GO Zemun Dejan Matić.

Gradonačelnik Beograda Zoran Radojičić prisustvovao je početku radova na rekonstrukciji Doma kulture opštine Grocka.

Zoran Radojičić najavio je "Gitar art festival" od 10. do 15. marta u Beogradu.

Zamenik gradonačelnika Goran Vesić ugostio je 1.800 žena zaposlenih u Skupštini grada i uručio im lični poklon povodom 8. marta.

Gradonačelnik Niša Darko Bulatović uručio najboljim studentima u Nišu vaučere za obuku u aplskom skijanju na Kopaoniku.

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Prvom potpredsedniku Vlade i ministru spoljnih poslova Ivici Dačiću uručeno priznanje "Džentlemen godine" u Belekspo centru.

Ivica Dačić prisustvovao je uručanju ključeva za izbegličke porodice iz BiH i Hrvatske u Žabarima.

Mladen Šarčević i direktor nevladine organizacije Inicijativa "Digitalna Srbija" Nebojša Djurdjević potpisali su sporazum kojim je dogovorena saradnja.

Ministarka bez portfelja Slavica Đukić Dejanović prisustvovala je skupu povodom 25 година od usvajanja Pokinške deklaracije, pod nazivom „Mi smo generacija za ravnopravnost“ u Narodnoj biblioteci Srbije.

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević prisustvovao je sastanku sa predstavnicima preduzeća za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

6. april:

Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:

Aleksandar Vučić razgovarao je telefonom sa specijalnim izaslanikom generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i šefom Misije UN na Kosovu i Metohiji Zahirom Taninom.

Aleksandar Vučić razgovarao je telefonom sa predsednikom Države Izrael Ruvenom Rivlinom.

Aleksandar Vučić primio je pismo predsednika Republike Turske Redžepa Tajipa Erdogana.

Aleksandar Vučić posetio je Novi Pazar gde je najavio da će, pored dopremljenih deset kliničkih i tri transportna respiratora, novopazarska bolnica dobiti i pet neinvazivnih respiratora. Sa Vučićem je u Novom Pazaru boravio ministar trgovine, turizma i telekomunikacija Rasim Ljajić.

Ministar odbrane Aleksandar Vulin koji je obišao vojnu bolnicu na Karaburmi zajedno sa državnim sekretarom Bojanom Jocićem i načelnikom Uprave za vojno zdravstvo brigadnim generalom dr Uglješom Jovičićem.

Izaslanik predsednika Republike Aleksandra Vučića ministar odbrane Aleksandar Vulin položio je venac kraj Spomenika pilotima braniocima Beograda aprila 1941.

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević u ime Vlade Srbije, položio je venac u Aleji stradalih u šestoaprilskom bombardovanju Beograda na Novom groblju.

Goran Vesić poklonio je dve plate za nabavku 220 uniformi zaposlenika na Klinici za infektivne i tropske bolesti Kliničkog centra Srbije, gde se leče oboleli od virusa korona.

Goran Vesić položio je venac na Spomenik pilotima braniocima Beograda.

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Ivica Dačić uputio je telegram saučešća porodici Radomira Antića.

Ministar finansija Siniša Mali održao je u Palati Srbija sastanak Koordinacionog tima za implementaciju Programa ekonomskih mera za smanjivanje negativnih efekata prouzrokovanih pandemijom virusa KOVID 19.

Ministar rudarstva i energetike Aleksandar Antić i v. d. direktora JP EPS Milorad Grčić, posetili su zaposlene u TE "Nikola Tesla".

Zoran Đorđević sastao se sa zamenikom direktora Kancelarije za manjinska i ljudska prava Dragoljubom Ackovićem kako bi razgovarali o unapređenju zaštite i prevencije pripadnika romske populacije od virusa COVID-19.

14. jun:

Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:

Aleksandar Vučić prisustvovao je svečanosti uručjenja vojnih zastava povodom formiranja 72. brigade za specijalne operacije i 63. padobranske brigade.

Ana Brnabić prisustvovala je zajedno sa predsednikom Opštine Inđija Vladimirom Gakom otvaranju nove proizvodne hale kompanije "Martini gradnja" u Inđiji.

Ana Brnabić posetila je Zavod za vrednovanje obrazovanja i vaspitanja, gde su u toku pripreme za štampanje i pregledanje završnog ispita za učenike osmog razreda, koji sledeće sedmice polažu malu maturu. Prisustvovali su ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Mladen Šarčević i direktor Kancelarije za IT i elektronsku upravu Mihailo Jovanović.

Zorana Mihajlović prisustvovala je puštanju u saobraćaj novog mosta preko reke Save kod Ostružnice na Obilaznici oko Beograda, zajedno sa Dubravkom Negre, direktorkom Evropske investicione banke za Zapadni Balkan i Zoranom Drobnjakom, direktorom "Puteva Srbije".

Goran Vesić obišao radove na izgradnji postrojenja za preradu otpadnih voda u voždovačkom naselju Beli potok. Događaju su prisustvovali predsednik opštine Voždovac Aleksandar Savić, zamenik predsednika opštine Zvonko Trajković, te članovi Opštinskog veća Miloš Stojanović, Momir Ćirović i Milan Martinović.

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Ministar zdravlja Zlatibor Lončar obišao je obnovljeni Nacionalni PET centar i najavio da će KCS u avgustu dobiti još jednu GAMA kameru.

Gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević i direktorka Evropske banke za obnovu i razvoj za zapadni Balkan Žužana Hargitai, potpisali pismo o namerama o kupovini električnih autobusa.

Miloš Vučević posetio prigradsko naselje Begeč i obišao lokaciju na kojoj se nalazi prečistač otpadnih voda.

Miloš Vučević obišao lokaciju gde je planirana izgradnja kompleksa zatvorenih bazena pored sportske hale u Futogu, a potom je obišao radove na asfaltiranju Zmaj Jovine ulice i posetio novu halu firme „Salad house“ koja se bavi proizvodnjom zimnice.

Studentima koji su akademskim rezultatima i prosekom ocena tokom studija na državnim univerzitetima širom zemlje obezbedili sebi status najboljih, Grad Novi Pazar dodelio je stipendije koje je uručio gradonačelnik Nihat Biševac.

14. jun:

Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:

Aleksandar Vučić obišao je početak radova na izgradnji saobraćajnice Lajkovac–Iverak.

Ana Brnabić prisustvovala otvaranju pogona za prikupljanje i plasman meda “Naš med” u Rači. Pogon otvorila zajedno sa ministrom poljoprivrede Branislavom Nedimovićem i predsednikom Opštine Rača Nenadom Savkovićem.

Ivica Dačić primio šefa diplomatije Mađarske.

Siniša Mali prisustvovao je u Obrenovcu otvaranju modernog banjskog kompleksa.

Aleksandar Vulin i načelnik Generalštaba Vojske Srbije general Milan Mojsilović prisustvovali su prikazu karakteristika i mogućnosti novog oklopnog borbenog vozila.

Aleksandar Vulin sastao se sa novoimenovanim i odlazećim izaslanikom odbrane Ruske Federacije u Beogradu general-majorom Aleksandrom Zinčenkom i pukovnikom Andrejem Sobakinom.

Mladen Šarčević pozeleo je, u Prokuplju uspeh svim učenicima koji polažu test iz srpskog/maternjeg jezika u okviru završnog ispita.

Zoran Đorđević obišao Trstenik koji je pretrpeo štete prilikom nevremena.

Zoran Radojičić, gradski sekretar za obrazovanje i dečju zaštitu Slavko Gak i predsednik opštine Zvezdara Miloš Ignjatović obišli rekonstruisani vrtić „Zeka” u Velikom Mokrom Lugu.

Goran Vesić položio je kamen temeljac za izgradnju kombinovane dečje ustanove na Novom Beogradu, u naselju Bežanijska kosa.

Goran Vesić prisustvovao otvaranju Dnevnog boravka za decu i omladinu ometenu u razvoju u Lazarevcu.

Grad Beograd obezbedio je za sugrađanina Peru Vukojevića, koji boluje od cerebralne paralize, invalidska kolica, koja je u ime Grada uručio zamenik gradonačelnika Goran Vesić.

Goran Vesić obišao je radove na sanaciji i rekonstrukciji Zavičajnog muzeja u Zemunu. U obilasku radova su bili i pomoćnik gradonačelnika Andreja Mladenović, zamenica predsednika Skupštine grada Andrea Radulović, sekretar za kulturu Ivan Karl, predsednik opštine Zemun Dejan Matić, direktorka Muzeja grada Beograda Jelena Medaković i direktorka Zavoda za zaštitu spomenika kulture Olivera Vučković.

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Rasim Ljajić prisustvovao u Novom Pazaru otvaranju Regionalnog inovacionog start upa pri centru Dom za razvoj IT sektora i industrije.

Gradonačelnik Novog Pazara Nihat Biševac i potpredsednik Vlade Srbije Rasim Ljajić bili domaćini novinarskog karavana koji je, u okviru kampanje Turističke organizacije Srbije posetio Novi Pazar.

Ivica Dačić i ministar inostranih poslova Jermenije Zohrab Mnatsakanian razmenili su, u telefonskom razgovoru, informacije o aktuelnoj epidemiološkoj situaciji u Srbiji i Jermeniji.

Aleksandar Vulin uputio telegram saučešća sekretaru odbrane Sjedinjenih Američkih Država Marku Esperu povodom pogibije pilota borbenog aviona u rejonu Severnog mora.

Aleksandar Vulin sastao se sa polaznicima devete klase Visokih studija bezbednosti i odbrane u Maloj ratnoj sali starog Generalštaba u Beogradu.

Ministarka bez portfelja zadužena za demografiju i populacionu politiku prof. dr Slavica Đukić Dejanović obišla radove na rekonstrukciji vrtića „Naša radost” u Rači.

Miloš Vučević obišao zajedno sa predsednikom Pokrajinske vlade Igorom Mirovićem radove na Bulevaru Jovana Dučića .

Miloš Vučević obišao početne radove na izgradnji penzionerskog doma, na proširenju vrtića, kao i rekonstruisani objekat Mesne zajednice Kać. Gradonačelnika je u Kaću ugostio Petar Mišić heroj sa Košara.

Maketa novog mosta preko Dunava u produžetku Bulevara Evrope koji će povezati Novi Sad sa obilaznicom u Sremskoj Kamenici, predstavljena je javnosti, a o četvrtom novosadskom mostu su govorili gradonačelnik Miloš Vučević i prof. dr Vuk Bogdanović sa Departmana za saobraćaj Fakulteta tehničkih nauka.

Direktor preduzeća Aerodromi Srbije Mihajlo Zdravković i gradonačelnik Niša Darko Bulatović predstavili idejno rešenje nove zgrade terminala niškog aerodroma "Konstantin Veliki".

U okviru realizacije Akcionog plana za unapređenje položaja Roma u Gradu Nišu, gradonačelnik Darko Bulatović studentima i učenicima romske nacionalnosti uručio je stipendije.

Gradonačelnik Šapca Nebojša Zelenović posetio je firme smeštene u prostoru bivše "Zaštite bilja" na Dumači.

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za sledeće datume: 9. mart, 6. april, 14. jun i 17. jun:

Pregled po TV stanicama – zbirno

Prilozi o aktivnostima predsednika Srbije i ujedno predsednika SNS-a, čije ime nosi lista okupljena oko naprednjaka, Aleksandar Vučića trajali su gotovo 13.705 sekundi (3h 48 minuta i 25 sekundi) u dnevnicima pet posmatranih TV stanica u četiri dana izborne kampanje – 9. marta, 6. februara, 14. juna i 17. juna.

Ako se na to doda 2.042 sekundi o aktivnostima članova Vlade iz partija sa liste "Za našu decu - Aleksandar Vučić", o aktivnostima gradskih funkcionera iz SNS-a (1.860) i izveštaji o listi "Aleksandar Vučić" u izbornim blokovima (1.881), dobija se zbir od 19.489 sekundi, što je četiri puta više od vremena koje su sve ostale liste (njih 20) dobile zajedno - 4.898, uključujući i priloge o aktivnosti državnih funkcionera iz SPS-a.

Sam Vučić dobio je više vremena od svih drugih funkcionera i lista zajedno (13.705:10.681).

Pored Vučića, u vestima na posmatranih pet televizija najviše se pojavljivala premijerka Ana Brnabić sa 1.560 sekundi ukupno, u okviru kojih 502 sekunde tonskih izjava. Od ostalih ministara sa liste okupljene oko SNS mesto u centralnim informativnim emisijama imali su još Aleksandar Vulin, Rasim Ljajić, Zoran Đorđević, Mladen Šarčević, Siniša Mali i Zlatibor Lončar. Zorana Mihajlović pojavila se samo jednom – kada je prisustvovala otvaranju drugog dela mosta preko Save kod ostružnice. Detalji o svim priložima mogu se videti u posebnom dokumentu koji sadrži "košuljice" svih 20 emisija i može se preuzeti sa sajta TS, sa stranice "Monitoring izbora 2020" u segmentu "Aktivnosti"¹⁹.

Svi zbirno 9. marta, 6. aprila, 14. juna i 17. juna	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	13.705	4.906	59
Rep. funkcioneri, partije sa liste Aleksandar Vučić	2.042	392	15
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	1.860	544	20
Republički funkcioneri iz SPS-a	1.988	1.153	18
Gradski funkcioneri iz SPS-a	68	19	1
Izborni blokovi zbirno			
Lista Aleksandar Vučić	1.881	765	26
Lista SPS-JS	221	126	10

SRS	327	142	12
SVM	228	46	5
Lista Aleksandar Šapić	171	126	10
POKS	121	118	9
UDS	386	192	13
SPP Muamer Zukorlić	182	144	9
Metla 2020	161	121	10
Lista Milana Stamatovića	167	154	10
SDA Sulejman Ugljanin	75	65	3
Zavetnici	171	159	9
Narodni blok	187	162	10
PGS	108	88	5
Suverenisti	71	22	3
Koalicija Albanaca	20	15	1
Ruska stranka	97	64	4
Koalicija za mir	132	18	7
Levijatan	17	12	1

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 9. mart

Sve televizije su **9. marta** izvestile o poseti predsednika Srbije Aleksandra Vučića fabrici namenske industrije Krušik u Valjevu, uz više tonskih izjava Vučića. To je uglavnom bila druga ili treća vest u centralnim informativnim emisijama i trajala je između tri i pet minuta, s tim što je na TV Pink bila prva vest, a ta televizija je, pored izveštaja u trajanju od 4:40, uz tri tona Vučića, objavila u okviru vesti i integralan govor predsednika Srbije u trajanju od 23 minuta i 10 sekundi. Prva vest na RTS, N1 TV i Prva TV bila je situacija vezana za korona virus, a među glavnim vestima bio je i izveštaj o situaciji na Kosovu. Negativno intoniranih političkih priloga bilo je samo na Studiju B koji je kao treći prilog 9. marta emitovao optužujuće izjave urednika Informera i Kurira Dragana J. Vučićevića i Rajka Nedića na račun Dragana Đilasa i Saveza za Srbiju (3:48). RTS je najduži prilog posvetila nemirima na tursko-grčkoj granici zbog migranata koji su pokušavali da uđu u Grčku, kao i hitnom sastanku evropskih zvaničnika sa turskim predsednikom Taipom Erdoganom u Briselu (4:00). Značajan prostor dobio je i izveštaj o debati o izveštavanju tokom izborne kampanje u norveškoj ambasadi (2:45). Izveštaj počeo veću da je stigla prva prijava protiv premijerke Brnabić da je prekršila Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije. Brnabić u dva tona 0:25 i 0:25 objašnjava da mediji nikad nisu bili slobodniji, da opozicija neće na RTS, kao i da se do 2012. ništa nije moglo čuti u medijima, za razliku od danas.

9. mart	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	415	210	3	180	50	1	790	65	3	1.670	1.502	2	420	219	2
Rep. funk., partije sa liste A. Vučić	315	75	2	710	92	2	605	65	4	1.943	1.462	5	491	218	3
Gradski funk., partije sa liste A. Vučić	0	0	0	180	8	2	0	0	0	25	0	1	730	234	6

Republički funk. iz SPS-a	200	39	2	0	0	0	0	0	0	220	0	1	0	0	0
Izborni blok															
Lista Aleksandar Vučić	165	50	1	0	0	0	60	20	1	25	0	1	389	178	2
Lista SPS-JS	40	14	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SRS	90	23	1	0	0	0	45	15	1	45	27	1	93	0	1
SVM	90	18	1	25	0	1	15	0	1	45	0	1	93	30	1
UDS	15	0	1	210	57	1	35	12	1	35	18	1	30	0	1

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 6. april

Glavne vesti na svim televizijama 6. aprila bile su u vezi sa virusom, kao i o poseti predsednika Vučića Novom Pazaru. Takođe, televizije su obeležile godišnjicu bombardovanja Beograda u Drugom svetskom ratu. Nije bilo izbornih blokova, jer je kampanja prekinuta 15. marta. Studio B je nastavio sa priložima protiv dela opozicije koja je najavila bojkot izbora, emitujući izjave ministra finansija Siniše Malog koji naziva Đilasa lopovom (1:03), Vesića koji takođe naziva Đilasa lopovom (0:50), kao i prilog da Đilas širi lažne vesti o korona virusu (1:00). RTS je najviše vremena posvetila virusu, u okviru čega je i izveštaj iz Novog Pazara gde je Aleksandar Vučić odneo medicinsku opremu (4.30). Još tri priloga bila su o Vučićevim međunarodnim aktivnostima. Prilog o godišnjici bombardovaja Beograda, 6. Aprila 1941. Godine trajao je 2:45.

6. april	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	315	40	4	324	85	1	847	259	2	2.29 5	2.275	4	422	80	4
Rep. funkcioneri, partije sa liste Aleksandar Vučić	483	89	4	445	93	4	426	365	3	1.32 7	1.172	3	551	97	6
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	150	0	1	0	0	0	296	117	2	37	0	1	541	225	7
Republički funkcioneri iz SPS-a	0	0	0	0	0	0	1.03 2	972	1	0	0	0	27	0	1
Gradski funkcioneri iz SPS-a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	186	67	2

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 14. jun

Vesti dana na televizijama 14. juna takođe su bile posvećene virusu, zatim da je u Takovu Aleksandar Vučić uručio vojne zastave dvema brigadama, otvaranju fabrike u Indiji kojoj je prisustvovala premijerka Ana Brnabić. Sve televizije osim Studija B su u izbornom blokovima podjednako predstavile izborne liste, osim liste Aleksandra Vučića. Kao četvrti prilog, Pink je objavio promotivnu priču iz Novog Sada, gde se otvaraju fabrike, nova radna mesta za mlade stručnjake, uz anketu građana koji kažu da nikad nije bilo bolje i lepše (7:00). Studio B je objavio najduži prilog iz Takova gde su uručene vojne zastave elitnim jedinicama (5:55), a u izbornom bloku je emitovao Vučićevu izjavu u kojoj odgovara na navode Dačića o koaliciji (1:50). N1 je tom događaju posvetio najmanje pažnje (0:33) i samo izvestio da je Vučić u Topoli dobio oficirsku sablju. U izbornom bloku Studio B je imao devet priloga o aktivnostima liste SNS u trajanju od 728 sekundi.

14. jun	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	415	151	2	576	42	3	608	79	3	585	218	3	788	416	3
Rep. funkc., partije sa liste A. Vučić	429	89	4	365	134	3	110	38	1	399	126	3	603	223	5
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	420	28	1	310	51	1
Republički funk. iz SPS-a	0	0	0	0	0	0	330	12	0	0	0	0	0	0	0

Ruska stranka	16	0	1	0	0	0	0	0	0	20	17	1	0	0	0
Koalicija za mir	16	0	1	0	0	0	15	0	1	26	18	1	0	0	0
Levijatan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nek padnu maske	20	16	1	25	25	1	12	0	1	20	15	1	32	18	1
1 od 5 miliona	16	12	1	0	0	0	17	14	1	18	15	1	0	0	0

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 17. jun

Najviše pažnje televizije su **17. juna** takođe posvetile korona virusu, zatim Vučićevom obilasku radova na saobraćajnici kod Valjeva, predstojećem sastanku Beograda i Prištine u Vašingtonu i hapšenjima čelnika Budve. Televizija N1 je imala prilog iz sela Kukulovce koje je posle najave bojkota posetio Zoran Drobnyak i obećao asfaltiranje puta (3:57), izveštaj o funkcionerskoj kampanji (3:30), kao i izjavu čelnika Saveza za promene o izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije u evrointegracijama. Najviše prostora u Dnevniku RTS je posvetio izveštaju sa otvaranja radova za novu saobraćajnicu kod Valjeva, kojoj je prisustvovao predsednik Vučić (3:33), sa dve tonske izjave Vučića. Takođe, duži prilog posvećen je polaganju završnog testa za osmake. Pink je ponovo imao promotivni prilog o rastu i razvoju privrede i infrastrukture, ovoga puta u Kruševcu (6:05). Studio B je izvan izborne hronike imao čak sedam priloga u kojima je glavni akter zamenik gradonačelnika Beograda Goran Vesić.

17. jun	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	378	114	2	205	56	2	380	86	2	1.639	1.441	3	404	262	3
Rep. funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	245	74	2	447	91	2	34	34	1	265	33	2	785	259	7
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	695	45	2	1.113	352	8

Republički funkcioneri iz SPS-a	110	26	1	12	12	1	30	30	1	0	0	0	0	0	0
Izborni blok															
Lista A. Vučić	0	0	0	0	0	0	46	36	1	0	0	0	506	207	11
Lista SPS-JS	18	15	1	15	15	1	17	12	1	30	23	1	80	50	1
SRS	19	16	1	20	20	1	20	15	1	30	22	1	40	30	1
Lista Aleksandar Šapić	20	17	1	28	28	1	16	6	1	35	25	1	34	24	1
POKS	22	17	1	25	25	1	20	15	1	0	0	0	33	19	1
UDS	15	12	1	22	22	1	20	13	1	31	23	1	38	24	1
SPP Muamer Zukorlić	30	25	1	19	19	1	18	13	1	31	24	1	47	33	1
Metla 2020	22	18	1	25	25	1	16	12	1	30	25	1	45	25	1
Lista Milana Stamatovića	25	23	1	17	17	1	19	12	1	34	24	1	40	25	1
SDA Sulejman Ugljanin	25	23	1	0	0	0	0	0	0	31	26	1	0	0	0
Zavetnici	27	25	1	38	38	1	20	15	1	28	25	1	38	28	1
Narodni blok	30	27	1	48	48	1	22	17	1	29	25	1	44	24	1

PGS	27	25	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suverenisti	25	22	1	0	0	0	0	0	0	27	0	1	0	0	0
Koalicija Albanaca	20	15	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruska stranka	34	24	1	0	0	0	0	0	0	27	22	1	0	0	0
Koalicija za mir	22	0	1	0	0	0	15	0	1	34	0	1	44	0	1
Levijatan	17	12	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nek maske padnu	25	20	1	25	25	0	13	0	1	17	14	1	30	0	1
1 od 5 miliona	30	25	1	0	0	0	17	12	1	25	22	1	47	35	1

Specifični primeri promotivnih aktivnosti funkcionera

(Sve stranačke aktivnosti lične jedna na drugu, ali je svaka promotivna, promotivna na svoj način)

Da vam ja objasnim šta je funkcionerska kampanja

Funkcionersku kampanju kao pojavu je Transparentnost Srbija uvela u javni diskurs²⁰ tokom izborne kampanje 2012. godine, kada je prvi put merila diskrepanciju u broju aktivnosti državnih funkcionera (tada su to bili funkcioneri DS-a i SPS-a) tokom kampanje i u istovetnom "neizbornom" periodu godinu dana ranije. Tokom svih izbornih ciklusa koji su usledili pratili smo funkcionersku kampanju, u međuvremenu nudili niz predloga za njeno regulisanje, ona je postala predmet interesovanja i međunarodnih organizacija, našla se u izveštajima Evropske komisije o Srbiji, druge nevladine organizacije počele su da prate promotivne aktivnosti i funkcionersku kampanju, ali što je najvažnije, ona je postala predmet znatno većeg interesovanja medija. Zbog toga se funkcioneri sve češće nalaze pod pritiskom, neretko i lokalnih, medija da objasne zbog čega su zapravo organizovani događaji na koje su novinari pozvani i da li je to funkcionerska kampanja.

TS, inače, funkcionersku kampanju definiše kao promotivne aktivnosti javnih funkcionera u predizbornom periodu, koje se prikazuju kao njihov "redovan rad", a suštinski su deo političke promocije. Funkcionerska kampanja najčešće se manifestuje kroz promotivne aktivnosti funkcionera: posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajмова, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima i radnicima, navodi ova organizacija. Ona nema veze sa stranačkim aktivnostima, sama po sebi ne predstavlja kršenje propisa, nije regulisana zakonom ili drugim propisima, iako u okviru funkcionerske kampanje može doći do kršenja propisa²¹. Takođe, ukoliko nem a izbora i izborne kampanje, nema ni funkcionerske kampanje, već se može govoriti o promotivnim događajima.

U ovoj izbornoj kampanji imali smo pokušaj, tačnije tri pokušaja na istoj visini, da se redefiniše funkcionerska kampanja i da se objasni da organizovanje promotivnih događaja tokom izborne kampanje nije funkcionerska kampanja, jer nisu pomešane stranačke i državne aktivnosti, te da sve to ima veze i sa "radnim vremenom funkcionera". Mešanje stranačkih i državnih aktivnosti moglo bi značiti da državni funkcioner priča o stranačkim pitanjima (što redovno čini Aleksandar Vučić, ali i neki drugi funkcioneri i na šta je ukazano u ovom poglavlju) što bi moglo da bude i kršenje propisa. Ali to nije nužni uslov da se vodi funkcionerska kampanja. Mešanje bi moglo da znači i "kombinovanje" događaja - organizovanje promotivne aktivnosti i funkcionerske kampanje u enkom mestu, a potom odlazak na stranački skup u tom istom mestu ili u njegovoj blizini. To su pojave na koje je ukazivala TS u prethodnim izveštajima, nekoliko takvih slučajeva zabeleženo je i sada, iako u manjem broju jer je jednostavno bilo znatno manje

²⁰ Sam naziv "funkcionerska kampanja" prvi je počeo da koristi kolega Zoran Gavrilović iz Birodija 2013. godine.

²¹ Na primer - ako zvaničnik u svojstvu predsednika opštine prisustvuje puštanju u rad semafora, to je promotivni događaj i to je funkcionerska kampanja. Ako priča o tome koliko je semafora otvoreno, obećava koliko će zebri biti nacrtno, to je i dalje funkcionerska kampanja. Ali, ako tom prilikom pozove građane da glasaju na njegovu stranku, već je zagazio u trusno područje kršenja odredbe koja mu zabranjuje da u svojstvu državnog funkcionera promoviše političku opciju.

stranačkih skupova. Sam stranačke aktivnosti, koje je Brnabić opisala su upravo to - stranačke aktivnosti i nemaju veze sa funkcionerskom kampanjom. A najmanje je bitno da li se jedno i/ili drugo dešava pre podne ili po podne, tokom radnog vremena ili posle nejga, ukoliko uopšte postoji "radno vreme članova Vlade".

Evo kako je Ana Brnabić pokušala da objasni šta je to što ona radi, a šta ne radi:

1. pokušaj, 10. mart:

Predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić izjavila je da postavljanje kamena temeljca za izgradnju stanova za pripadnike snaga bezbednosti nije izborna kampanja, već redovna aktivnost vlade Srbije. Na pitanje novinara da li je moglo i bez manifestacija koje se mogu protumačiti kao **funkcionerska kampanja**, Brnabić je rekla da je **postavljanje kamena temeljca posao vlade** i da su ona i ministri to isto uradili u radno vreme i u Vranju, Nišu, Novom sadu i drugim gradovima. Premijerka nije dozvolila da na pitanje o funkcionerskoj kampanji odgovori i ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović i istakla da je ona odgovorila u ime vlade i da zbog efikasnosti ne može svaki ministar pojedinačno da odgovara ako je predsednik vlade dao odgovor.

2. pokušaj, 5. jun:

Premijerka Ana Brnabić danas je posetila tri gradilišta u Kragujevcu u pratnji državnog sekretara Ministarstva pravde, gradonačelnika Kragujevca Radomira Nikolića i kandidata SNS-a za novog gradonačelnika, ali je novinarima izjavila da iako su izbori na pragu, ona nije u funkcionerskoj kampanji i da je ova poseta u opisu njenog posla.

“To je moj posao. Obilazim objekte koje finansira Vlada Srbije iz budžeta, a to je budžet svih nas, svih građana Srbije, tako da to jeste moj posao. I gostovanje na lokalnoj televiziji je moj posao, jer tako mogu da govorim o lokalnim temama koje interesuju građane”, odgovorila je Brnabić.

Ona je pred novinarima pojasnila razliku između “posla koji obavlja” i funkcionerske kampanje. **“Funkcionerska kampanja bi bila da ja u radno vreme, ovde dođem kao Srpska napredna stranka i da obilazim Opštinski ili Gradski odbor SNS-a** i da razgovoram sa ljudima iz stranke oko političkih tema i kampanje. To je ono što ću ja raditi van radnog vremena. Sutra imam takvu kampanju u Zlatiborskom okrugu, a u ponedeljak ujutru sam već ponovo na poslu”, objasnila je premijerka svoje viđenje funkcionerske kampanje.

3. pokušaj, Zaječar 11. juna:

Na pitanje portala Glas Zaječara u kom svojstvu je danas Ana Brnabić posetila Zaječar i da li je reč o funkcionerskoj kampanji, ona je kazala da je ona došla kao predsednica Vlade, i da to nije funkcionerska kampanja: "Ovo mi je treći put da sam u Zaječaru. I tada me niste pitali zašto sam u Zaječaru, i da li sam u funkcionerskoj kampanji. I to što su raspisani izbori, to ne znači da ja nisam još uvek predsednica Vlade. Ne znači da ja ne radim svoj posao. Ne znači to da ne privodim kraju svoj mandat predsednice Vlade, obilazeći lokalne samouprave i vodeći računa o tome, šta smo uradili i da li smo nešto završili. Još jednom odbijam da je ovo što radim funkcionerska kampanja, ovo je moj posao, i u Zaječaru nisam prvi put nego sam treći put, što pokazuje da se svojim poslom bavim, i da sam se trudila da putujem po Srbiji, i da to nastavljam sada“.

Ona je kazala da bi funkcionerska kampanja bila, **da je došla u radno vreme, obišla štand SNS-a, bila u sedištu stranke**, i u Zaječaru pozivala ljude da glasaju za Srpsku naprednu stranku.

„Ništa od toga nisam uradila. Bila sam kao što sam bila i predhodna dva puta. A zašto sam u Zaječaru, je **da obidem radove**, u koje je uloženo više od 2 miliona evra u jednu osnovnu školu, značajno ulaganje. I kao predsednica Vlade, ako sam već bila u Boru, zašto da ne dođem u Zaječar, kao i da dođem ovde i **promovišem elektronski upis** u školi gde smo završili rekonstrukciju, gde smo takođe uložili značajna sredstva“. – istakla je Brnabić.

Ana Brnabić je zatim kazala da je u Zaječaru kao predsednica Vlade, i nijednom nije spomenula ime stranke tako da **ne znam odakle nama konfuzija** da je ovde kao predsednica Vlade, član stranke ili Ana Brnabić.

U Ivanjici po kazni

Predsednica Vlade je, polemišući sa novinarima o tome šta je funkcionerska kampanja, najavila, kako bi dokazala da razdvaja državne i stranačke aktivnosti, da će ona narednih par dana biti u stranačkoj kampanji. Narednog dana je, sudeći po dostupnim vestima, boravila u Ivanjici. Nađena je najava da će (u svojstvu premijerke) prisustvovati otvaranju pogona jedne kompanije i posetiti drugu kompaniju u tom mestu. Nađena je vest i o poseti jednoj od fabrika (u svojstvu premijerke), ali te informacije nema na sajtu Vlade. Tamo su, međutim, dve izjave na druge teme koje je (takođe u svojstvu predsednice Vlade) dala u Ivanjici - o borbi protiv virusa i rastu seoskog turizma. Nisu nađene informacije o stranačkim aktivnostima u Ivanjici.

Nije što je obilazio, nego što se pravdao

Ministar prosvete pokušao je da opravda brojne promotivne događaje - posete školama, tvrdeći da je reč o redovnoj junskoj aktivnosti obilasku mnogih gradove u Srbiji, sa ciljem da vidi "spremnost škola za pregled i izvođenje male mature u osnovnim školama i velike mature u srednjim školama". Šarčević je bio među funkcionerima sa najviše protivnih aktivnosti, upravo zahvaljujući ovom uviđanju "spremnosti" škola za mature.

Uvid u njegove aktivnosti u istom periodu prethodne godine pokazuje, međutim, da tada nije obilazio mnoge gradove kako bi se uverio da li su škole spremne za maturu. Da li je razlog to što su ove godine pripreme drugačije zbog virusa, ili ministar obilazi škole i školske kolektive u doba epidemije, uprkos riziku, da bi razvejabo strah pred izbore i pred maturu, nije pojašnjeno.

Tek, 2019. godine, od polovine maja pa do maturskih ispita, Šarčević je posetio ukupno šest škola, sve u Beogradu, od toga pet poseta nije imalo veze sa maturom. Ministar je 14. maja 2019. obilazio školu u Beogradu, na Ledinama, jer je pohađja najveći broj romske dece. Školu u Obrenovcu je posetio 20. maja jer je položen kamen temeljac za izgradnju novog bloka škole i fiskulturne sale. Prisustvovao je svečanoj akademiji u jednoj beogrđskoj gimnaziji 21. maja povodom obeležavanja Dana patrijarha Pavla. U osnovnoj školi u Beogradu 3. juna, sa evropskim komesarom za obrazovanje uveravao se kako se sprovodi reforma obrazovanja. Potom je 12. juna posetio ekonomsku školu u Beogradu koja je dobila donaciju jedne banke. I jedina poseta u vezi sa maturom bila je 19. juna, na dan polaganja kombinovanog testa, kada je bio u jednoj osnovnoj školi u Beogradu.

Vesić za Ginisa

Goran Vesić je, otkako je prvi put bio obuhvaćen monitoringom, među najaktivnijim funkcionerima u dobra izborne kampanje, bilo da je reč o izborima na kojima je i sam pretendent, bilo da, kao u ovom ciklusu, treba da podrži kandidate na nivou izbora za gradske opštine ili da istakne ulogu Aleksandra Vučića u ... svemu.

Ovog puta u poslednja dva dana kampanje postavio je teško dostižan rekord - 17. juna imao je četiri promotivne aktivnosti - od Starog dvora, preko Bežanijske kose i Zemuna, do Lazarevca. Narednog dana, još intenzivnije - praktično je misterija kako je stigao na pet promotivnih događaja, pri čemu je jedan bio u Kosovskoj Mitrovici, a po jedan u Starom dvoru, Ostružnici, Žarkovu i Novom Beogradu. Toj "infarkt završnici" prethodilo je još 10 promotivnih događaja u poslednjih osam dana kampanje.

Obnavljaju se predsednikove uspomene na detinjstvo

U jednoj od mnogih promotivni haktivnosti Goran Vesić je obišao dečja igrališta i sportske terene na novobeogradskom šetalištu „Lazaro Kardenas” u Bloku 45. Izvestio nas je, tom prilikom, da je šetalište, nekadašnji "simbol grada", do pre godinu i po dana bilo devastirano, ali je Grad Beograd, uz pomoć Vlade Srbije doneo odluku da se ovaj prostor obnovi. "To nije bilo jednostavno" rekao je Vesić, ali je razjasnio šta je i ko je bio spiritus movens: obnovu je predložio predsednik Srbije Aleksandar Vučić, koji je odrastao u ovom delu grada.

Ukus detinjstva

Mediji ne propuštaju da se promotivnih aktivnosti prenesu lične opaske i dosetke funkcionera, čiji je zapravo cilj da dodatno zasene ono što je bio povod za okupljanje novinara. Tako se iz celog izveštaja iz posete predsednika Srbije fabrici džemova i sokova, devet dana pred izbore, malo štampoglo saznati o fabrici, njenom stečaju, pokušajima privatizacije, asortimanu, izvozu, otkupu voća. Umesto toga izveštaj, koji su preneli mediji, kako oni koji se smatraju bliski vlastima, tako i oni kritički nastrojeni, izgleda kao da je iz korica neke knjige o doživljajima druga Tita u detinjstvu:

"Fabrika Budimka ponovo radi i to je veliki uspeh za Srbiju, rekao je predsednik Srbije Aleksandar Vučić. On je tokom obilaska fabrike prehrambene industrije "Budimka Požega", koja je ponovo počela da radi, poželeo uspeh novim vlasnicima, porodici Marković. "Da Budimka ponovo bude kao što je nekada bila", poručio je Vučić.

Predsednik je isprobao njene prve proizvode – džemove. "Vruć džem tek izašao sa linije", dodao je Vučić nakon što se lično uverio u kvalitet džema od maline. Predsednik je tokom obilaska pogona kazao da je to voćarski kraj, ali da ima i povrća, koje će obrađivati ta fabrika. Podsetio je da je Budimka bila privatizovana 2008. godine, a da je potom bila u stečaju. Vučić je posebno bio zainteresovan za mešanu marmeladu za koju je rekao da je nekada bila najbolja u bivšoj Jugoslaviji".

Obilazak puta koji je završen pre sedam meseci

Zorana Mihajlović posetila je 8. juna danas Sombor sa gradonačelnicom i direktorom "Puteva Srbije" obišla "rehabilitovani državni put na deonici od Sombora ka Bačkom Bregu". Od

direktora Puteve Srbije tom prilikom smo saznali da je deonica, dugačka 14 kilometara "rehabilitovana" u novembru 2019. godine.

Asfaltiramo po kućama i sokacima

Slučaj angažovanja direktora Puteva i, što je važnije, mašina tog JP, u selu Kukulovcu deo je posebne analize u poglavlju o prijavama koje je TS podnosila. Zoran Drobnjak je imao još nekoliko akcija asflatiranja za potrebe izbora. Jedna od njih je bila u Šapcu, jednom od retkih mesta gde SNS nije deo vlasti. Tamo je Drobnjak boravio ponovo u tandemu sa Zoranom Mihajlović i narodnim poslanikom Bobanom Birmančevićem, čija uloga u ovom stručnom obilasku asfalta nije jasna. Oni su obišli rekonstruisane lokalne puteve u selima Jevremovac i Bogosavac, a Zorana Mihajlović je "istakla da su u Šapcu i okolnim selima asfaltirane 24 lokalne ulice za godinu dana, u vrednosti od 100 miliona dinara". Ona je čak, kako se navodi u izveštaju "naglasila" da je reč o ulicama za koje preduzeće Putevi Srbije nije nadležno: "Naglašavam da su u pitanju lokalne ulice jer je to bio posao gradonačelnika Zelenovića, ali on nije želeo to da uradi. I kad god dođem i Šabac, svuda je isti problem - gradonačelnik deli ljude na građane prvog i drugog reda, u zavisnosti od toga za koga glasaju. Mi smo svi jednaki i političari ne smeju da tako dele ljude"

Poklon stigao, za njim ekipa za promociju

Ministar zdravlja Zlatibor Lončar i predsednik Privredne komore Srbije Marko Čadež posetili su 16. juna Kliničko-bolnički centar Zemun, kojem je doniran najmoderniji pokretni rendgen aparat. U izveštaju sa te promotivne posete se ne krije da je aparat doniran u ranijem periodu, i da se "već koristi u dijagnostici", ali su Lončar i Čadež stigli da posete aparat tek pet dana pred izbore.

Ministar za unutrašnje poslove i turističke kapacitete

Kada ministar turizma obilazi mesto koje ima "turistički kapacitet" reč je o promotivnim događaju, ali se njegovo prisustvo nekako može i razumeti. Ali kada u obilazak novoj turističkoj destiaciji "u stvaranju", kao što je jezero u resniku, dođe i ministar unutrašnjih poslova, logika prestaje. Izuzev stranačko promotivne, jer je Stefanović predsednik gradskog odbora SNS-a, a kao ministar je zaključio da će jezero "biti nova turistička destinacija u Beogradu". Ministar je dobro informisan o jezeru, pa je saopštio da je "čistoća vode u jezeru u visokoj B kategoriji, što je više nego na Savskom jezeru na Adi Ciganliji". Pored toga, "država ima kapacitet i mogućnost ne samo da uredi ovo jezero, već i da stvori preduslove za to da se iskoristi njegov turistički potencijal do kraja, a to podrazumeva i izgradnju obilaznice oko Beograda, sređivanje ulica i izgradnju infrastrukture". Za sada je, kako smo saznali tog 18. juna, u prvoj fazi radova, koje je finansirala beogradska opština Rakovica, izgrađen ponton na vodi koji omogućava pristup vodenoj površini i parking.

Ljajić je, inače, u turističkom neimarstvu i vizionarstvu otišao i korak dalje, pa je, navodeći da 55 odsto svih stranih gostiju koji dođu u Srbiju dođu u Beograd, izrazio očekivanje da će jezero u resniku "biti jedan od sadržaja koji će Beograd moći da ponudi i domaćim i stranim turistima".

Resnik i MUP - duga veza

Poseta Stefanovića i Ljajića jezeru i Resniku nije prvi promotivni događaj na tom mestu u ovoj kampanji. Šest dana pre njih, 12. juna, jezero je posetio i Goran Vesić, kako bi se uverio da je

počelo preuređenje, postavljanjem pontona (kojisu kasnije zatekli Ljajić i Stefanović). Početku pretvaranja jezera u novu Adu Ciganliju (Vesićeva vizija) prisustvovali su gradski sekretar za privredu Milinko Veličković, direktor JVP „Beogradvode” Dejan Kovačević i predsednik opštine Rakovica Vladan Kocić.

Ni Vesiću, međutim, ovo nije bila prva poseta jezeru. Bio je tu 23. oktobra 2019. sa Veličkovićem i Kočićem, kada je potpisan ugovor o realizaciji projekta "Uređenje slobodnih površina na jezeru Resnik. Tada je saopšteno da će radovi biti gotovi na proleće. Možda ih omela korona, ali tog oktobra ništa nije omelo još jednog funkcionera da se pridruži lokalnim zvaničnicima. Bio je to državni sekretar u MUP-u Milosav Miličković. Objašnjenje šta će MUP, državni sekretar, pa ministar na jezeru, je jednostavno - Miličković nije samo zamenik ministra Stefanovića, već je i zamenik predsednika gradskog odbora SNS-a Stefanovića.

Ministar za preduzimanje koraka i pronalaženje načina

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević posetio je Trstenik 17. juna, dan nakon nevremena, a četiri dana pre izbora, saopštio da će Vlada pomoći u sanaciji štete i da su "preduzeti svi koraci u cilju pomoći građanima koji su pretrpeli štetu izazvanu poplavama". Za one koji su se pitali zbog čega je ministar Đorđević dobio zaduženje ili pozeleo da poseti Trstenik, mogući odgovor je da je on zapravo izvestilac - preneo je da je "o svemu obavestio predsednika Republike i predsednicu Vlade, koji su naložili da se utvrdi visina štete i da se pronade način na koji će Vlada pomoći". Od predsednika opštine koji je ministru sasluživao u promotivnoj aktivnosti saznali smo da je ta poseta "od izuzetnog značaja jer je Trstenik najviše pogođen u nevremenu i pomoć je preko potrebna".

Lokalni zvaničnici na visokom naponu

U poslednjih desetak dana pred izbore v.d. direktora EPS-a Milorad Grčić (kome je mandat vd direktora davno istekao) imao je intenzivnu kampanju podrške lokalnim funkcionerima. Tako su 17. juna radove na rekonstrukciji dalekovoda i mreže niskog napona na području opštine Mionica Grčić i Boban Janković, predsednik opštine Mionica. Grčić je iskoristio priliku da podseti i na inicijatora napajanja električnom energijom Mionice i Divčibara: "Aleksandar Vučić, predsednik Srbije, vodi računa o svakom kvadratnom metru Republike Srbije. Sada je momenat kada se otvara novo poglavlje za budućnost Mionice i svih Mioničana, ali i čitav kraj kada je reč o napajanju električnom energijom".

Istog dana Grčić je bio u Obrenovcu sa ministrom finansija Sinišom Malim i tamošnjim predsednikom opštine: prisustvovali su otvaranju renoviranog banjskog kupališta „Cevka“ - "mesta za uživanje i još jednog u nizu obećanja koje je ispunjeno", kako je to sročio Mali. Za pohvale na račun predsednika bio je zadužen ministar finansija: "Obrenovac je opština koja je simbol obnove i napretka Srbije, ali su uspehu prethodile teške reforme koje je pokrenuo predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić". Činjenica da je teško ustanoviti vezu EPS-a i banjskog kupališta možda je bila presudna da se ova vest, za razliku od drugih promotivnih aktivnosti Grčića, ne nađe na sajtu EPS-a.

Našla se zato vest od 16. juna kada je Grčić obišao predsednika opštine Gornji Milanovac i rekonstruisanu trafostanicu. Trafostanica je izgrađena, moglo bi se zaključiti, da bi predsednik mogao da otvar afabrike koje rade na struju: "Prateći politiku Aleksandra Vučića, u cilju stabilizacije celog elektroenergetskog sistema, modernizujemo i gradimo nove trafostanica.

Znamo da je bilo neophodno poboljšati snabdevanje električnom energijom na području Gornjeg Milanovca kako bi mogle da se otvaraju fabrike i grade autoputevi".

I 15. juna je Grčić elektrifikovao lokalne zvaničnike. U Lazarevcu je položen kamen temeljac za novu trafostanicu, a Grčić je pojasnio da trafostanica služi da bi se struja za čiju proizvodnju brine predsednik sprovela do građana: "Svedoci smo da politika Aleksandra Vučića, predsednika Republike Srbije, daje rezultate i to se vidi u svakoj opštini širom Srbije. Elektroprivreda Srbije i ogranak Rudarski basen Kolubara zahvalni su predsedniku što brine o proizvodnji, ali nije važno samo da se struja proizvede već i da stigne do građana. Zato su neophodna ulaganja u distribuciju i danas počinjemo gradnju nove 35 kV trafostanice u koju će biti uloženo 150 miliona dinara".

Grčić je 11. juna modernizovao elektromrežu i gradonačelnika Loznice. na puštanju u rad nove trafostanice „Loznica 2“. Pohvale predsedniku, ali i Vladi, prepustio je domaćinu: "politika predsednika, države i vlade potvrđuju da se ulaganjem u sve vidove infrastrukture ne samo podiže kvalitet života nego je to šansa i za domaću privredu i dovođenje novih stranih investitora".

U Kruševcu je 8. juna, na puštanju u rad još jedne "rekonstruisana i dograđena trafostanica" bila pojačana ekipa. Uz vd direktora EPS, gradonačelnicu Kruševca, prisustvovala je i direktorka Elektromreža Srbije.

Na sajtu EPS_a nađena je još jedna promotivna elektrolokalna aktivnost - puštanje u rad trafostanice u Ubu, 22. maja, u društvu predsednika opštine, sa predsednikom na usnama: "Shodno uspešnoj razvojnoj i ekonomskoj politici Aleksandra Vučića, izgradnjom autoputa Ub postaje sve interesantniji i neophodno je bilo baviti se rekonstrukcijom i izgradnjom mreže za snabdevanje električnom energijom".

Vulinovo privatno ministarstvo

Ministar odbrane Aleksandar Vulin privatizovao je sajt Ministarstva odbrane i koristi ga za objavljivanje sopstvenih premisslanja na raznorazne teme, najčešće za svađe sa zvaničnicima u regionu, sa celim državama, ali i za uvrede.

Iako Vulin u tekstu u zagrebačkom Jutarnjem listu²² nigde nije pomenut kao ministar odbrane, niti se tekst bavio odbranom, vojskom ili bezbednošću, Vulin je reagovao saopštenjem objavljenom na sajtu Ministarstva²³. U tekstu koji ga je naljutio analizira se pozicija Aleksandra Vučića i pominjeu njegovi "trabanti", među kojima je "nekadašnji posilni Mirjane Marković u klijentelističkom JUL-u Aleksandar Vulin". U odgovoru, na sajtu Ministarstva, uvređeni Vulin je naveo da "Hrvatska zvanična politika kao ni ustaški ološ ne prestaje sa napadima na Vučića i Srbiju, njihova politika prema Srbiji je mešavina mržnje i kompleksa. To je i očekivano od naroda

²² <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/vucic-ce-premocno-pobijediti-na-izborima-u-srbiji-ali-nema-razloga-za-slavlje-kosovo-je-izgubio-u-crnoj-gori-propao-a-ni-moskvi-vise-nije-drag-10388536>

²³ <http://www.mod.gov.rs/cir/16116/ministar-vulin-hrvatska-politika-prema-srbiji-je-mesavina-mrznje-i-kompleksa-16116>

kojima je vikar ustaške vojske Alojzije Stepinac kandidat za sveca. Kakav svetac takav i narod koji ga zove blaženi".

Nejasno je i u kom je svojstvu Vulin na sajtu Ministarstvu odbrane reagovao na hapšenje vladike Joanikija u Crnoj Gori²⁴, a posebno u kom je svojstvu vređao²⁵ predsednika Makedonije i makedonski jezik jer je Penderovski izjavio da se protivi ideji korekcije granica između Beograda i Prištine.

Ministarstvo je prenelo²⁶ i izjavu Vulina datu na obeležavanju godišnjice bitke na Paštriku da "zabrana ulaska Srbima u Crnu Goru valjda treba da pomogne izgradnji domovinskog identiteta Crne Gore, pošto zdravlju nacije sigurno neće pomoći, ludilu verovatno, zdravlju nikako", uz zaključak da su onima kojima je "Sekula Drljević omiljeni ideolog tome su i rasni zakoni Nezavisne Države Hrvatske pravna inspiracija".

Sa Crne Gore se, preko Drljevića, ponovo prebaciona Hrvatsku, komentarišući odluku prekršajnog suda i zaključujući da će se "ne može očekivati od Hrvatske da se odrekne ustaštva u koje iskreno veruje, ali se mora očekivati od Evropske unije da osudi ponašanje svoje članice"²⁷.

Kad smo već tu...

U prethodnim izbornim ciklusima česta pojava je bilo kombinovanje državnih aktivnosti (uglavnom promotivnih) sa stranačkim. Ovoga puta bilo je znatno manje stranačkih aktivnosti, ali su ipak nađeni primeri. Koalicija SPS-JS imala je niz velikih stranačkih skupova, a partijske odbore, svoje ili naprednjačke, obilazio je i Aleksandar Vulin.

Ivica Dačić je 5. juna kao predsednik Komisije za koordinaciju procesa trajnog zbrinjavanja izbeglica, prisustvovao svečanom uručivanju ključeva 276 stanova sagrađenih za izbegličke porodice iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske koje imaju prebivalište na teritoriji grada Novog Sada. Istog dana u 16 sati bio je na stranačkom skupu u centru Novog Sada.

Već narednog dana Dačić je kao predsednik Komisije u Požarevcu prisustvovao svečanoj dodeli ključeva 20 stanova za izbeglice. Prethodno je kao lider socijalista razgovarao sa građanima u Smederevu, posle uručenja i u Požarevcu, a kasnije po podne i u Petrovcu na Mlavi.

²⁴ <http://www.mod.gov.rs/cir/16017/ministar-vulin-da-nije-vladika-srpske-pravoslavne-crkve-joanikija-ne-bi-ni-privodili-ni-hapsili-16017>

²⁵ <http://www.mod.gov.rs/lat/16027/ministar-vulin-pendarovskog-niti-ce-neko-pitati-niti-ce-traziti-njegovo-misljenje-o-resenju-problema-na-kim-16027>

²⁶ <http://www.mod.gov.rs/cir/16060/ministar-vulin-vlast-u-crnoj-gori-se-ne-bori-protiv-virusa-ona-se-bori-protiv-srba-16060>

²⁷ <http://www.mod.gov.rs/cir/16095/ministar-vulin-pitanje-je-vremena-kada-ce-hrvati-pavelicevu-sliku-da-vrate-u-sabor-16095>

Dačić se 8. juna u Nišu sastao sa ministrom spoljnih poslova Severne Makedonije Nikolom Dimitrovim. Potom je kao stranački funkcioner šetao gradom, položio venac na spomenik i posetio obližnji Gadžin Han i Aleksinac.

Takve kombinacije pravio je i Vulin. Bio je 22. maja na opitnom gađanju na poligonu "Pasuljanske livade", a to je iskoristio da svrati na sastanak sa predstavnicima Srpske napredne stranke u Despotovcu. I nedelju dana ranije bio je na istom poligonu kao ministar, a kao lider partije "skoknuo" je do Paraćina. U Somboru je 25. maja posetio vojnike i pratio obuku, a onda razgovarao sa članovima svoje partije. U Kraljevu je stranačku aktivnost organizovao 4. juna, nakon što je kao ministar posetio aerodrom u Lađevcima. Dan ranije bio je sa aktivistima SNS-a u Bajinoj Bašti, nakon što je završio sastanak Kolegijum ministra odbrane i proširenog Kolegijuma načelnika Generalštaba, na Tari.

Vučić o svemu pa i onome o čemu neće da priča

Već je pomenuto da Aleksandar Vučić koristi susrete sa novinarima za komentare na sve teme, a novinari te izjave koriste kako bi se u vestima o gotovo svim aktuelnostima čulo šta na tu temu misli i predsednik Srbije.

Tako je, na primer, prilikom obilaska gradilišta puta nedaleko od Novog Pazara govorio o dijalogu o Kosovu, o neredima u SAD (poželeo američkom narodu i rukovodstvu da što pre prevaziđu teškoće, kako bi Amerika ponovo pokrenula zamajac ekonomskog napretka), a onda je rekao da ne želi da govori o situaciji u Crnoj Gori, pa je ipak (od)govorio "da nije Srbija uhapsila vladiku i držala ga 72 sata, niti je Srbija branila ulazak crnogorskih građana na svoju teritoriju, niti je podizala tenzije.

I u gostovanjima u medijima, Vučić je nastupao i kao predsednik Srbije i kao predsednik SNS. Tako je na primer 6. juna na TV Prva govorio i o slučaju Jurić (političar pedofil) i o Crnoj gori (zvaće Đukanovića) i o Kosovu, o pismu Đinpingu, o reakciji Zapada, ali je razvijao tezu sa naslovne Informera tog dana da je 20 lista na izborima protiv SNS.

Šta ću ja ovde?

Nije lepo odbiti poziv pa čak i ako to što obilazite nema veze sa vama. Uvek može da se nađe neka veza. Tako se, na primer, ministar za rad na poziv rukovodstva kompanije "Vinci" uveravao u bezbednosne mere na radovima na proširenju aerodroma "Nikola Tesla". Đorđević se tokom posete ne samo uverio da se poštuju "sve mere bezbednosti i zdravlja na radu", već i da se "uvažavaju i poštuju radnička prava" pa je zaključio da će po završetku radova Republika Srbija imati moderan i veliki aerodrom po uzoru na najbolje na svetu.

Nije se desilo, ali ipak hvala predsedniku

Zahvaljivanje predsedniku na inicijativama i predlozima i na podršci je postalo opšte mesto. goran Vesić je otišao korak dalje i zahvalio je predsedniku na podršci z aorganizaciju događaja koji se nije desio, ali bi, da se desio, bio... super.

Naime Evroliga je odlučila da se završnica ovog takmičenja ne odigra, pa nije odlučivala ni o tome ko će biti domaćin završnog turnira, za šta se, pored ostalih kandidovao Beograd. "Nakon što je doneta odluka da se završno takmičenje ne odigra, mogu slobodno da kažem da bi se u slučaju da je odlučeno suprotno, gotovo sigurno to dogodilo u Beogradu.

Ponuda Beograda je bila najbolja, najkonkretnija i još jedan dokaz da u svakom trenutku možemo da organizujemo najveće sportske događaje. Zahvalan sam predsedniku Vučiću i premijerki Brnabić jer su svojim garancijama stali iza kandidature Beograda i učinili je najboljom", poentirao je sa linije za tri poena Goran Vesić.

Maske bez maske

Zaštitna oprema primana je, prosleđivana i uručivana tokom svih meseci od pojave virusa. Poslednjih nedelja pred izbore, većina državnih funkcionera pojavljivali su se u javnosti bez zaštitne maske, čak i u slučajevima kada su svi oko njih imali maske. Zvanično nije objašnjen uzrok ovog neodgovornog ponašanja, a nezvanično se moglo čuti da je reč o pokušju da se prkaže da ne postoji rizik i da građani ne treba da se plaše izlaska na birališta. Na sajtu opštine Palilula, istraživači TS uočili su neobičnu fotografiju, kao ilustraciju jednog promotivnog događaja - predsednik opštine, bez bilo kakve zaštitne opreme delio je vaspitačicama, koje imaju maske, jednu po jednu masku, bez zaštitne folije, golim rukama, bez rukavica.

ЗАШТИТНЕ
МАСКЕ ЗА
ЗАПОСЛЕНЕ У
ПАЛИЛУЛСКИМ
ВРТИЋИМА

Председник Градске општине Палилула Александар Јовичић уручио је данас 1. 000 заштитних маски за запослене у Предшколској установи "Бошко Буха", као и 50 дечијих маски.

Маске су заједничка донација Градске општине Палилула и Удружења грађана "Безбедан рад" са Палилуле.

Sport, omladina i vino

Zamenik Vesić obišao je u okviru svoje funkcionerske kampanje vinariju „Trišić” u selu Vranić u opštini Barajevo. Zvanični sajt grada nas je obavestio da su tom događaju prisustvovali gradski sekretar za privredu Milinko Veličković (što bi se moglo razumeti), predsednik opštine Barajevo Slobodan Adamović (što je deo promotivnog paketa) i sekretarka za sport i omladinu Dragana Belojević. Njena uloga nije rasvetljena.

Državni organ u sukobu interesa

Već u nekoliko navrata u prethodnim godinama TS je ukazivala na slučajeve davanja poklona državnim organima koji defakto predstavljaju dovođenje organa u sukob interesa. Ove situacije, međutim, nisu pravno regulisane. I u ovoj kampanji zabeležen je takav slučaj - 5.000 maski poklonila je Nišavskom upravnom okrugu italijanska kompanija „Olimpias Knitting Serbia DOO“ koja je kooperant „Benetona“ a koja u Nišu zapošljava 730 radnika. Saopšteno je da će okrug deo donacije dostaviti lokalnim samoupravama, a da će deo biti podeljen inspektorima Nišavskog upravnog okruga i zaposlenima u Inspektoratu rada Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. U čijoj je nadležnosti donator.

Vučević u poteri za Vesićevim rekordima

Graonačelnik Novog Sada je, sportskim rečnikom, eksplodirao u završnici kampanje i nanizao ogroman broj promotivnih aktivnosti. Vučević je 2. juna posetio porodično poljoprivredno gazdinstvo i rasadnik „Pavlović“ na Bukovačkom putu, potom je sa direktorom JKP „Put“ Dušanom Radojičićem obišao radove na asfaltiranju Ulice Božidara Adžije, pa posetio Udruženje sportskih ribolovaca „Šaran“ na Petrovaradinskoj adi.

Dva dana kasnije obišao je radove na asfaltiranju Svetosavske ulice, potom postrojenje za vodosnabdevanje, pa rekonstruisani objekat Mesne zajednice „Bukovac“, pa proizvođača šampinjona u tom mestu Dušana Krivokuću, gde mu se pridružio ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Branislav Nedimović.

Ni narednog dana nije se zaustavljao - posetio je Klisu i obišao radove na izgradnji kanalizacije otpadnih voda u slivu Baja Pivljanina - faza 2, pa posetio petočlanu porodicu Dujin koja realizuje ideju o pokretanju malog biznisa, a potom se uputio na gradilište budućeg objekta Predškolske ustanove „Radosno detinjstvo“. Slične turneje su nastavljene i narednih dana.

Predsednik brine i o filatelistima

Koliko je funkcionera potrebno da se izda poštanska marka? Početkom maja saznali smo da je "na inicijativu predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića", Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja uputilo predlog Ministarstvu trgovine, turizma i telekomunikacija, da se u čast proslave 75. godina pobede u Drugom svetskom ratu i Besmrtnog puka, izda prigodna poštanska marka i koverta.

Turneja

Ministar rada ne ide na promotivne događaje, on se samo "upoznaje sa funkcionisanjem" ustanova socijalne zaštite. Koliko može da se upozna kada u jednom danu ima sastanak predstavniak SES-a, potpisivanje memoranduma o saradnji sa humanitarnim projektom i obilazak ustanova socijalne zaštite za smeštaj osoba u 12 mesta u Srbiji. Ministar ipak poručuje da je lični kontakt sa direktorima i zaposlenima prilika da se razmene informacije i najbolje sagleda celokupna situacija i uslovi u kojima borave korisnici, te da zbog toga uvek praktikuje da poseti ustanove koje su u nadležnosti resornog ministarstva. Lični kontakt je, čini se, u skladu sa merama zaštite od virusa - što kraći, ali dovoljan za "razmenu informacija"

Šta je posao policije i kako radi respirator

Redovna je pojava da rezultate rada policije javnosti saopštava ministar unutrašnjih poslova, a ne direktor policije ili neko iz niže policijske hijerarhije ko neposredno rukovodi akcijama. Tokom kampanje otkriven je razlog za to - ministar neposredno pojašnjava pripadnicima policije kako treba da obavljaju svoj posao, slično kao što je predsednik Vučić lekarima u Novom Pazaru objašnjavao kako radi respirator. Nakon što je policija zaplenila 750 kg marihuane, Stefanović je poručio da mu je drago što su "pripadnici policije shvatili" njegovu "poruku da u borbi protiv trgovine narkoticima moraju biti oštri i bez obzira na sjajne rezultate koje postižu moraju ostati posvećeni ovoj borbi svakog dana".

Impresario

U vreme kad ne objašnjava policiji kako da se bore protiv trgovine narkoticima, ministar Stefanović imao je vremena i da radi kao impresario. Na sajtu MUP-a ogledamo da se informišemo da je ministar (lično, verovatno) povodom 8. marta "organizovao koncert tokom kojeg su dame iz MUP-a uživale u pesmama više pevača i Orkestra policije".

Ministar za vrhovnog komandanta

Naglašavanje uloge Aleksandra Vučića bio je važan deo strategije za predizbornu dominaciju, ali to nije novost, već redovna praksa gotovo svih zvaničnika SNS-a i koalicionih partnera. I nije novost da je u toj svojevrsnoj umetnosti Aleksandar Vulin dosegao visoke domete. U monitoringu je uočeno nekoliko zanimljivih misli i osećanja, objavljenih na sajtu Ministarstva odbrane:

"Vrhovni komandant Vojske Srbije Aleksandar Vučić veoma vodi računa o tome šta radite, šta činite, zna vaše uspehe, zna koliko ste doprineli da naša vojska i naša obaveštajna zajednica budu sigurni i pripremljeni za dane koji dolaze i za dane u kojima smo trajali".

"Srbija nije kolonija i dok je vodi Aleksandar Vučić sama će donositi odluke o jačanju i opremanju njene vojske".

"Predsednik i vrhovni komandant Vojske Srbije Aleksandar Vučić je rekao da biti pripadnik bezbednosti, bilo koje bezbednosne strukture i organizacije je više od posla - to je životna misija".

"Predsednik Republike i vrhovni komandant Vojske Srbije Aleksandar Vučić došao je u „Krušik“ da pomogne, da se suoči s problemima. Predsednik Vučić juče nije došao ni u kakvu posetu, nije ih obišao, nije hteo ni da uđe u nove pogone. Samo su ga zanimali radnici i stanje u preduzeću".

"Danas smo u Srebrenici i ja ne mogu, a da ne podsetim da je ovde pokušano ubistvo predsednika Vučića. Prošlo je previše vremena, a nemamo ni jedan jedini glas ni o nalogodavcima ni o izvršiocima, ne znamo još uvek ko je pokušao da ubije Aleksandra Vučića. Niko za to nije odgovoran, a pokušaj ubistva se desio pred kamerama čitavog sveta. I uprkos tome, predsednik Vučić je insistirao da Srebrenica mora biti pomognuta, da ovde ljudi moraju da žive bolje".

"Predsednik Vučić je pozvao Srbiju na jedinstvo i disciplinu, Srbija će se odazvati i zato će pobediti"

"Predsednik Republike i vrhovni komandant Vojske Srbije Aleksandar Vučić svakodnevno se bavi korona virusom, a Srbija bi trebalo da bude ponosna na njega i njegov govor u kojem je rekao šta se dešava u svetu i kod nas i kako se Narodna Republika Kina, a kako Evropska unija, ponele prema Srbiji".

Konačno, u jednom hvalospevu, bilo je nemoguće odgonetnuti na šta se odnosi i šta je ministar hteo da poruči "komandantu": "U teškim vremenima potrebno je čvrsto i sigurno vođstvo. Aleksandar Vučić je pokazao koliko je važno imati snažnog i poštovanog predsednika koji može da mobiliše i okupi sve institucije Srbije i da ih usmeri u istom cilju. Samo jaka i sigurno vođena Srbija može da izdrži sve udare. A više od virusa može da je ugrozi namerno izazivana panika, lažne vesti i politička podmetanja".

Paketi od marta do izbora

Podela paketa i humanitarne pomoći je deo izbornog folklor, a zapravo je reč o svojevrsnoj kupovini glasova. Ovog puta sve je institucionalizovano, kroz odluku da država dodeljuje pakete penzionerima sa penzijama ispod određene granice. Pakete su navodno pakovali i delili "volonteri", a kasnij se, kroz informacije u stranačkom biltenu SNS, moglo naslutiti da su to bili stranački aktivisti, da su podele notirane kao stranačke aktivnosti. A podela koja je formalno okončana u aprilu se, prema dostupnim informacijama nastavila do juna, do pred izbore.

Naime, već 25. marta je najavljeno da penzionerima kreću da stižu paketi koje u Beogradskoj areni pakuju "volonteri", a koje je posetio Aleksandar Vučić. "Dostava će trajati desetak dana, jer će se dnevno iz Arene slati oko 15.000 paketa". Saopšteno je i da su "paketi pomoći namenjeni za 173.000 Beograđana starijih od 65 godina čije su penzije manje od 30.000 dinara. Darovali su ih naši privrednici svojoj zemlji i svom narodu".

Paketi su se, međutim, delili u celoj Srbiji, a ostalo je nerazjašnjeno ko je finansirao - u pojedinim vestima firme, članice PKS, delio je i Grad Beograd i gradske opštine, podela je završena u aprilu, a delilo se i u junu.

Naime, predsednik gradske opštine Zemun Dejan Matić i sekretar Skupštine opštine Zemun Marko Janković sa zemunskim volonterima 11. juna obišli su u ulicama Mušickog i Pregrevica socijalno ugrožene porodice penzionera čija su mesečna primanja manja od 30 hiljada dinara.

"Gradska opština Zemun je od prvih dana borbe sa pandemijom korone uključena u podelu paketa pomoći penzionerima sa primanjem manjim od 30 hiljada dinara, osobama sa invaliditetom, roditeljima dece sa posebnim potrebama, kao i porodicama sa više dece. Danas smo posetili porodicu Perić i Pantelić i uručili im pakete sa najosnovnijim životnim potrepštinama. Trudimo se da obiđemo naše građane kojima je pomoć potrebna u svim zemunskim naseljima i to ćemo činiti dokle god je to potrebno", rekao je predsednik Matić i podsetio da je u toku i podela bebi paketa u okviru projekta "Zemunska beba".

Do sada je penzionerima podeljeno preko 16 hiljada paketa pomoći, a u podeli je učestvovalo 250 volontera koji su posetili 17200 građana sa manjom penzijom od 30 hiljada dinara, a u akciji su učestvovali Grad Beograd i Gradska opština Zemun, koja je pripremila dodatnih 20 hiljada paketa pomoći.

Kako može da se izvesti sa promotivnog događaja

TS je više puta predlagala rešenja za zakonsko regulisanje funkcionerske kampanje: Pri tome je, međutim, uvek naglašavala da funkcionerska kampanja nije specifičnost Srbije, niti je nešto što je specifično za poslednje godine i uspon populističkih pokreta na političkoj sceni. Funkcionerska kampanja ili aktivnosti nalik na nju mogu se videti i u zemljama sa dugom istorijom demokratskih institucija. Ono što je ključna razlika jeste način na koji mediji izveštavaju o takvim aktivnostima. Ukoliko mediji jasno razdvoje šta je zaista vest, a šta psuedodogađaj, ukoliko razdvoje vest i događaj od (nepotrebnog i promotivnog) prisustva funkcionera i njegovih ocena i izjava, promotivnim aktivnostima i funkcionerskoj kampanji bio bi zadat snažan udarac.

TS je u ovom ciklusu monitoringa uočila jedan takav primer. Ovde prenosimo dve vesti sa istog događaja - otvaranja fabrike auto-delova u Čačku. U oba slučaja reč je o izveštajima novinskih agencija.

Prvi izveštaj ima 31 pasus i u njemu se **Aleksandar Vučić pominje 16 puta**:

Otvoren pogon "Forverka", delovi za "porše" i BMW stižće iz Čačka

Predsednik Aleksandar Vučić obišao je u Čačku pogone nove fabrike "Forverk", koja proizvodi i delove za "porše" i druge najpoznatije automobilske brendove i poručio da – nema "poršea" bez Čačka. U toj fabrici, koja se prostire na 40.000 kvadratnih metara, proizvođaće se delovi za auto-industriju, a do završetka finalne faze biće zaposleno oko 1.000 radnika.

Aleksandar Vučić se lično uverio da je u novoj fabrici nemačke kompanije "Forverk" počela proizvodnja delova za automobilsku industriju i razgovarao sa radnicima.

"Nema 'poršea' bez Čačka, kada vidite da neko vozi 'porše' da znate da to ne bi moglo, da nije Čačka i radnika iz Čačka... Porše 'mejd in Čačak'", dodao je Vučić u šali.

Predsednik je upitao radnike da li im je težak posao, da li su zadovoljni uslovima i pozeleo im sreću na novom radnom mestu.

Predsednik Vučić poručio je da je današnji dan, kada nemački "Forverk" pokreće proizvodnju u Čačku, veliki i važan dan za taj grad i celu zapadnu Srbiju, te dodao da je dolazak te kompanije, jednako važan kao i izgradnja auto-puta "Miloš Veliki".

"Ovo je dan koji pravi razliku. Ovo je dan za istoriju Čačka i zapadne Srbije, od presudnog značaja", rekao je Vučić na svečanosti povodom početka proizvodnje u Forverkovom pogonu u Čačku.

Kako je istakao, izgrađeni su putevi i tek će se, kaže, graditi, i podsetio da je to bila jedna od stvari koja je bila presudna za dolazak nemačke kompanije.

"Oni su rekli da će razmisliti o Čačku ako garantujemo auto-put. Ja sam garantovao, ne samo put, nego da će biti završen pre fabrike. Oni su bili skeptični, razmišljali da će biti dobro i ako put bude godinu, dve posle fabrike...", ispričao je Vučić.

On je ukazao da u "Forverku" već radi 176 ljudi, a da će u narednom periodu biti zaposleno više od 1.000.

"Čačak ima budućnost, da mladi mogu da ostanu i žive u Čačku, Gornjem Milanovcu, u čitavom Moravičkom okrugu. To pokazuje da možemo da zamenimo onu kartu u jednom smeru - Ibarskom magistralom do Beograda i dalje za zapad Evrope i da pozovemo ljude da se vrate u Čačak, jer ovde imaju budućnost", rekao je Vučić.

Vučić očekuje da će kada se smiri situacija sa koronavirusom da Srbija ima još više stranih investicija, a naročito iz Nemačke koji su pouzdani partneri i dolaze na dugi rok.

Vučić je naglasio da ne vidi mnogo boljih mesta od Srbije za investicije i da je i sam dolazak "Forverka" veliko priznanje za našu zemlju.

Predsednik dodaje da pored aerodroma i završetka autoputa od Preljine do Požege, predstoji i gradnja autoputa od Čačka ka Kraljevu, kao i spajanje preko Mrčajevaca sa Kragujevcem.

"Čačak postaje čvoriste i centralno mesto zapadne i centralne Srbije. Sve što nismo uradili 75 godina, sada radimo", naglasio je Vučić.

Podseća da je pre oko dve godine na tom mestu bila zapuštena livada, a sada je veličanstvena hala od 45.000 kvadratnih metara.

Vučić je pozeleo nemačkoj kompaniji "Forverk" mnogo uspeha i dobar profit i da ostanu u Srbiji vekovima, a mladim radnicima da ih kada dođe vreme njihova deca zamene na tim radnima mestima.

Decenijama nije bilo ovakvih investicija na zapadu Srbije, ukazao je Vučić.

Doneli smo dobru odluku kad smo se rešili da radimo u Srbiji, a još bolju što je to Čačak, rekao je Jirgen Miler generalni direktor "Forverk Eldisi".

Novo otvaranje fabrike i početak proizvodnje je uvek razlog za radost, jer na jednoj strani puno toga je urađeno, a s druge počinje novo poglavlje u istoriji preduzeća, rekao je Miler na svečanosti u Čačku.

On je istakao da je ove godine kovid kriza zasenila malo ovaj događaj, ali je, kaže, istorija pokazala da svaka kriza i lom uvek imaju svoj kraj.

Miler je kazao da trenutna investicija iznosi 60 miliona evra, i najavio da će se ona dalje uvećati.

Preneo je da trenutno ima 175 zaposlenih, a da će u narednom periodu biti iznad 1.000.

"Bilo je dobro što smo se odlučili za Srbiju, a još bolje za Čačak", kazao je Miler podsećajući na autoput, koji je podstakao ovu investiciju.

On je istakao da Forverk neće zatvarati oči pred promenama u svojoj branši, neće dati da ga ometu međunarodne turbulencije, obuzme strah od kaznenih carina, već će prepreke sa svog puta uklanjati.

"Sa puno energije gledamo u budućnost, jer je budućnost ono što stvaramo. Danas preduzimamo jedan od najvećih koraka ekspanzije u naš istoriji dugoj 200. godina", objasnio je Miler.

Generalni direktor fabrike Forverk u Čačku Nenad Medenica je rekao da je pre dve godine tu bila livada na kojoj su ljudi pravili roštilj, dok se danas prave delovi za folksvagen, dajmler i BMB na najsavremenijim mašinama.

Zahvalio je svima koji su doprineli u realizaciji te investicije, a posebno predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću i gradonačelniku Čačka Milunu Todoroviću.

"Sada izvozimo delove za autoindustriju širom sveta. Veliki izazovi su iza nas, a još veći su pred nama, ali, ne sumnjam da ćemo ih savladati", poručio je Medenica.

Otvaranjem fabrike "Forverk" Čačani su dosanjali poluvekovni san, što je omogućila vizija predsednika Srbije Aleksandra Vučića, rekao je gradonačelnik Čačka Milun Todorović.

"Decenijama smo mi Čačani sanjali autoput, decenijama čekali investicije, maštali o međunarodnom aerodromu. To što smo sanjali i maštali decenijama, ostvarili smo zahvaljujući vizijama predsednika Vučića. Čačak postaje Mercedesov znak, simbol razvoja, investiranja. Ovo je veliki dan za sve Čačane, jer je dosanjan poluvekovni san da ovakva fabrika otvori u Čačku", rekao je on.

Todorović je ukazao da se otvara fabrika koja ima četiri i po hektara pod krovom, proizvodnog prostora, u kojem se proizvodi i izvozi u svet.

Sa tog događaja može, međutim, da se izvesti i ovako i da se pri tome u devet pasusa (uz dva najavna pasusa o drugim aktivnostima najviših državnih funkcionera u tom gradu, pet dana pre izbora) prenesu sve značajne informacije:

Nemačka kompanija Forverk počela proizvodnju auto-delova u Čačku

Nemačka kompanija Forverk (Vorwerk) počela je danas proizvodnju delova za autoindustriju u fabrici u Preljini kod Čačka u koju je uložila oko 60 miliona evra.

Fabrika poslovne grupe "Forverk i sin" (Vorwerk & Sohn) prostire se na 45.000 kvadrata i u njoj sada ima 176 zaposlenih, a planirano je da do završetka finalne faze zapošljava 1.000 radnika.

Grad Čačak je uložio više miliona evra u izgradnju komunalne infrastrukture na lokaciji fabrike.

Plan uprave fabrike je da izvoz do kraja ove godine bude u vrednosti 10 miliona evra, a da do 2025. godine dostigne 150 miliona evra.

Čačanska fabrika, čija je izgradnja trajala 18 meseci, snabdevaće vodeće svetske proizvođače automobila poput BMV-a, Audija, Folksvagena, Forda i Opela.

Početku rada Forverkove fabrike prisustvovao je predsednik Srbije Aleksandar Vučić koji je rekao da je danas važan dan za Čačak i okolna mesta, kao i za celu Srbiju jer je jedna porodična kompanija iz Nemačke došla da tu radi decenijama.

"Sada možemo da pozovemo ljude da se vrate u svoje mesto gde imaju budućnost", kazao je Vučić.

On je istakao da je Vlada Srbije obezbedila milione evra da bi privukla nemačku kompaniju da posluje u Čačku, za šta je preduslov bio izgradnja autoputa.

"Očekujem još veći priliv stranih investicija u Srbiji i nadam se da će biti još više investitora iz Nemačke", kazao je Vučić i dodao da od Srbije trenutno nema mnogo boljih mesta za investiranje.

Predsednik Srbije i premijerka Ana Brnabić posetiće danas i Naučno-tehnološki park u Čačku, u čije otvaranje je Vlada Srbije uložila 330 miliona dinara.

Očekuje se da će u tom prostoru raditi 15 do 50 firmi koje će zapošljavati oko 200 ljudi.

(Kraj)

Izborna tišina

Tokom izborne tišine uočeno je nekoliko²⁸ aktivnosti funkcionera, promotivnih, ali i iz drugih kategorija, koje su, međutim, imale promotivni efekat.

Najteži slučaj svakako je ono što je organizovao ministar za rad **Zoran Đorđević**, kao vrhunac sopstvene promotivne kampanje tokom koje je imao 27 promotivnih aktivnosti u izbornoj kampanji i 28 tokom vanrednog stanja. Reč je o konferenciji za novinare 19. juna²⁹ na kojoj je saopšteno da je ministar doneo odluku da trogodišnja devojčica, koja je oduzeta od usvojitelja nakon šest meseci zbog proceduralne greške, bude vraćena usvojiteljima. Ministar je na konferenciji za novinare, u prisustvu bračnog para Savić saopštio tu odluku.

²⁸ Reč je o aktivnostima funkcionera iz posmatranog uzorka, i iz dostupnih izvora. Nema sumnje da je broj promotivnih aktivnosti, posebno na lokalnom nivou, pa čak i među funkcionerima iz uzorka, bio daleko veći, ali su o njima izveštavali lokalni mediji, koje tim TS ne može da obuhvati. Kao ilustracija može da posluži vest o aktivnosti jednog lokalnog funkcionera uočena u servisu Novinske agencije Beta. Reč je o promotivnoj aktivnosti predsednika opštine Paraćin koji je 19. juna predao švedskoj kompaniji "Rimaster" na korišćenje novoizgradjeni proizvodni objekat vredan 250 miliona dinara čiju je izgradnju u Industrijskoj zoni "Zmič" opština finansirala preko kredita koji je dobila uz saglasnost države.

²⁹ <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/djordjevic-doneo-odluku-devojica-lenka-fracena-porodici-savic>

Pri tome je u obraćanju izgovorio ime i prethodno prezime devojčice, a kao vrhunac, **"režirao" je svojevrsan rijaliti**. Rekao je da ima "iznenađenje" za usvojitelje i pred kamerama organizovao ponovni susret devojčice i usvojitelja.

Devojčica je uvedena u salu, sa ružom u ruci, poklonom za usvojitelje, što je bio prizor koji je neodoljivo podsećao na scenu od prethodne večeri, sa završnog predstavljanja liste "Aleksandar Vučić za našu decu", kada je devojčica iz spornog spota SNS-a donela ružu predsedniku SNS-a.

U vesti na sajtu Ministarstva objavljene su fotografije i video snimak sa nezamućenim likom devojčice. Na video snimku je i deo kada ministar izgovara njeno puno ime i (prvobitno) prezime.

Ministar Đorđević je petak 19. jun zaokružio sa još jednom promotivnom aktivnošću - prisustvovao je (i održao prigodni govor) uručanju opreem za sportski balon Domu Jovan Jovanović Zmaj, koji pripada Centru za zaštitu odojčadi, dece i omladine Zvečanska, a koju je donirao pevač Saša Matić.

U petak 19. juna ministar finansija Siniša Mali je boravio u Drvaru, što je po kategorizaciji TS aktivnost u inostranstvu. Suštinski, ono što je u medijima predstavljeno bila je promotivna aktivnost - on je "u ime predsednika Republike Srbije" dodelio obećanu pomoć - dva respiratora, medicinsku i zaštitnu opremu i kombi vozila za lokalni prevoz đaka.

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u Vladi Republike Srbije Mladen Šarčević bio je 19. juna u Požarevcu, na polaganju testa za đake završnog razreda osnovne škole.

Jedina prava promotivna aktivnost, pored dve Đorđevićeve, koju smo identifikovali na posmatranom uzorku i na dostupnim izvorima informacija 19. juna, bila je podela knjiga najboljim učenicima škola na Starom gradu. Knjige je delio predsednik opštine Marko Bastać

Potpredsednica Vlade Republike Srbije i ministarka građavinarstva, saobraćaja i infrastrukture Zorana Mihajlović saopštila je 19. juna da su to ministarstvo i Republički geodetski zavod "ispravili jednu od velikih nepravdi i omogućili da više od 30.000 građana može da upiše svoju imovinu u katastar nepokretnosti".

Istog dana ona je u svom kabinetu razgovarala sa predstavnicima "Koridora Srbije" o realizaciji infrastrukturnih projekata na kojima je ovo preduzeće investitor.

U okviru protkolarnoh obaveza, Ivica Dačić ispratio je 19. juna sa Aerodroma „Nikola Tesla" ministra spoljnih poslova Ruske Federacije Sergeja Lavrova, koji je završio svoju posetu Srbiji.

Istog dana Dačić je telefonom razgovarao (i izdao saopštenje o tome) sa ministrom inostranih poslova Gvatemale i ministrom inostranih poslova Ekvadora, a u kabinetu i sa ambasadorom Ujedinjenog Kraljevstva Šan Maklaud.

Narednog dana, 20. juna, Dačić je razgovarao telefonom sa ministarkom inostranih poslova Norveške, a potom je imao i promotivnu aktivnost - potpisivanje sporazuma o saradnji i memoranduma o razumevanju sa ambasadorom Meksika.

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić saopštio je 20. juna putem Tvitera da je imao "veoma dobar" telefonski razgovor sa predsednikom Francuske Emanuelom Makronom o dijalogu Beograda i

Prištine. Ovo je vest iz kategorije "saopštenje", ali je Vučiću donela prostor u medijima, pa čak i na naslovnoj stranici Kurira narednog dana.

Vučić je dominirao naslovnim stranicama 19. juna, pole susreta sa Sergejem Lavrovom: "Srbiji potrebna snaga da odbaci ultimatum" (Politika), "Rusija za rešenje koje nam odgovara" (Novosti), "Zabrinula me poruka koju mi je Lavrov preneo" (Kurir), "Vučić: Štitćemo svoje interese bez obzira na cenu" (Dnevnik), "Lavrov upozorio Vučića - Anglea spremila rezoluciju da Srbe proglasi genocidnim" (Srpski telegraf), dok je Danas imao malo drugačiji pogled: "Uobičajeni susreti kao izborni trikovi",

Vesti su 19. juna za predstavljanje Vučića na naslovnoj odabrale drugi susret organizovan dan pre izborne tišine: "Sastanak Aleksandra Vučića i Milorada Dodika: Srbija i RS kao brat i sestra".

U subotu 20. jun na naslovnim stranicama asu se našli Siniša Mali, sa pomenutom posetom Drvaru (Alo - "Brine o Srbima gde god žive"), Mladen Šarčević (Kurir i Politika) u vezi sa istragom o snimcima maturalnih testova, dok je lik Aleksandra Vučića dominirao naslovnom Srpskog telegrafa, iako nije bio pomenut: "NOVI NAPAD - Strašna nemačka pretnja Srbiji - Za Kosovo se pita Berlin a ne Vašington".

Prijave (ne)nadležnima

Transparentnost Srbija identifikovala je tokom monitoringa situacije u kojima je, prema uverenju pravnog tima TS, prekršen zakon, te je podnela prijave nadležnim organima i poslala više dopisa u kojima je ukazala na pojave za koje smo ocenili da su iz domena njihove nadležnosti i da bi trebalo da reaguju. Takođe, kako bi se osvetlela stvarna priroda funkcionerske kampanje, odnosno promotivnih aktivnosti, uputili smo niz zahteva za dostavljanje informacija od javnog značaja. Reč je o slučajevima u kojima nije bilo moguće (izuzev tumačenjem da je reč o funkcionerskoj kampanji) razjasniti delovanje funkcionera ili osnov za njihove tvrdnje. Pored ostalog, tu spadaju i pojedine izjave u kojima su veličali Aleksandra Vučića, inače "naslovnika" izborne liste SNS, navodeći da su radili po njegovoj inicijativi, u njegovo ime, sa njegovim odobrenjem. U takvim slučajevima TS je tražila odgovarajuće dopise i dokumenta.

Slučaj Kukulovce

Mediji su 9. juna objavili vest agencije Fonet da meštani sela Kukulovce, gde je Vučić 2017. osvojio 95,6 odsto glasova na predsedničkim izborima, neće izaći na izbore, jer je lokalna vlast u Leskovcu, koju predvodi SNS, pre tri godine obećala da će asfaltirati ulice, uvesti ulično osvetljenje, dovesti zdravu vodu za piće i rešiti kanalizaciju, a ta obećanja nisu ispunjena.

Već narednog dana u to selo su došli gradonačelnik Leskovca i direktor JP Putevi Srbije i najavili da odmah počinje asfaltiranje i rešavanje svih problema na koje su se meštani žalili. Na kraju posete direktor JP Putevi Zoran Drobnjak je poručio okupljenim meštanima da "sad izađu na izbore".

Zbog sumnje da je ovim počinjeno krivično delo "Davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem", TS je uputila dopis Višem tužilaštvu u Nišu – Posebnom odeljenju za suzbijanje korupcije.

TS je ukazala na objavljene vesti³⁰ u kojima se opisuje delovanje pojedinaca – javnih funkcionera koje bi moglo predstavljati krivično delo iz nadležnosti Posebnog odeljenja za suzbijanje korupcije Višeg javnog tužilaštva u Nišu.

"Kao što Vam je poznato Krivični zakonik Republike Srbije u članu 156. propisuje krivično delo 'Davanja i primanje mita u vezi sa glasanjem', a delo može izvršiti svako ko drugome nudi, daje ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da na izborima glasa. Zbog svega navedenog, u uverenju da ćete razmotriti gornje navode i nadi da ćete nas izvestiti o donetoj odluci, srdačno Vas pozdravljamo".

Do zaključenja ovog izveštaja nije stigao odgovor od Tužilaštva, niti su mediji preneli informacije u vezi sa tim.

TS je podnela i prijavu Agenciji za borbu protiv korupcije zbog moguće povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije

³⁰<http://rs.n1info.com/Vesti/a608683/Drobnjak-otisao-u-selo-koje-se-odreklo-Vucica-i-obecaoasfalt.html> i <https://nova.rs/politika/drobnjak-prekrsio-zakon-obecao-put-pa-rekao-sad-glasajte>

U dopisu je ukazano da se u vestima objavljenim u medijima o poseti Drobnjaka i Cvetanovića Kukulovcima može uočiti:

- da se navedeni događaj desio samo dva dana nakon što su mediji objavili informaciju da se selo Kukulovce "odreklo Vučića" jer su meštani tog sela odlučili da bojkotuju predstojeće parlamentarne izbore zato što im nisu ispunjena obećanja data za predsedničke izbore 2017 godine,
- da je jedno od navedenih obećanja datih 2017. godine bilo i asfaltiranje ulica,
- da je tom prilikom (prilikom posete 10. juna 2020) v.d. direktora Javnog preduzeća "Putevi Srbije" Zoran Drobnjak dao obećanje meštanima da će im ulice biti asfaltirane a mašine za asfaltiranje biti u selu već u četvrtak i
- da su ekipe već na terenu, mada su lokalne vlasti u Leskovcu ranije uveravale stanovnike da je problem projekat.

Na osnovu objavljenih informacija građani mogu doći do zaključka da će sredstva kojima raspolaže javno preduzeće „Putevi Srbije“ biti iskorišćena suprotno postojećem programu rada, radi motivisanja žitelja sela Kukulovce u Gradu Leskovcu da uzmu učešće na izborima koji se održavaju 21. juna 2020, i da na tim izborima podrže izbornu listu čijij je nosilac aktuelni predsednik Republike Srbije.

Zbog svega navedenog pozivamo Agenciju, da u skladu sa članom 35. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, odnosno članom 50. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane javnih funkcionera i preduzeća, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost.

Agencija je odgovorila 19. juna i obavestila TS da nema osnova za pokretanje postupka: https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Odgovor_Agencije_Putevi.pdf

U odgovoru se navodi da se, na zahtev Agencije, Drobnjak izjasnio da funkciju direktora vrši od 2007. godine, pet godina pre nego što je SNS došla na vlast, da nije član SNS, niti je ikada bio politički angažovan, te da se nije pojavio u političkom svojstvu u Leskovcu, a naročito ne kao član stranke. U selu Kukulevce bio je u "**sklopu redovnih aktivnosti koje svakodnevno obavlja kao direktor JP** i tom prilikom nije dao nijednu izjavu koja bi mogla da predstavlja kršenje člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije".

Agencija je na osnovu izjave i uvida u snimak, na kome se čulo da je rekao da će ulice biti asfaltirane za 10 dana i "i sad da izažete na glasanje" utvrdila da nije promovisao nijednu izbornu listu niti pozivao da za neku glasaju pa nema osnova za odlučivanje o postojanju povrede odredaba člana 29. Zakona.

TS je nakon ovakvog odgovora uputila novi dopis direktoru Agencije u kome je **ukazala na manjkavosti u postupanju**, odnosno podnela prigovor zbog nepotpunog utvrđenih činjenica u postupku i inicijativa za otklanjanje nedostataka u postupanju Agencije za borbu protiv korupcije

"U Vašem dopisu pod nazivom 'Obaveštenju o ishodu postupanja po prijavi', koji se odnosi na prijavu koju smo podneli Agenciji za borbu protiv korupcije protiv v.d. direktora JP „Putevi Srbije“, Zorana Drobnjaka, naveli ste da je Agencija zaključila da nema osnova za odlučivanje o postojanju povrede odredaba člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, zato što imenovani „svojim aktivnostima ... nije promovisao bilo koju izbornu listu ...“.

U pomenutom dopisu navodite da je Agencija u ovom postupku utvrdila sledeće činjenice:

- Da je Zoran Drobnjak došao na funkciju decembra 2007. godine, odnosno pre dolaska na vlast Srpske napredne stranke (navodi se kao izjašnjenje Zorana Drobnjaka),
- Da Zoran Drobnjak nije član te političke stranke, niti je ikada bio politički angažovan (navodi se kao izjašnjenje Zorana Drobnjaka),
- Da je u Leskovcu, selu Kukulovce, imenovani bio „u sklopu redovnih aktivnosti koje svakodnevno obavlja kao direktor JP“ (navodi se kao izjašnjenje Zorana Drobnjaka) i
- Da je imenovani bio u poseti selu Kukulovce, da je tamo razgovarao sa žiteljima o problemima koje imaju, da je tom prilikom izjavio da će ulice biti asfaltirane za deset dana i da je na kraju posete rekao „i sad da izađete na glasanje“ (na osnovu medijskih izveštaja).

Na osnovu iznetog, Agencija je zaključila da imenovani nije promovisao bilo koju izbornu listu, niti pozivao Kukulovčane da glasaju za neku izbornu listu i da stoga „nema osnova za odlučivanje po prijavi za kršenje člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije od strane Zorana Drobnjaka“.

Upoređivanjem navedenih informacija sa drugim, javno dostupnim, činjenicama vidljivo je da **Agencija nije tačno i potpuno utvrdila sve relevantne činjenice u ovom slučaju**, pa je otuda izvela i pogrešan zaključak. U vezi sa time ukazujemo posebno na sledeće:

1. **Agencija je prijavu trebalo da odbaci iz formalnih razloga** (kada je reč o Zoranu Drobnjaku i kršenju člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije), jer je reč o licu koje nema svojstvo javnog funkcionera, pa nije ni mogao da povredi navedeno pravilo. Prema dostupnim podacima, Vlada Srbije je poslednji put postavila Zorana Drobnjaka za vršioca dužnosti direktora ovog javnog preduzeća 29.11.2013. U to vreme, na osnovu Zakona o javnim preduzećima iz 2012, mandat vršioca dužnosti trajao je šest meseci, što znači da **Zoran Drobnjak po sili zakona, nije javni funkcioner još od 29. maja 2014.** U vezi sa time, pozivamo Agenciju da utvrdi da li je imenovani podneo izveštaj o imovini i prihodima nakon prestanka javne funkcije (nije vidljiv u registru), da pokrene postupke iz svoje nadležnosti ukoliko to nije učinio, te da pokrene odgovarajuće postupke ili podnese prijave protiv drugih odgovornih lica ukoliko ima podataka da imenovani i dalje prima zaradu kao v.d. direktora javnog preduzeća.

U slučaju da Agencija Zorana Drobnjaka i dalje tretira kao javnog funkcionera, na osnovu toga što **faktički vrši dužnost direktora JP Putevi Srbije**, smatramo da bi:

1. U vezi sa izjavom Z. Drobnjaka da nije član SNS i da je na funkciju imenovan pre dolaska na vlast ove stranke, bilo potrebno utvrditi i druge relevantne činjenice, a pre svega sledeće:

a) da se nezakonito vršenje dužnosti direktora JP Putevi Srbije od strane imenovanog odvija isključivo zato što Vlada Srbije nije donela deklaratorno rešenje o tome da je funkcija vršioca dužnosti prestala, odnosno zato što nije okončala konkurs za direktora tog preduzeća;

b) da u Vladi Srbije od 2012. učestvuje, a od 27.4.2014. u njoj ima apsolutnu većinu članova, Srpska napredna stranka. Imajući u vidu da održavanje Z. Drobnjaka na funkciji zavisi isključivo od volje, odnosno odsustva volje političke većine u Vladi Srbije da primeni Zakon o javnim preduzećima, te da u sazivima Vlade i Skupštine Srbije u poslednjih šest godina apsolutnu većinu imaju predstavnici SNS, može se zaključiti da **postoji odnos zavisnosti između Z. Drobnjaka i SNS**, bez obzira na to što on nije član te političke stranke niti njen kandidat na izborima.

2. U vezi sa navodima da je Z. Drobnjak u Leskovcu, u selu Kukulovce, bio „u sklopu redovnih aktivnosti koje svakodnevno obavlja kao direktor JP“, bilo je potrebno **utvrditi o kakvim redovnim aktivnostima direktora JP bi moglo biti reč**. Naime, sudeći po objavljenim informacijama, susret sa žiteljima ovog sela se odnosio na asfaltiranje seoskih ulica. S druge strane poslovi JP „Putevi Srbije“ su sledeći: „Delatnost Javnog preduzeća obuhvata sledeće poslove: korišćenje državnog puta (organizovanje i kontrola naplate naknada za upotrebu državnog puta, vršenje javnih ovlašćenja i sl.); zaštita državnog puta; vršenje investitorske funkcije na izgradnji i rekonstrukciji državnog puta; organizovanje i obavljanje stručnih poslova na izgradnji, rekonstrukciji, održavanju i zaštiti državnog puta; ustupanje radova na održavanju državnog puta; organizovanje stručnog nadzora nad izgradnjom, rekonstrukcijom, održavanjem i zaštitom državnog puta; planiranje izgradnje, rekonstrukcije, održavanje i zaštite državnog puta; označavanje državnog puta i vođenje evidencije o državnim putevima i o saobraćajno-tehničkim podacima za te puteve; upravljanje saobraćajem i organizovanje i obavljanje brojanja vozila na državnom putu.

3. U vezi sa zaključkom da nema osnova za odlučivanje po prijavi za kršenje člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, zato što imenovani nije promovisao bilo koju izbornu listu, niti pozivao građane da glasaju za neku izbornu listu, potrebno je razmotriti i uzeti u obzir i druge, posredne dokaze. Naime, sadašnji zaključak Agencije je zasnovan na činjenici da Zoran Drobnjak nije pomenuo ni jednu političku stranku u javno dostupnom snimku njegove posete Kukulovcima, i da pri pozivanju žitelja Kukulovaca da glasaju nije pozvao da se glasa ni za jednu određenu stranku. Ovaj zaključak bi bio ispravan da nema posrednih dokaza koji jasno ukazuju na to šta je bila stvarna namera imenovanog, koja se podudara i sa načinom kako su žitelji Kukulovaca razumeli poruku. To su sledeće činjenice:

a. da je asfaltiranje ulica prvobitno bilo obećano žiteljima Kukulovaca od strane predlagača kandidata Aleksandra Vučića na predsedničkim izborima 2017. godine;

b. da su meštani dali masovnu podršku upravo tom kandidatu na izborima 2017. godine;

- c. da obećanje o asfaltiranju nije bilo ispunjeno do juna 2020. godine;
- d. da su meštani zapretili 10.6.2020. da će bojkotovati parlamentarne izbore ukoliko do 21.6.2020. ne dobiju asfalt;
- e. da se 11.6.2020. u selu pojavio Zoran Drobnjak, u društvu gradonačelnika, obećao asfaltiranje i pozvao građane da glasaju; (sve gore navedeno je već predloženo u prijavi ili vidljivo sa linkova na novinske tekstove koje smo uputili u prijavi)
- f. da je na izbore u ovom selu izašlo čak 201 od ukupno 227 upisanih birača, i da je od 198 građana čiji su listići bili važeći, čak 163 (oko 82%) dalo svoju podršku listi „Aleksandar Vučić – za našu decu“ .

Iz svega navedenog jasno proističe:

- a. da je najava da će žitelji Kukulovaca bojkotovati izbore ukoliko ne dobiju asfalt bila najava uskraćivanja podrške listi čiji je nosilac Aleksandar Vučić, jer im je upravo predložač tog kandidata na izborima 2017. obećao te radove;
- b. da je imenovani Drobnjak posetio Kukulovce i obećao asfaltiranje upravo da bi sprečio nastupanje štetne posledice po podnosioca izborne liste „Aleksandar Vučić – za našu decu“;
- c. da je poziv imenovanog Drobnjaka da Kukulovčani uzmu učešća u izborima 21.6.2020. podrazumevao i očekivanje da će oni na tim izborima ponoviti podršku istom političkom subjektu koga su podržali i na predsedničkim izborima 2017;
- d. da su Kukulovčani poziv imenovanog Drobnjaka masovno prihvatili, da su odustali od najavljenog bojkota izbora, da su izašli u broju koji daleko nadmašuje prosek u Srbiji i da su na izborima sa preko 80 % izašlih birača podržali upravo izbornu listu Aleksandar Vučić – za našu decu“.

Kada je reč o pravnom osnovu za kršenje člana 29. Zakona o Agenciji takođe podsećamo da je stavom 2. tog člana (slično i stav 5.) propisano da „Funkcioner ne može da koristi javne resurse za promociju političkih stranaka, odnosno političkih subjekata“ (opšta zabrana), i da su potom nabrojani, primera radi, pojedini oblici zabranjenog korišćenja javnih resursa, što je naglašeno rečima „pod čime se posebno podrazumeva“. Između ostalog, tu je navedena zabrana korišćenja javnih resursa radi predstavljanja učesnika u izborima, pozivanja birača da glasaju za nekog učesnika na izborima i drugo. Međutim, zakonsko nabrojanje nekih vidova zabranjenog korišćenja javnih resursa ne isključuje mogućnost postojanja i drugih vidova zloupotrebe koji nisu izričito navedeni u normi. Primenom analogije i u skladu sa duhom i svrhom zakona nadležni organi treba da utvrde i sankcionišu svaki oblik korišćenja javnih resursa kojima se krši zabrana njihove (zlo)upotrebe.

Tako, u slučaju imenovanog Drobnjaka, **nesumnjivo je da je on prilikom posete Kukulovcima koristio javne resurse kojima (suprotno Zakonu o javnim preduzećima) upravlja**. Pored toga, iz svih izloženih dokaza proističe da je ovo korišćenje bilo u vezi sa parlamentarnim izborima održanim 21.6.2020, a ne u vezi sa redovnim poslovima JP Putevi Srbije.

Iz izloženih dokaza bi se moglo zaključiti da je korišćenje javnih resursa suprotno nameni predstavljalo njihovu zloupotrebu u cilju povećanja broja građana koji će učestvovati u izbornom postupku, a posledično i promociju svih učesnika na parlamentarnim izborima, odnosno potencijalnu podršku svim podnosiocima izbornih lista.

Izloženi dokazi takođe ukazuju sa znatno većim stepenom verovatnoće da je korišćenje resursa JP Putevi Srbije ovde izvršeno ne samo radi povećanja izlaznosti na izborima, već i radi davanja podrške konkretnom političkom subjektu, izbornoj listi Aleksandar Vučić – za našu decu“. Naime, taj politički subjekt bi pretrpeo najveću štetu da javni resursi nisu zloupotrebjeni, a imenovani Drobnjak je imao interes da upravo ovom političkom subjektu pomogne nezakonitim korišćenjem javnih sredstava, jer je od postupanja tog političkog subjekta u proteklih osam godina zavisilo hoće li on vršiti dužnost direktora JP Putevi Srbije, a bilo je izvesno, na osnovu izbornih prognoza, da će taj odnos zavisnosti nastaviti da postoji i nakon formiranja nove Vlade Srbije.

Iz svih navedenih razloga, neophodno je da Agencija ponovo ispita navode iz prijave kada je reč o imenovanom Zoranu Drobnjaku.

Podsećamo takođe da smo se istom prijavom Agenciji obratili i u vezi sa kršenjem Zakona o finansiranju političkih aktivnosti , i da u tom delu nismo još uvek dobili odgovor o postupanju“.

TS je uputila i zahtev za dostavljanje informacija od javnog značaja Putevima i kabinetu gradonačelnika kako bi utvrdila osnov za posetu i za iznenadnu odluku da se asfaltiraju ulice i ispune drugi zahtevi meštana. To je, zapravo, ono što je, u slučaju Puteva i Zorana Drobnjaka, trebalo da utvrdi Agencija.

Od JP Putevi Srbije zatražili smo informacije i kopije svih dokumenata na osnovu kojih se može videti:

- da li je poseta v.d. direktora Javnog preduzeća "Putevi Srbije" Zorana Drobnjaka selu Kukulovce predviđena godišnjim rasporedom poslova ili nekim drugim planskim dokumentom tog preduzeća;
- da li je v Drobnjak koristio službeno vozilo i vozača tog preduzeća da bi doputovao u selo Kukulovce;
- ako jeste, da li su Drobnjak i vozač imali uredno popunjene i zavedene putne naloge za službeni put u u selo Kukulovce;
- da li su Drobnjak i vozač nakon povratka sa službenog puta popunili i nadležnoj službi tog preduzeća dostavili izveštaj sa službenog puta;
- da li postoji pravni osnov za obećanje koje je Drobnjak dao meštanima sela, da će im ulice biti asfaltirane a mašine za asfaltiranje će biti u selu već u četvrtka
- da li su sredstva za asfaltiranje ulica u navedenom selu planirana i obezbeđena programom poslovanja Javnog preduzeća "Putevi Srbije" za 2020. godinu,

- na osnovu kog pravnog akta (odluke) je Javno preduzeće "Putevi Srbije" angažovano na izvođenju najavljenih radova.

Od kabineta gradonačelnika Leskovca tražene su informacije i kopije svih dokumenata na osnovu kojih se može videti:

- da li je boravak gradonačelnika Leskovca Gorana Cvetanovića u selu Kukulovce predviđen godišnjim rasporedom poslova ili nekim drugim planskim dokumentom te lokalne samouprave ili gradonačelnika;

- da li je tom prilikom gradonačelnik Grada Leskovca, Goran Cvetanović, preduzimao neke aktivnosti iz svoje nadležnosti i koje;

- da li je asfaltiranje ulica u selu Kukulovce predviđeno planom izgradnje i održavanja lokalnih saobraćajnica za 2020. godinu, u pogledu kojih postoji nadležnost navedene lokalne samouprave

- ako jeste, da li su sredstva za asfaltiranje ulica u navedenom selu planirana i obezbeđena budžetom Grada Leskovca za 2020. godinu.

Odgovori na ova dva zahteva nisu stigla do zaključenja izveštaja.

Stranačka čestitka na sajtu predsednika Srbije

TS je Agenciji za borbu protiv korupcije podnela prijavu zbog moguće povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, kada je u toku monitoringa na zvaničnoj internet prezentaciji predsednika Republike Srbije, u rubrici Saopštenja, uočen tekst pod nazivom "Razgovor sa predsednikom Evropske narodne partije"³¹.

Pregledom pomenutog članka može se uočiti da je Aleksandar Vučić, predsednik Republike Srbije, 15. juna razgovarao, putem video konferencijskog poziva, sa Donaldom Tuskom, predsednikom Evropske narodne partije, koji je Vučiću poželio sreću na predstojećim izborima.

Na osnovu ove objave građani mogu steći uverenje da prenošenje želja zvaničnika jedne od najznačajnijih političkih stranaka u Evropi za postizanje uspeha na izborima, a tokom službenog razgovora sa javnim funkcionerom Republike Srbije, suštinski predstavlja promovisanje izborne liste na čijem je čelu Aleksandar Vučić, predsednik Republike Srbije i istovremeno predsednik Srpske napredne stranke.

Ovakva želja se, naime, nedvosmisleno može tumačiti kao želje za postizanje rezultata koji bi Srpskoj naprednoj stranci, članici Evropske narodne partije, obezbedili poziciju vladajuće političke stranke u Republici Srbiji i omogućili joj kontinuitet u vršenju vlasti.

Članom 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije funkcioneru je zabranjeno da koristi javne resurse za promociju političkih stranaka, pod čime se posebno podrazumeva korišćenje javnih resursa u svrhu javnog predstavljanja učesnika na izborima i njihovih izbornih programa, što ovo saopštenje svakako može predstavljati, kao i korišćenje javnih resursa za druge vidove

³¹ <https://www.predsednik.rs/pres-centar/saopstenja/razgovor-sa-predsednikom-evropske-narodne-partije>

političkih aktivnosti kao što su, između ostalog, i političko oglašavanje. Štaviše, pomenutim članom precizirano je da funkcioner ne može da koristi javne skupove na kojima učestvuje i susrete koje ima u svojstvu funkcionera za promociju političkih stranaka, pod čime se posebno podrazumeva korišćenje javnih skupova i susreta za javno predstavljanje učesnika u izborima i njihovih izbornih programa. Izuzetak propisan u stavu 5. člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije ne oslobađa predsednika Republike Srbija od zabrane da koristi javne resurse za promociju političkog subjekta, već samo od obaveze da mora da obavesti javnost da li govori u državnom ili stranačkom svojstvu, a ovde je, na osnovu mesta i vremena objavljivanja očigledno da je reč o razgovoru koji je vodio u svojstvu predsednika države a ne stranke čiji je predsednik.

Naime, navedeni izuzetak koji se odnosi na to da funkcioneri izabrani od strane naroda ne moraju nedvosmisleno da predoče sagovornicima u kom svojstvu govore (i da na taj način otklone eventualnu dilemu) ne znači da oni mogu koristiti skupove na kojima učestvuju i susrete koje imaju u svojstvu državnih funkcionera (kada dilema kod slušaoca ne postoji) u stranačke svrhe.

Zbog svega navedenog pozivamo Agenciju, da u skladu sa članom 35. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, odnosno članom 50. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane javnih funkcionera i preduzeća, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost".

Do zaključenja ovog izveštaja nije stigao odgovor Agencije.

EPS u spotu SNS

TS je podnela prijavu Agenciji za borbu protiv korupcije zbog korišćenja javnih resursa u kampanji Sprkse napredne stranke, odnosno zbog moguće povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije

Na društvenoj mreži Fejsbuk, na stranici korisnika "Srpska napredna stranka" uočili smo video spot³² čiji je zvaničan naziv "Otkaza neće biti, plate se smanjivati neće"

Pregledom pomenutog spota vidljivo je da se u 1. sekundi spota pojavljuje muškarac koji je predstavljen kao "Miroslav Spasojević" a ispod čijeg imena je potpisano "Rudarski basen Kolubara Srbija"", da se navedena osoba nalazi na otvorenom prostoru i da se u njenoj pozadini mogu videti kadrovi terena koji po svojim odlikama podseća na rudarske površinske kopove, između ostalog i na Rudarski basen Kolubara; da se od 1. do 10. sekunde spota mogu videti mašine, uređaji i oprema koja se koristi na rudarskim površinskim kopovima, između ostalog i na Rudarskom basenu Kolubara, da je navedena osoba obučena u radnu uniformu sa zvaničnom oznakom i simbolom Javnog preduzeća "Elektroprivreda Srbije" i da se u 11. sekundi spota, odmah nakon pomenutog Miroslava Spasojevića, pojavljuje Aleksandar Vučić, koji je predsednik Republike Srbije, predsednik Srpske napredne stranke i istovremeno čije ime nosi njena izborna lista.

³² <https://www.facebook.com/watch/?v=295506868154864>

Dalje, u 10. sekundi spota pojavljuje se rečenica, čiji je početak "Kolubara je srce našeg", montažom pripisana istovremeno Miroslavu Spasojeviću i Aleksnadru Vučiću, a da od 11. do 20. sekunde spota preostali deo rečenice, koji glasi "energetskog sistema ali i srce naše srpske ekonomije, dakle, otkaza neće biti, plate se smanjivati neće" izgovara Aleksandar Vučić, koji je predsednik Republike Srbije, predsednik Srpske napredne stranke i istovremeno čije ime nosi njena izborna lista. U pozadini u tom intervalu su kadrovi mašina, uređaja i opreme koja se koristi na rudarskim površinskim kopovima, između ostalog i na Rudarskom basenu Kolubara.

Na osnovu ove objave može se zaključiti da se sredstva kojima raspolaže javno preduzeće "Elektroprivreda Srbije", kao javni resurs, koriste za predizbornu kampanju Srpske napredne stranke za izbore koji se održavaju 21. juna 2020, suprotno članu 12. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti koji imperativnom odredbom zabranjuje javnim preduzećima da finansiraju političke subjekte.

Zbog svega navedenog pozivamo Agenciju, da u skladu sa članom 35. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, odnosno članom 50. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane javnih funkcionera i preduzeća, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost.

Agencija je 18. juna obavestila TS da je postupila po prijavi i donela rešenje³³ kojim je Srpskoj naprednoj stranci izrečena **mera upozorenja** zbog kršenja odredbi člana 23. stav 3. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti.

Javni objekti i imovina JP u spotu SNS

TS je 17. juna podnela još jednu prijavu Agenciji za borbu protiv korupcije zbog korišćenja javnih objekata i imovine javnih preduzeća u spotu SNS, odnosno zbog moguće povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije

Na Fejsbuk stranici korisnika "Srpska napredna stranka" uočen je video spot čiji je zvaničan naziv "Budite uz svoju i svu decu Srbije"³⁴. Pregledom pomenutog spota vidljivo je da se od 1. do 4. sekunde, kao i od 46. do 52. sekunde, odnosno 54. sekunde do 1. minuta i 2 sekunde spota u njemu pojavljuje Aleksandar Vučić, koji je predsednik Republike Srbije, predsednik Srpske napredne stranke i istovremeno čije ime nosi njena izborna lista, kako stoji na terasi zgrade, najverovatnije zgradi Skupštine Grada Beograda, sudeći prema pozadini u kojoj se vidi zgrada Skupštine Republike Srbije sa svojim svečanim ulazom i kupolama. Da se u 25. sekundi spota mogu videti kadrovi terena koji po svojim odlikama podseća na rudarske površinske kopove, između ostalog i na Rudarski basen Kolubara, koji je u javnoj svojini, odnosno mašine, uređaji i oprema koja se koristi na rudarskim površinskim kopovima, između ostalog i na Rudarskom basenu Kolubara, da se od 1. minuta i 14. sekunde do 1. minuta i 16. sekunde spota pojavljuje železnička kompozicija koja po obliku, bojama i zaštitnom znaku na prednjoj strani lokomotive

³³ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Agencija_resenje_SNS_EPS.pdf

³⁴ <https://www.facebook.com/snssrbija/videos/194054201849239>

podseća na oblik, boje i zaštitni znak lokomotiva i vagona koje preduzeće za železnički prevoz "Srbija voz" a.d., čiji je osnivač i jedini akcionar Republik Srbija, koristi sistem prigradske železnice u Beogradu.

Na osnovu ove objave može se zaključiti da se sredstva i objekti kojima raspolažu javno preduzeće "Elektroprivreda Srbije", preduzeće "Srbija voz" a.d., kao i jedinica lokalne samouprave, Grad Beograd, kao javni resurs, koriste za predizbornu kampanju Srpske napredne stranke za izbore koji se održavaju 21. juna 2020, suprotno članu 12. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti koji imperativnom odredbom zabranjuje nosiocima javnih ovlašćenja, javnim preduzećima i privrednim društvima sa učešćem državnog kapitala da finansiraju političke subjekte.

Zbog svega navedenog TS je pozvala Agenciju da sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane javnih funkcionera i preduzeća, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost.

Odgovor **nije stigao** do zaključenja ovog izveštaja.

Zaječarske javne ustanove i službe u kampanji

TS je podnela prijavu Agenciji zbog slučaja u Zaječaru koji ukazuje na povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije.

Radi se o tekstu "Javna preduzeća i ustanove u službi predizborne kampanje", objavljenom 13. juna ove godine na internet stranici Glas Zaječara³⁵. U tekstu se navodi da je gradonačelnik Grada Zaječara, Boško Ničić, putem društvene mreže "Fejsbuk" objavio informaciju da je navedenog dana sprovedena akcija popravke i čišćenja "Tupižničkog cevovoda", kao i čišćenja i uređenja "Grliškog jezera", da je Ničić, koji je kao predsednik Pokreta za Krajinu, sa svojim saradnicima, 2017. godine postao član Srpske napredne stranke, pomenutu akciju okarakterisao i nazvao kao "Akcija za primer - zajedno možemo sve – ZA NAŠU DECU" pri čemu je poslednji, velikim slovima naglašeni, deo naziva istovetan sloganu u nazivu izborne liste "Aleksandar Vučić- za našu decu" koju je Srpska napredna stranka predala za parlamentarne izbore 2020. godine, da su u pomenutoj akciji, zajedno, istovremeno i ravnopravno sa funkcionerima (odbornik Boban Stanković), članicama (Unija žena) i aktivistima Srpske napredne stranke iz Mesne zajenice sela Leskovac učestvovali radnici Javnog komunalnog preduzeća "Vodovod " iz Zaječara, osnovanog od strane Opštine Zaječar 1957. godine i Zavoda za javno zdravlje "Timok" iz Zaječara, osnovanog od strane Vlade Republike Srbije 2006. godine .

Zbog svega navedenog TS je pozvala Agenciju, da u skladu sa članom 35. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, odnosno članom 50. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane javnih funkcionera i

³⁵ <https://www.glas-zajecara.com/javna-preduzeca-i-ustanove-u-sluzbi-predizborne-kampanje/>.

preduzeća, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost.

Odgovor Agencije **nije stigao** do zaključenja ovog izveštaja.

Duplirana vrednost promotivnih aktivnosti u funkcionerskoj kampanji

TS je 18. maja podnela prijavu³⁶ Agenciji za borbu protiv korupcije zbog moguće povrede člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i člana 29. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije u spotu SNS "Srbija se oporavlja od koronavirusa zahvaljujući našim plemenitim zdravstvenim radnicima"³⁷.

Pregledom pomenutog spota vidljivo je da je u 20. sekundi korišćen video prilog o poseti predsednika Republike Aleksandra Vučića, koji je i predsednik Srpske napredne stranke, neimenovanoj zdravstvenoj ustanovi (za koju se može pretpostaviti da pripada javnom zdravstvenom sektoru, s obzirom na njihov angažman u vezi sa suzbijanjem pandemije) i susretu sa zdravstvenim radnicima i saradnicima koji u njoj rade; da su u drugim delovima npr. 4., 5., 17., 18. sekundi spota korišćeni video snimci neimenovanih zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika i saradnika (za koje se može pretpostaviti da pripadaju sektoru javnog zdravstva), kako u njima rade i da je u 7. i 8. sekundi spota korišćen video snimak koji prikazuje zgradu javnog preduzeća sa jasno vidljivim nazivom "Beogradski aerodrom" na srpskom, odnosno "Belgrade Airport" na engleskom jeziku.

Zbog svega navedenog TS je pozvala Agenciju sprovede propisani postupak, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila od strane političkog subjekta, javnih funkcionera, preduzeća i ustanova, preduzme propisane mere za otklanjanje i kažnjavanje povrede propisa i da o svemu tome obavesti javnost.

Agencija je 21. maja donela rešenje kojim je utvrdila da **nema osnova za odlučivanje** o postojanju povrede odredaba člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti jer su korišćeni ranije objavljeni video snimci posete predsednika Srbije neimenovanim zdravstvenim ustanovama, a na događajimanisu korišćena obeležja SNS.

TS smatra da je **ovom odlukom Agencija praktično omogućila dvostruku eksploataciju funkcionerske kampanje. Prvi put prilikom realizacije promotivne aktivnosti, a potom i drugi put korišćenjem snimaka promotivne aktivnosti u postu koji koristi politički subjekat čiji je član državni funkcioner koji je "odradio" promotivnu aktivnost.**

36

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Prijava_Agenciji_za_borbu_protiv_korupcije_-_spot_SNS_zdravstvene_ustanove_-_maj_2020.pdf

³⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=Cdya1vCy36g>

Isti je slučaj sa još jednom prijavom³⁸, podnetom 18. maja. Reč je o spotu u kome se koriste snimci video priloga o susretima predsednika Republike Aleksandra Vučića, koji je i predsednik Srpske napredne stranke, sa stranim državicima npr. sa predsednikom Ruske Federacije V. V. Putinom. Agencija je zaključila³⁹ da nema kršenja zakona jer su snimci nastali prilikom ranijih aktivnosti i nisu korišćena obeležja SNS.

TS je u toj prijavi ukazala i na objavljivanje informacija o aktivnostima državnih funkcionera na Fejsbuk stranici SNS (što se inače čini i na internet stranici/stranicama SNS). Agencija je donela isti zaključak kao i u vezi sa dva gore pomenuta spota i zaključila da nema kršenja Zakona.

Isti je slučaj i sa korišćenjem aktivnosti ministra spoljnih poslova i istovremeno predsednika SPS-a Ivice Dačića na Fejsbuk stranici SPS-a⁴⁰. Nije reč o aktivnostima SPS-a i SPS ovim putem nije promovisana, zaključila je Agencija⁴¹.

Nadzorni odbor nenadležan za funkcionere i za Fejsbuk

S obzirom da je Agencija utvrdila da nema osnova za postupanje zbog kršenja propisa u njenoj nadležnosti, TS se obratila Nadzornom odboru parlamenta, dopisima u vezi sa tri pomenuta slučaja i pozivom i pozvala ga da u skladu sa članovima 99. i 100. Zakona o izboru narodnih poslanika, sprovede odgovorajući postupak, proveri iznete navode, utvrdi činjenice o mogućem kršenju pravila i načela ravnopravnosti od strane političkog subjekta i ukaže na nepravilnosti u postupanju u izbornom postupku i uputi upozorenje Socijalističkoj partiji Srbije i Srpskoj naprednoj stranci da više ne vrše takve i slične objave, odnosno da obrišu sve postojeće objave u kojima se prikazuju aktivnosti javnih funkcionera i državnih organa, organizacija, ustanova i službi.

Nadzorni odbor je odgovorio⁴², pozivajući se isključivo na nadležnosti iz člana 100. Zakona, ali ne i člana 9, da je nadležan za praćenje ravnopravnog predstavljanja učesnika izbora u radio i TV programu, a s obzirom da se dopis odnosi na društvene mreže, Nadzorni odbor za to nije nadležan.

TS je odgovorila na ovaj dopis 20. juna⁴³, ukazujući na nepravilno postupanje NO..

"U ovom slučaju je NO očigledno pogrešno protumačio svoja zakonska ovlašćenja i obaveze, a naše čuđenje zbog toga proističe iz činjenice da među članovima NO ima i

38

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Prijava_Agenciji_za_borbu_protiv_korupcije_-_SNS_FB_-_ministri_u_izornoj_kampanji_-_maj_2020.pdf

39 https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/ACAS_reenje_-_SNS_FB.pdf

40

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Prijava_Agenciji_za_borbu_protiv_korupcije_-_SPS_FB_-_minister_Da%C4%8Di%C4%87_u_izornoj_kampanji_-_maj_2020.pdf

41 https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/ACAS_reenje_-_SPS_FB.pdf

42 https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Odgovor_Nadzornog_odbora_NSRS.pdf

43

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/TS_ukazivanje_na_nepravilnost_u_radu_Nadzornog_odbora_povodom_razmatranja_tri_inicijative_TS.pdf

pravnih stručnjaka, te da NO može da računa na stručnu podršku zaposlenih u Službi Narodne skupštine.

U dopisu tačno konstatujete da se u našim zahtevima radi o predstavljanju izbornih lista na društvenim mrežama. Međutim, odmah potom neosnovano zaključujete da „takav način predstavljanja političkih partija i kandidata nije u nadležnosti kontrole Nadzornog odbora“. U vezi sa time citirate i odredbu člana 49. Zakona o izboru narodnih poslanika (o obavezama RTS i RTV da obezbede ravnopravno predstavljanje izbornih lista), koja nema nikakve veze sa našim zahtevima. Iz člana 100. Zakona o izboru narodnih poslanika ste citirali samo odredbe st. 1. t. 2. (koji se odnosi na postupanje medija u izbornoj kampanji), iako smo mi zatražili da Nadzorni odbor postupi na osnovu člana 99. i 100 u celini.

Vaš zaključak o nenadležnosti bio bi ispravan da je Transparentnost Srbija npr. tražila od Nadzornog odbora da obezbedi ravnopravno predstavljanje izbornih lista na društvenoj mreži „Fejsbuk“. Nasuprot tome, mi smo tražili od NO da ukaže na nepravilnosti u postupanju političkih stranaka, u ovom slučaju Srpske napredne stranke i Socijalističke partije Srbije. Naši zahtevi za postupanje Nadzornog odbora se ne odnose na društvene mreže generalno, već na sadržinu pojedinih objava na nalogima konkretnih političkih stranaka na društvenim mrežama.

Drugim rečima, ukazali smo na problematičnost jednog vida „postupanja političkih stranaka“, odnosno „predizbornih aktivnosti“ političkih stranaka. Objavljivanje na društvenim mrežama predstavlja aktivnost, a pošto se ta aktivnost odvija tokom izborne kampanje u pitanju je „predizborna aktivnost“. Kada se ta aktivnost odvija na zvaničnim nalogima političkih stranaka na društvenim mrežama, onda je reč o postupanju, odnosno aktivnosti, političke stranke, jer političke stranke preko svojih funkcionera, zaposlenih ili radno angažovanih lica određuju šta će biti objavljeno u okviru tih naloga.

Na osnovu člana 100, st. 1. t. 1. „Nadzorni odbor prati predizborne aktivnosti i ukazuje na eventualne nepravilnosti u postupanju političkih stranaka, kandidata i drugih učesnika u izbornom postupku“.

TS je pozvala NO da na prvoj sledećoj sednici preispita ranije donete zaključke i da nakon toga ukaže javnosti na nepravilno postupanje konkretnih političkih stranaka u konkretnim situacijama koje su bliže objašnjene u tri zahteva TS podneta 10. juna".

Inicijativa za NO i medije

TS je u ovom monitoringu, kao i u svim prethodnim, ukazivala da i mediji doprinose preplitanju stranačkog i državnog, istovremeno predstavljajući državne funkcionere kao stranačke i obrnuto, u situacijama kada za to nema osnova.

Stoga je TS uputila inicijativu Nadzornom odboru da pozove medije da prilikom izveštavanja o predizbornim aktivnostima funkcionera političkih stranaka i kandidata za narodne poslanike

upotrebljavaju pojmove koji precizno i nedvosmisleno razdvajaju njihovu javnu od političke funkcije⁴⁴.

Do zaključenja ovog izveštaja TS nije dobila informaciju da li je NO razmatrao inicijativu.

Posao u javnom sektoru u zamenu za rad za partiju

TS je 13. maja uputila inicijativu Agenciji za borbu protiv korupcije da ispita slučaj nastavnice koja je javno objavila da je dobila fiktivni posao u javnom sektoru a kako bi zapravo radila za jednu političku partiju. U tom slučaju ukazali smo da bi nadležnost Agencije mogla da se utvrdi zbog kršenja pravila o finansiranju političkog subjekta.

U pitanju je objava na društvenom mreži Fejsbuk, korisnice Ene Nedić (za koju se šira javnost zainteersoval akada je ispred Skupštine Srbije spalila svoje diplome), da je „uz garancije za zaposlenje i samostalan izlazak na izbore bez SNS-a“, pozvana „da radi preko jedne navrat-nanos novoosnovane stranke kvazimonarhista“, da je „nakon kobnog izbora prijavljena u javnom sektoru, u Pozorištu mladih u Novom Sadu, čiji je direktor tada bila Emilija Mrdaković“, da joj je „bilo strogo zabranjeno pojavljivanje na poslu“ i da je „nasuprot tome, morala da radi u Info-službi stranke 6 dana nedeljno bez fiksnog radnog vremena - dostupnost ceo dan“. Posao joj je navodno „obuhvatao praćenje medija, pisanje saopštenja za javnost na republičkom nivou, izjava stranačkim funkcionerima i nepisanim predstavnicima u Narodnoj skupštini koji nisu umeli ni da iščitaju predloge zakona, vođenje konferencija, edukacije zaposlenih preko stranke, promocije laži po celoj Srbiji“. Navodno je takođe svaki dan „praktično bila primorana da putuje o trošku javnog preduzeća „Čistoća“ u Pirot, Prijepolje, Rašku, Divčibare, Vršac, Mačvu, Drinu...“

Ona takođe ukazuje da su „zaposleni masovno ucenjivani poslovima, šerovanjem, botovanjem, glasovima, peticijama, članarinama, kreditima, mestima u predškolskim ustanovama, gerontološkom centru, školama, javnom komunalnom preduzeću, vodovodu, toplani...“, da je „preko udruženja građana koja su se vodila na zaposlene, stranka prala simpatične iznose preko fiktivnih projekata na javnim konkursima“, te da je četvoro ljudi (među kojima i ona) dalo otkaz.

Ona kaže i da je „radila u stranačkim kancelarijama zamenice Skupštine Grada Novog Sada, Branke Bežanov, u prostorijama u Radničkoj 6. i člana Gradskog veća za obrazovanje, Vladimira Jelića.“ Zatim tvrdi da je „na internetu naišla na audio snimke na kojima se na desetak mesta otkriva da su finansijeri stranke Andrej Vučić i Nikola Selaković, da svaki siguran glas monarhista ide u njihovu kasu i na osnovu toga se povlače sredstva za kampanju u kojoj se izigrava opozicija.“ Takođe tvrdi da su „sedam hiljada evra za osnivanje kol centra i gratis propaganda pravdali su se troškovima marketinga javnih preduzeća“.

Navodi dalje i da je dobila otkaz (u javnoj ustanovi), kada je odbila da sprovodi kampanju zbog neslaganja sa izlaskom stranke u koaliciji na lokalnim izborima sa SNS.

Iako se naziv političke stranke u objavi ne pominje izričito, na osnovu nekoliko pokazatelja se može utvrditi da je reč o Pokretu obnove Kraljevine Srbije. Naime, pominje se da je reč o stranci

⁴⁴https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Nadzorni_odbor_-_inicijativa_za_poziv_medijima.pdf

monarhističkog opredeljenja, a zatim se navode i konkretna imena dve osobe koje su funkcioneri upravo te stranke. Iz objave nije potpuno jasno na koji period se odnosi opisano, ali se može posredno zaključiti da su se opisani događaji desili tokom 2018, 2019 i početkom 2020. godine, jer se navodi period od „gotovo dve godine“, koji je trajao do lokalnih izbora (raspisanih u martu 2020).

U opisu se ukazuje da je autorka teksta bila fiktivno zaposlena u javnoj ustanovi Pozorište mladih, čiji je osnivač Grad Novi Sad, a da je sve to vreme obavljala poslove za političku stranku i da je u stvari za to bila plaćena. Stoga bi predmet provere trebalo da bude istinitost tih tvrdnji, a kako bi se ustanovilo da li su godišnji finansijski izveštaji političke stranke i izveštaji o troškovima izbornih kampanja bili potpuni.

Takođe, predmet kontrole iz nadležnosti Agencije moglo bi da bude i postupanje javnih funkcionera koji su učestvovali u navodnom fiktivnom zapošljavanju, odnosno održavanju takvog stanja tokom „gotovo dve godine“, zbog mogućnosti da su svojim postupanjem ili nepostupanjem stavili interes političke stranke ispred javnog.

Takođe, predmet kontrole bi trebalo da budu i navodi o „pranju novca za stranku“, koji potiče sa javnih konkursa, preko „udruženja građana koja su se vodila na zaposlene“. Konkretni modalitet navodnih zloupotreba nije bliže opisan. Ukoliko su navodi istiniti, moglo bi se pretpostaviti da je reč o nekoliko vidova kršenja Zakona – lažnom prikazivanju podataka o izvoru prihoda, korišćenju sredstava udruženja za finansiranje političkog subjekta, kao i zloupotrebe prilikom dodeljivanja sredstva na konkursima za udruženja.

Najzad, tu je i tvrdnja o lažnom prikazivanju troškova marketinga javnih preduzeća, u vrednosti od 7000 evra, a koji su iskorišćeniji za „osnivanje kol centra“, pri čemu nije jasno da li je reč o „kol centru“ političke stranke koji je finansiran iz nezakonitih izvora ili o nekom drugom vidu zloupotrebe javnih resursa.

TS do zaključenja ovog izveštaja **nije dobila odgovor Agencije**.

Bakljada i nadležnost Agencije

TS je 20. maja uputila Agencije inicijativu⁴⁵ da utvrdi da li su prekršeni propisi iz njene nadležnosti u slučajevima organizacije "bakljada" tokom vanrednog stanja.

Odgovor na ovu inicijativu **nije stigao** do zaključena izveštaja.

45

https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Inicijativa_TS_Agenciji_za_ispitivanje_finansiranja_bakljade.pdf

Zahtevi za dostavljanje informacija - uloge funkcionera u promotivnim aktivnostima i promociji

TS uputila je niz zahteva državnim organima i institucijama kako bi na osnovu dokumenata razjasnila delovanje funkcionera ili osnov za njihove tvrdnje. Pored ostalog, tu spadaju i pojedine izjave u kojima su veličali Aleksandra Vučića, inače "naslovnika" izborne liste SNS, navodeći da su radili po njegovoj inicijativi, u njegovo ime, sa njegovim odobrenjem.

Podela 10.000 zastava

Na sajtu Grada Beograda 19. aprila je objavljeno da je "u čast najvećeg hrišćanskog praznika - Uskrsa, Grad Beograd doneo odluku da u ime predsednika Republike pokloni građanima Beograda deset hiljada srpskih zastava kako bi na taj način građani glavnog grada pokazali podršku lekarima, medicinskim sestrama, farmaceutima i svima onima koji se u ovoj situaciji bore za živote ljudi". Reč je o izjavi zamenika gradonačelnika Gorana Vesića⁴⁶.

TS je od kabineta gradonačelnika zatražila kopiju odluke Gradonačelnika ili bilo kog drugog organa Grada Beograda, da Grad „u ime predsednika Republike pokloni građanima Beograda deset hiljada srpskih zastava“, kopiju dokumenta iz kojeg se može videti na koji način je izvršena ili će se izvršiti nabavka ili drugi vid pribavljanja 10.000 zastava i kopiju dokumenta iz kojeg se može videti na koji način i po kojim kriterijumima je izvršena ili će biti izvršena raspodela 10.000 zastava.

Istovremeno od Sekretarijata predsednika Srbije zatražena je kopija dokumenta na osnovu kojeg se može zaključiti da li su istinite tvrdnje zamenika gradonačelnika Beograda o tome da Grad Beograd poklanja državne zastave "u ime **predsednika Republike**" (npr. kopija dokumenta u kojem predsednik Republike odobrava ili inicira Gradu Beogradu takvo postupanje).

TS je u zahtevu ukazala da na sajtu predsednika republike nismo našli obaveštenje da Grad Beograd deli zastave u ime tog državnog organa, niti nam je poznat pravni osnov po kojem bi organi Grada Beograda ili bilo koje druge lokalne samouprave činili bilo šta u ime predsednika Republike.

Od predsednika nije dobijen odgovor na zahtev, a iz Grada Beograda stigao je odgovor koji se odnosi na nabavku 10.000 zastava i njihovu podelu gradskim opštinama, ali ne i na pitanje u vezi sa podelom "u ime predsednika"⁴⁷.

Iz tih odgovora može se zaključiti da je svih 10.000 poklonjenih zastava prosleđeno gradskim opštinama, te proizilazi da je Goran Vesić građanima lično delio (što je zabeleženo u nekoliko vesti o njegovim aktivnostima) neke druge zastave a ne one na koje se odgovor odnosi.

⁴⁶ <https://www.beograd.rs/cir/beoinfo/1772481-vesic-zastavi-srbije-je-mesto-u-svakom-domu/>

⁴⁷ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Odgovor_grada_Beograde_-_zastave.pdf
https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Odgovor_zastave_-_ugovori.pdf

Uloga Aleksandra Vučića u borbi protiv virusa

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je na samom početku epidemije, kako je u medijima preneto, postavljen za šefa dela kriznog štaba koji se bavi rešavanjem problema u ekonomiji izazvanih virusom, dok je na čelu kriznog štaba koji se bavi zdravstvenim problemima Ana Brnabić. Kao što je u ovom izveštaju navedeno, Aleksandar Vučić je i pored toga najčešće govorio o zdravstvenom aspektu krize.

TS je, međutim, smatrala da je sporan osnov za formiranje kriznog štaba, pa je od Vlade Srbije 14. aprila zatražila kopije odluka o formiranju Kriznog štaba za suzbijanje zarazne bolesti COVID-19 i Kriznog štaba za otklanjanje nastalih i sprečavanje mogućih štetnih posledica zarazne bolesti COVID-19 po privredu, kao i dnevni red i odluke donete na sednicama Vlade Srbije održanim 5.marta, 12.marta, 15.marta, 17.marta, 19.marta (229.sednica), 19.marta (230.sednica), 20.marta, 21.marta, 22.marta, 24.marta, 26.marta, 28.marta, 31. marta, 1.aprila, 2.aprila, 6. aprila, 8.aprila i 10.aprila 2020.godine.

Odgovor nije stigao.

Predsednik odobrava letove

Ministar spoljnih poslova u više navrata je naglašavao da se letovi kompanije Er Srbija kojim se državljani Srbije vraćaju u domovinu u periodu kada su aerodromi bili zatvoreni organizuju uz saglasnost i odobrenje kabineta predsednika.

Zbog toga je od Ministarstva spoljnih poslova TS zatražila⁴⁸ akt kojim je regulisana obaveza da kabinet predsednika Srbije da saglasnost za takve letove, kao i kopije odobrenja koja je Kabinet predsednika Srbije dao za organizovanje letova Er Srbije za Berlin, Frankfurt, Moskvu, Varšavu, Pariz, Kijev, Bukurešt i Vašington u periodu od 1. do 10. aprila.

⁴⁸[https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Zahtev MSP - odobrenje kabineta za letove.pdf](https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Zahtev_MSP_-_odobrenje_kabineta_za_letove.pdf)

(Ne)postupanje institucija

Javno tužilaštvo

I dalje nema informacija o tome da je bilo krivičnog gonjenja za zloupotrebe u ranijim izbornim kampanjama. Nasuprot preporukama koje je TS davala tokom dijaloga o izborima, **javna tužilaštva nisu učinila ništa kako bi građane obavestila o mogućim krivičnim delima** koja su u vezi sa izborima i finansiranjem kampanje, i kako bi im ukazala na bezbedne kanale komunikacije radi prijavljivanja sumnji u izvršenje takvih krivičnih dela⁴⁹.

Tokom izborne kampanje, a naročito u vezi sa sprovođenjem samih izbora, zabeleženo je više situacija u kojima se ukazuje na moguće vršenje krivičnih dela. U tom smislu je najmarkantniji slučaj za koji postoji i video snimak organizovanog glasanja više lica uz proveru načina glasanja⁵⁰ i sumnje da je glasanje bilo praćeno primanjem mita. Posmatrači su izneli sumnje, koje je MUP demantovao, u vezi sa organizovanjem glasanja putem „bugarskog voza“ u Požarevcu i Zrenjaninu.⁵¹ Pored toga, sumnje u ozbiljne nezakonitosti su iznosili i pojedini učesnici na izborima⁵², u vezi sa mogućim falsifikovanjem zapisnika na biračkim mestima i falsifikovanjem glasačkih listića.⁵³ Nema podataka da je javno tužilaštvo proveravalo bilo koju od ovih sumnji.

Agencija za borbu protiv korupcije

Ranija mišljenja Agencije bitna za sprovođenje pravila

Agencija nije povukla svoja ranija sporna mišljenja (u pogledu mogućnosti korišćenja službenih vozila). Agencija za borbu protiv korupcije je naime u julu 2016. godine usvojila [mišljenje \(https://goo.gl/bsgjEE\)](https://goo.gl/bsgjEE) po kome ministri imaju pravo na službeno vozilo 24 sata dnevno, bez obzira da li je reč o privatnim ili službenim potrebama. Ovo mišljenje je, inače, usvojeno kao odgovor na dopis ministra Aleksandra Vulina, koji se interesovao da li može službeno vozilo da koristi za putovanja na partijske skupove "radi bezbednosti".

Transparentnost Srbija je, nakon što je saznala za postojanje ovog mišljenja uputila u aprilu 2017. godine [dopis \(https://goo.gl/x6xrax\)](https://goo.gl/x6xrax) u kome je Agenciji ukazala da je pogrešno protumačila propiste, odnosno da ministri imaju pravo na službeno vozilo 24 sata dnevno za službene potrebe, dok bez ograničenja mogu da ga koriste samo funkcioneri pobjroni u Uredbi o

⁴⁹https://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/TS_prilog_za_okrugli_sto_zastita_bira_ckog_prava_sept_2019.pdf

⁵⁰<http://rs.n1info.com/Izbori-2020/a613538/UZUZ-Ljudi-sa-snimka-glasali-za-hiljadu-dinara-i-paket.html>

⁵¹<http://rs.n1info.com/Izbori-2020/a612069/Neppravilnosti-na-izborima-2020.html>

⁵² Npr. <https://dostajebilo.rs/blog/2020/06/25/djb-uvidom-u-dzakove-otkrio-nacin-izborne-prevare-podneta-krivicna-prijava/>

⁵³<https://www.danas.rs/politika/izbori-2020/falsifikovani-glasacki-listici-u-sapcu/>

određivanju poslova bezbednosne zaštite određenih lica i objekata. Ministar rada nije među njima. Prema saznanjima TS, Agencija u međuvremenu nije usvojila novo mišljenje.

Posmatrači Agencije

Tokom kampanje Agencija je objavila da je angažovala 120 posmatrača sa ciljem prikupljanja podataka koje Agencija koristi u uporednoj analizi u odnosu na podatke iz izveštaja o troškovima izborne kampanje⁵⁴. Ukazano je da koordinatori u cilju dobijanja određenih informacija i podataka u vezi sa izbornom kampanjom, mogu da se obrate političkim subjektima, državnim organima, organima jedinice teritorijalne autonomije, organima jedinice lokalne samouprave i organa gradske opštine. Do sada Agencija nije objavljivala nalaze posmatrača niti spisak aktivnosti političkih subjekata koji su bili predmet praćenja tokom kampanje na ovaj način. Dosadašnja praksa je bila slična. Ti podaci su bili korišćeni za kontrolu, ali nije postojala praksa da se njihovi nalazi objavljuju u integralnom obliku, ni tokom posmatranja, ni po okončanoj kontroli. U dosadašnjim izbornim procesima najveći nedostatak je bila činjenica da su posmatrači nisu pratili pojedine aspekte izborne kampanje koji su od značaja za ocenu potpunosti izveštaja o troškovima kampanje, uključujući i troškove oglašavanja na TV i radio stanicama. U vezi sa tim, Agencija je koristila nalaze monitoringa REM, koji takođe ne pokrivaju sva bitna pitanja (npr. cena emitovanja oglasa). Najveću nepoznanicu koja je značajna za ovu izbornu kampanju predstavlja pitanje da li je monitoring obezbedio prikupljanje podataka o oglašavanju na društvenim mrežama i onlajn medijima.

Godišnji finansijski izveštaji i njihova kontrola

Agencija za borbu protiv korupcije objavila je u decembru 2019. izveštaj o kontroli godišnjih finansijskih izveštaja političkih stranaka i drugih političkih subjekata za 2018⁵⁵. I dalje nema podataka o tome da je Agencija kontrolisala izveštaje političkih subjekata za 2017. godinu.

Na sajtu Agencije, u okviru registara koje Agencija vodi je **objavljeno svega devet godišnjih finansijskih izveštaja** političkih subjekata za prošlu godinu⁵⁶, među kojima nije bilo ni jedne parlamentarne stranke. Rok za predaju je bio 15. april, ali nije bilo objašnjeno da li su ostali izveštaji kasnili ili samo nisu bili objavljeni zbog vanrednih okolnosti rada same Agencije i zbog odlaganja rokova tokom vanrednog stanja.

Agencija je 22.6.2020⁵⁷. na svojoj internet prezentaciji postavila obaveštenje političkim subjektima da je tri meseca ranije, počev od 15. marta 2020. godine pušten u rad novi aplikativni softver kojim je izmenjen način podnošenja godišnjih finansijskih izveštaja (I1) i izveštaja o troškovima izbornih kampanja (I2). Inače, Agencija je još 17.3.2020⁵⁸ objavila slično obaveštenje političkim subjektima, najavivši da će „u najskorije vreme“ dobiti mejlom obaveštenje o načinu podnošenja izveštaja.

⁵⁴<http://www.acas.rs/ucesnici-izborne-kampanje-i-posmatraci-agencije/?pismo=lat>

⁵⁵<http://www.acas.rs/wp-content/uploads/2020/01/Izve%C5%A1taj-o-kontroli-finansiranja-politi%C4%8Dkih-subjekata-za-2018..pdf>

⁵⁶<http://www.acas.rs/acasPublic/pretragaFinansijskihIzvestaja.htm>

⁵⁷<http://www.acas.rs/obavestenje-politickim-subjektima-6/?pismo=lat>

⁵⁸<http://www.acas.rs/obavestenje-politickim-subjektima-5/>

Politički subjekti te izveštaje treba da podnesu putem web linka, prijavom na korisnički nalog dobijen od Agencije putem mejla, unosom podataka u web formi, a prema [Uputstvu](#) koje je objavljeno na web sajtu Agencije za borbu protiv korupcije. Dan nakon održanih izbora, podnosioci izbornih lista su obavešteni da Agenciji treba da dostave svoje podatke i da izveštaj o troškovima kampanje treba da podnesu u roku od 30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata.

U međuvremenu (nepoznatog datuma), Agencija je uporedo sa starom, objavila i novu aplikaciju za pojedine registre⁵⁹ koje vodi. U ovoj novoj aplikaciji (za koju stoji oznaka da je „nebezbedna“ u internet pretraživaču), trenutno se mogu naći podaci za ukupno 86 političkih subjekata koji su dostavili GFI za 2019 u periodu od 15.1. do 9.6. 2020. Među njima je i većina parlamentarnih političkih stranaka, ili onih koje su do ovih izbora uživale takav status, ali ne i Srpska napredna stranka i Demokratska stranka.

Postupanje Agencije po prijavama

U vezi sa svojim postupanjem po prijavama zbog kršenja pravila u vezi sa izbornom kampanjom, Agencija se javno oglašavala nekoliko puta.

U obaveštenju od 26.5.2020⁶⁰ Agencija ukazuje da, nakon što je RIK proglasio da se nastavlja sa izbornim radnjama, i postupa po prijavama koje ukazuju na eventualne povrede Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. Zakonske odredbe, prema ovom obaveštenju, „obavezuju Agenciju na poštovanje roka od pet dana, u kome je dužna da odluči da li je došlo do povrede zakona i ukoliko jeste, da izrekne odgovarajuću meru.“ Agencija naglašava da se ova obaveza odlučivanja u kratkom roku, kao i obaveza objavljivanja odluke na veb sajtu Agencije u roku od 24 časa od donošenja, odnosi samo na rešenja o povredi Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, u postupku vođenom protiv političke stranke odnosno koalicije i grupe građana. Kada se postupak vodi protiv funkcionera, ne postoji ovako definisana zakonska obaveza. U tom slučaju, Agencija će podnosioca prijave obavestiti po konačnosti rešenja, a javnost samo u pogledu onih mera, koje se po zakonu objavljuju.

Agencija se osvrnula sa izvesnim nezadovoljstvom i na prijave koje je dobila do tog trenutka: „kod jednog broja prijava, čiji podnosioci aktivno deluju u borbi protiv korupcije i dobro poznaju zakone, po kojima Agencija radi i kojima se rukovodi prilikom odlučivanja, iznenađuju netačni, nejasni, pravno neosnovani navodi, kao i prijave za koje poznavaoци ove oblasti moraju da znaju da ne spadaju u nadležnost Agencije. Ovim putem ih podsećamo da se korupcija ne suzbija svesnim umnožavanjem neosnovanih prijava, već odgovornim i argumentovanim ukazivanjem na moguće nepoštovanje zakonskih normi u izbornoj kampanji. Takođe, ovim putem ih dodatno ohrabrujemo da i dalje prijavljuju sumnju na kršenje propisa, ali i napominjemo da će prijave, za koje Agencija nije nadležna, biti odbačene.“

Agencija je izbornoj kampanji na svom veb sajtu posvetila poseban [odeljak](#), koji sadrži četiri celine:

⁵⁹http://www.acas.rs/pretraga_registra_lobista/#/acas/pretragaGFI

⁶⁰<http://www.acas.rs/prijave-eventualnih-povreda-zakona-o-agenciji-za-borbu-protiv-korupcije-i-zakona-o-finansiranju-politickih-aktivnosti-tokom-izborne-kampanje/>

Saopštenja

Posmatranje izborne kampanje

Odluke Agencije po prijavama

Galerija

U okviru „saopštenja“ objavljene su informacije koje predstavljaju citate iz Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, u vezi sa priložima za izbornu kampanju koji su dozvoljeni, obavezi imenovanja ovlašćenog lica u političkom subjektu, drugim izvorima sredstava koji se mogu koristiti, obavezi otvaranja posebnog računa i izbornom jemstvu. U okviru ovog seta obaveštenja, bilo bi korisno da su se našle i one koje se odnose na pitanja u vezi sa kojima Zakon nije bio dovoljno detaljan, a bile su od značaja za junske izbore. Između ostalog, bilo bi značajno napomenuti na koji način učesnici na izborima treba da vode evidencije i da sačine izveštaje o troškovima kampanje u situaciji kada istovremeno vode kampanje za izbore na raznim nivoima i za izbore u više JLS.

U rubrici o posmatranju izborne kampanje nalaze se informacije o sprovedenim obukama i sastancima sa predstavnicima međunarodnih organizacija, a i u rubrici Galerija se nalaze verovatno fotografije sa tih skupova i susreta.

Kada je reč o odlukama Agencije, do sada su objavljeno sledećih 25:

1. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 24. juna 2020. godine
2. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 24. juna 2020. godine
3. [Srpska napredna stranka Veliko Gradište](#) objavljeno 22. juna 2020. godine
4. [Srpska napredna stranka Zaječar](#) objavljeno 22. juna 2020. godine
5. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 22. juna 2020. godine
6. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 18. juna 2020. godine
7. [Srpska napredna stranka Paraćin](#) objavljeno 18. juna 2020. godine
8. [Grupa Građana „Novi ljudi za bolju Topolu“ Topola](#) objavljeno 17. juna 2020. godine
9. [Srpska napredna stranka Niš](#) objavljeno 17. juna 2020. godine
10. [Srpska napredna stranka Trstenik](#) objavljeno 11. juna 2020. godine
11. [Srpska napredna stranka Bajina Bašta](#) objavljeno 10. juna 2020. godine
12. [Srpska napredna stranka GO Rakovica](#) objavljeno 10. juna 2020. godine
13. [Srpska napredna stranka Novi Kneževac](#) objavljeno 10. juna 2020. godine
14. [Srpska napredna stranka Gornji Milanovac](#) objavljeno 10. juna 2020. godine
15. [Socijalistička partija Srbije \(SPS\) – Jedinствена Srbija \(JS\) Valjevo](#) objavljeno 9. juna 2020. godine
16. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 9. juna 2020. godine
17. [Socijalistička partija Srbije Zvezdara](#) objavljeno 3. juna 2020. godine
18. [Srpska napredna stranka Kovin](#) objavljeno 3. juna 2020. godine
19. [Srpski patriotski savez](#) objavljeno 29. maja 2020. godine
20. [Srpska napredna stranka Temerin](#) objavljeno 29. maja 2020. godine
21. [Bolja Srbija](#) objavljeno 28. maja 2020. godine

22. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 22. maja 2020. godine
23. [Socijalistička partija Srbije](#) objavljeno 22. maja 2020. godine
24. [Srpska napredna stranka](#) objavljeno 22. maja 2020. godine
25. [Koalicija Aleksandar Vučić – Za našu decu iz Trstenika](#) objavljeno 20. maja 2020. godine

Većina prijava je odbijena, jer Agencija nije utvrdila da bi moglo biti povrede Zakona. To je bio slučaj sa prijavom protiv SNS zbog korišćenja razgovora koji je predsednik Srbije imao sa predsednikom Evropske narodne partije (24.6), korišćenjem prostora u vlasništvu države ili lokalne samouprave i resursa EPS i Srbija voz za izradu promotivnog spota SNS (24.6)

Agencija je ustanovila da se u spotu „koriste ranije javno dostupni i objavljeni video snimci“ (kad je reč o imovini javnih preduzeća), a da je za izradu spota korišćen prostor Predsedništva Srbije i da je to dozvoljeno zato što Aleksandar Vučić „tokom vršenja javne funkcije ima pravo na bezbednosnu zaštitu, pa samim tim je, iz razloga lične bezbednosti, to pravo imao i tokom snimanja navedenog spota na navedenom prostoru“.

Odbijena je prijava koja se odnosi na korišćenje projekta finansiranog od strane Ministarstva kulture u Velikom Gradištu od strane lokalnih funkcionera, korišćenje javnih preduzeća i javnih ustanova u Zaječaru za potrebe finansiranja kampanje (zato što je u pitanju „lični facebook nalog“ gradonačelnika), korišćenja resursa JP Putevi Srbije u korist SNS (asfaltiranje u Kukulovcima kod Leskovca), što je argumentovano time što JP Putevi Srbije „nije izvodilo radove u tom selu na zahtev SNS“, već iz sredstava kojima zakonito raspolaže (odluka od 22.6).

U odluci od 18.6.2020. Agencija je ustanovila da je SNS prekršila pravila time što je snimila i objavila spot u kojem se koriste resursi i oznake JP EPS. U vezi sa time, stranci je izdata mera upozorenja. Nije poznato da li su u vezi sa time preduzimane i druge mere, poput podnošenja krivičnih ili prekršajnih postupaka, postupka za utvrđivanje odgovornosti u samom JP za zloupotrebe ili postupak za zabranu emitovanja TV spota.

Nije pokrenut postupak protiv SNS za povredu Zakona u Paraćinu (korišćenje resursa JP EPS) u akciji političke stranke.

Grupa građana „Novi ljudi za bolju Topolu“ su prekršili Zakon koristeći javne resurse – prostorije osnovne škole.

Odbačena je prijava protiv SNS u Nišu, jer je ocenjeno da se prijava odnosi na objave na ličnom profilu niškog gradonačelnika. Prijava iz Trstenika je odbačena jer se odnosila na aktivnosti koje su finansirane iz ličnih sredstava (akcija promovisana na skupu uz oznake političke stranke). U Bajinoj Bašti odbačena prijava se odnosila na objavu sa stranačkog FB naloga, gde je bilo reči o radovima finansiranim iz lokalnog budžeta. Sličan je slučaj i u vezi sa prijavama za kršenje zakona u Rakovici, Novom Kneževcu, Gornjem Milanovcu (SNS), prijavom protiv SPS-JS na Zvezdari, SNS u Kovinu, SPAS na Novom Beogradu, SNS u Temerinu, SNS u Trsteniku, SNS i SPS (kroz objave aktivnosti državnih funkcionera na stranačkom FB nalogu uz oznake kampanje) i kroz stranački spot SNS u kojem se prikazuju snimci poseta funkcionera javnim ustanovama.

S druge strane, utvrđena je povreda pravila od strane SPS-JS u Valjevu, zbog korišćenja resursa JKP „Vodovod“ i JKP „Toplana“ za izradu spota ove koalicije. SNS je takođe povredila Zakon prilikom izrade svog promotivnog spota u KBC „Zvezdara“. Bolja Srbija je povredila Zakon u

opštini Topola, korišćenjem prostorija osnovne škole za izbornu kampanju. Nije poznato da li su u vezi sa time preduzimate i druge mere, poput podnošenja krivičnih ili prekršajnih postupaka, postupka za utvrđivanje odgovornosti u samom JP, odnosno javnim ustanovama za zloupotrebe ili postupak za zabranu emitovanja TV spota.

„Volonterski servisi“ i dodela humanitarne pomoći

Agencija je propustila da reaguje ne čekajući ničiju prijavu u vezi sa primetnim problematičnim pitanjima u vezi sa finansiranjem partija. Tokom **vanrednog stanja** javile su se optužbe, koje nisu proverene⁶¹, da su aktivisti vladajućih stranaka uključeni u opštinske „volonterske servise“, koji pružaju pomoć starijim sugrađanima.

Agencija je 18.6.2020⁶² (tri dana pred izbore, a slična upozorenja su davana ranijih godina) ukazala političkim subjektima „da podela promotivnog materijala u vidu paketa sa životnim namirnicama, ili osnovnim higijenskim priborom, nije predviđena Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti“. Takođe su ukazali da su za ovakve aktivnosti, zakonom ustanovljeni drugi oblici udruživanja građana, i pozvali političke subjekte da promocijom isključivo političkih programa i kandidata koji će ga sprovesti, sebi obezbede izbornu podršku. U vezi sa tim, Agencija je podsetila političke subjekte da sredstva dobijena iz javnih i privatnih izvora mogu da koriste samo za rad sa biračima i članstvom kroz organizovanje i održavanje skupova, promociju, izradu i podelu reklamnog materijala, brošura, lifleta i publikacija, političko oglašavanje, istraživanje javnog mnjenja, medijske, marketinške i konsultantske usluge koje su nedvosmisleno povezane sa izbornom kampanjom.

Twitter nalozi

Agencija za sada nije istraživala moguće povrede pravila o finansiranju kampanje od strane vladajuće SNS nakon što je kompanija Twitter objavila da je brisala 8.558 naloga koji su služili za promociju te partije i njenog predsednika. Direktor Agencije, upitan za to, rekao je da ne bi bilo moguće ispitati slučaj u ovom trenutku a da se službenici Agencije ne izlože zdravstvenoj opasnosti.⁶³

Izjave zvaničnika i „nepominjanje“ političkih protivnika

U brojnim slučajevima, uključujući i period posle proglašenja vanrednog stanja, predstavnici vlasti su, u situacijama gde su govorili kao državni funkcioneri, davali izjave koje bi se mogle tretirati kao svojevrsna **negativnu kampanju**, protiv njihovih političkih protivnika. Tako su slali posredne političke poruke poredeći rezultate sadašnje vlasti sa vlastima od pre 12 godina, kada je vladala prethodna pandemija (neki od njih su sada u opoziciji), ističući bolju opremljenost kliničkih centara, manji broj žrtava i slično. U mnogim situacijama su direktnije optužbe protiv političkih protivnika vlasti izricane kroz široki uvod u pitanja predstavnika medija bliskih vlastima na uživo prenošenim konferencijama za štampu iz zgrade Vlade. Do sada nema pokazatelja da su Agencije, REM ili Nadzorni odbor razmatrali ove pojave.

⁶¹ Npr. <https://www.danas.rs/politika/szs-sns-zloupotrebljava-rad-volontera/>

⁶² <http://www.acas.rs/paketi-humanitarne-pomoci-u-izornoj-kampanji/>

⁶³ <https://nova.rs/politika/agencija-za-borbu-protiv-korupcije-bavicemo-se-sns-botovima/>

Prilagođeni izbor funkcionera koji učestvuju u javnim događajima

U pojedinim situacijama se odluke o načinu kako će biti sprovedene aktivnosti organa vlasti mogu jasno povezati sa političkim interesom. S tim u vezi se kao primer može navesti neobjavljena odluka Vlade, prema kojoj je formiran posebni krizni štab za nišavski i toplički okrug (nije poznato da su posebni krizni štabovi formirani za druge delove zemlje). Na čelo tog kriznog štaba je imenovan član Vlade Srbije, koji je resorno nadležan za poljoprivredu, a ne za zdravstvena pitanja. Ista osoba (Branislav Nedimović) je inače prvi na ranije predatoj izbornoj listi vladajuće stranke.

Drugi donekle sličan primer odnosi se na situaciju kada je isporuku respiratora novopazarskoj bolnici vršio (za to nenadležni) predsednik Republike, koji je tom prilikom bio u društvu ministra trgovine, Rasima Ljajića. Pored toga što je član Vlade, ministar Ljajić je i predsednik regionalne stranke koja učestvuje na lokalnim izborima u tom gradu. S druge strane, predaji respiratora u Nišu, pored predsednika Republike je prisustvovao resorno nadležni ministar Lončar.

Na moguću povezanost predizborne kampanje sa korišćenjem javnih resursa ukazuje najava „investicionog programa “Srbija 2025”⁶⁴, sa samog kraja 2019. Iako bi se moglo razumeti da je reč o programu državnih investicija, koji je vredan 14 milijardi evra, a koji su predstavili predsednik države, predsednica i članovi Vlade, to nije potvrđeno. Transparentnost Srbija je već ukazala da ovaj program ne bi mogao da se podvede ni pod jedan od mogućih akata koji se donose na osnovu Zakona o planskom sistemu, da se on ne pominje ni u Zakonu o budžetu za 2020, niti u Fiskalnoj strategiji koja se odnosi na naredne tri godine. Nije bilo saopšteno čak ni to koji organ je usvojio ovaj plan⁶⁵. Iz odgovora Generalnog sekretarijata Vlade na zahtev TS proističe da **program “Srbija 2025” ne postoji kao u vidu nacрта, predloga ili usvojenog dokumenta**,⁶⁶ već je reč o „viziji razvoja Srbije“ pojedinih funkcionera. U izbornoj kampanji su delimično korišćeni motivi ove promotivne kampanje, kako u okviru oglasnih slogana koji su sadržali naznaku „Srbija 2025“, tako i u vezi sa ponovljenim najavama izgradnje infrastrukture.

Druga vrsta kampanje tokom vanrednog stanja je imala u fokusu ekonomska pitanja. Jedan od elemenata te kampanje jeste poruka poslata javnosti da će nakon završetka vanrednog stanja svaki punoletni građanin (što znači i mogući glasač) dobiti sto evra iz budžeta. Ovu meru su veoma osporavali ekonomisti, kao i Fiskalni savet.⁶⁷

Penzionerima u Srbiji je najpre isplaćena jednokratna pomoć od 4.000 dinara, a onda im je na račune leglo i 100 evra, kao podrška za prevazilaženje krize izazvane koronavirusom. Krajem maja na kućne adrese stiže im i pismo iz Srpske napredne stranke, sa sve sloganom "Za našu decu", koje potpisuje Aleksandar Vučić lično. Iako sve to već viđeno, ovoga puta upada u oči činjenica da vladajuća stranka zasluge za isplaćene novčane iznose pripisuje sebi. U tom pismu

⁶⁴<https://www.rts.rs/page/tv/ci/story/18/rts-2/3808799/srbija-2025---investicioni-program-za-razvoj.html>

⁶⁵<https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/11165-sta-je-i-cija-je-srbija-2025>

⁶⁶<https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/11197-ulaganja-za-realizaciju-nepostojeceg-plana>

⁶⁷<http://www.fiskalnissavet.rs/doc/ocene-i-misljenja/2020/FS-Ocena-antikriznog-programa-ekonomskih-mera.pdf>

se nigde ne pominje Vlada Srbije, ono se bavi rezultatima SNS i praktično se prisvaja sve što je rađeno. U pismu se samo na jednom mestu pominje država, i to praktično kao država koja je svojim marljivim radom obezbedila da "mi" - a to su potpisnici Aleksandar Vučić i SNS, podele 100 evra i 4.000 dinara penzionerima". Jednako je sporno i pitanje odakle SNS-u adrese i podaci o svim penzionerima⁶⁸.

Regulatorno telo za elektronske medije

Regulatorno telo za elektronske medije ispunilo je svoja obećanja iz decembra 2019, počevši da objavljuje statističke podatke o monitoringu zastupljenosti političkih stranaka u programima glavnih TV stanica.⁶⁹ To predstavlja unapređenje u poređenju sa prethodnim izborima, kada javnost nije dobila informacije čak ni posle završetka izbora. Na stranicama REM koje se odnose na postupanje po prijavama nema ni jedne odluke koja je doneta nakon 6.1.2020.⁷⁰

Analiza odluka REM i nalaza monitoringa kampanje od strane ove institucije biće obuhvaćena u sledećem izveštaju.

Nadzorni odbor (za izbore)

Dugo vremena nije bilo ni jedne javno dostupne informacije o aktivnostima **Nadzornog odbora**, izabranog decembra 2019. Ovo telo ne poseduje sopstvenu internet prezentaciju, niti su podaci o njegovom radu mogli da se nađu na prezentaciji Narodne skupštine, koja ga je izabrala. To za posledicu ima situaciju u kojoj građani i učesnici na izborima, koji bi želeli da se prituže Odboru, ne mogu da koriste ovaj zakonski mehanizam.

Transparentnost Srbija uputila je Narodnoj skupštini inicijativu i zahtev u vezi sa delovanjem Nadzornog odbora za izbore, koji je u decembru 2019. godine formiran prvi put posle gotovo 20 godina. TS je pozvala Skupštinu da obezbedi uslove za ispunjavanje zakonskih obaveza Nadzornog odbora. Ovo telo nema jasno definisan status (nije ni državni organ ni radno telo parlamenta), nema izričito uređene odnose sa Skupštinom, ne poseduje svoj budžet niti internet prezentaciju.

TS je, stoga, pozvala Skupštinu da na svom sajtu što pre objavi i redovno ažurira sledeće informacije:

1. Baner na naslovnoj stranici koji bi upućivao na informacije o sastavu Nadzornog odbora, njegovim nadležnostima, radu i načinu obraćanja Nadzornom odboru
2. Informacije o zakazanim i održanim sednicama Nadzornog odbora (dnevni red, zapisnik)

⁶⁸<https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/11443-100-evra-u-predizbornoj-kampanji>

⁶⁹<http://www.rem.rs/uploads/files/Izbori%202020/IZBORI%202020%20%20-%20drugi%20presek%2004-15.%2003%202020.pdf>

⁷⁰<http://www.rem.rs/sr/prijave/odluke-po-prijavama>

3. Informacije o raspoloživim kanalima i načinu komunikacije između zainteresovanih građana i pravnih lica, učesnika izbora, institucija, medija i drugih sa Nadzornim odborom
4. Informacije o načinu postupanja Nadzornog odbora sa primljenim predstavkama koje se odnose na pitanja iz nadležnosti ovog tela (npr. očekivani rokovi za postupanje, čuvanje podataka o podnosiocu predstavke, način obaveštavanja podnosioca i celokupne javnosti o postupanju po predstavkama)
5. Informacije o drugim vidovima vršenja nadzora (npr. na koji način će Nadzorni odbor, osim po predstavkama, pratiti predizborne aktivnosti, kontrolisati postupanje sredstava javnog obaveštavanja u vezi sa obezbeđivanjem ravnopravnih uslova za predstavljanje podnosioca izbornih lista i kandidata)
6. Drugi dokumenti nastali u radu Nadzornog odbora – inicijative medijima, učesnicima izbora i državnim organima, obraćanja javnosti, utvrđene nepravilnosti i drugo
7. Linkovi koji vode ka drugim institucijama koje su nadležne za postupanje po pitanjima od značaja za rad Nadzornog odbora (Agencija za borbu protiv korupcije, Regulatorno telo za elektronske medije, Republička izborna komisija i drugi), pri čemu bi trebalo zatražiti da i te institucije na sličan način upute posetioce svojih internet prezentacija ka Nadzornom odboru.

TS je takođe od Skupštine zatražila informaciju o tome da li je primala dopise namenjene Nadzornom odboru ili njegovim članovima, i na koji način ih je upoznavala sa sadržajem tih dopisa, da li je to telo, i kada, održalo sednice ili neformalne sastanke u prostorijama Narodne skupštine, da li je Služba Narodne skupštine na neki drugi način pružala podršku u radu Nadzornom odboru. TS je zatražila i sve dokumente u vezi sa pomenutim aktivnostima.

Narodna skupština je krajem maja 2020. postupila po ovoj [inicijativi Transparentnosti](#) i objavila je na svom [veb sajtu baner](#) koji vodi ka informacijama o radu Nadzornog odbora, formiranog za izbore.

Tako, građani sada mogu da vide kada se ovo telo sastajalo, šta je bilo na dnevnom redu, ko su njegovi članovi. Još važnije, objavljena je i adresa na koju svi zainteresovani mogu da pošaju Nadzornom odboru svoje prijave zbog kršenja pravila i standarda ravnopravnosti učesnika u vezi sa izbornom kampanjom.

Iz objavljenih informacija je očigledno da do tada nije bilo slučajeva u kojima se neko obraćao u ovom telu radi rešavanja pitanja zbog kojih je Nadzorni odbor osnovan.

Transparentnost Srbija je koristila ovaj mehanizam da bi ukazala na probleme za koje za čije rešavanje ili nije nadležan ni jedan drugi organ ili ni jedan od nadležnih organa tim pitanjima ne želi da se bavi. Između ostalog, Nadzornom odboru ćemo dati priliku da odlučuje o spornim situacijama u vezi sa kojima smo se već obećali Agenciji za borbu protiv korupcije. Agencija je u vezi sa [tri naše prijave](#) mogućeg nezakonitog finansiranja izborne kampanje korišćenjem javnih resursa, zaključila da nije povređen Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, tumačeći preusko pojam javnih resursa, po našem mišljenju. Pošto Nadzorni odbor nije vezan u svom radu definicijama iz tog zakona, on je imao priliku da oceni onu postupanje političkih stranaka kao suprotno standardima i onda kada ne postoji povreda neke izričite zakonske norme.

Način predlaganja članova ovog tela ne pruža garancije nezavisnog postupanja, budući da je polovina članova izabrana na predlog vlade a druga polovina na predlog poslaničkih grupa, to

jest, stranaka koje učestvuju na izborima. Ipak, trebalo je dati priliku članovima koji su izabrani da u praksi pokažu u kojoj meri spremni da ispunе svoju zakonsku ulogu.

Međutim, ova prilika za sada nije iskorišćena. NO je nepravilno postupio razmatrajući te prijave. TS je tim povodom izrazila čuđenje sadržajem dopisa⁷¹ od 15. juna 2020 u predmetu 01 broj: 06-2/106-20, a povodom tri naša zahteva u kojima smo tražili određeno postupanje Nadzornog odbora u vezi sa aktivnostima koje su preduzimale političke stranke, učesnici izbora – Srpska napredna stranka i Socijalistička partija Srbije. U ovom slučaju je NO očigledno pogrešno protumačio svoja zakonska ovlašćenja i obaveze, a naše čuđenje zbog toga proističe iz činjenice da među članovima NO ima i pravnih stručnjaka, te da NO može da računa na stručnu podršku zaposlenih u Službi Narodne skupštine.

U dopisu se tačno konstatuje da se u našim zahtevima radi o predstavljanju izbornih lista na društvenim mrežama. Međutim, odmah potom se **neosnovano zaključuje** da „takav način predstavljanja političkih partija i kandidata nije u nadležnosti kontrole Nadzornog odbora“. U vezi sa time NO citira i odredbu člana 49. Zakona o izboru narodnih poslanika (o obavezama RTS i RTV da obezbede ravnopravno predstavljanje izbornih lista), koja nema nikakve veze sa našim zahtevima. Iz člana 100. Zakona o izboru narodnih poslanika NO citira samo odredbe st. 1. t. 2. (koji se odnosi na postupanje medija u izbornoj kampanji), iako smo mi zatražili da Nadzorni odbor postupi na osnovu člana 99. i 100 u celini.

Zaključak o nenadležnosti bio bi ispravan da je Transparentnost Srbija npr. tražila od Nadzornog odbora da obezbedi ravnopravno predstavljanje izbornih lista na društvenoj mreži „Fejsbuk“. Nasuprot tome, mi smo tražili od NO da ukaže na **nepravilnosti u postupanju političkih stranaka**, u ovom slučaju Srpske napredne stranke i Socijalističke partije Srbije. Naši zahtevi za postupanje Nadzornog odbora se ne odnose na društvene mreže generalno, već na sadržinu pojedinih objava na nalogima konkretnih političkih stranaka na društvenim mrežama.

Drugim rečima, ukazali smo na problematičnost jednog vida „postupanja političkih stranaka“, odnosno „predizbornih aktivnosti“ političkih stranaka. Objavljivanje na društvenim mrežama predstavlja aktivnost, a pošto se ta aktivnost odvija tokom izborne kampanje u pitanju je „predizborna aktivnost“. Kada se ta aktivnost odvija na zvaničnim nalogima političkih stranaka na društvenim mrežama, onda je reč o postupanju, odnosno aktivnosti, političke stranke, jer političke stranke preko svojih funkcionera, zaposlenih ili radno angažovanih lica određuju šta će biti objavljeno u okviru tih naloga. Na osnovu člana 100, st. 1. t. 1. „Nadzorni odbor prati predizborne aktivnosti i **ukazuje na eventualne nepravilnosti u postupanju političkih stranaka**, kandidata i drugih učesnika u izbornom postupku“.

TS je iskazala zadovoljstvo time što se NO saglasio sa našim stavom, o potrebi da se funkcionerske aktivnosti odvoje i jasno razgraniče od izbornih, što nije bilo učinjeno u primernima na koje smo ukazali. U skladu sa tim, pozvali smo NO da na prvoj sledećoj sednici preispitate zaključke i da nakon toga ukaže javnosti na nepravilno postupanje konkretnih političkih stranaka u konkretnim situacijama koje su bliže objašnjene u našim zahtevima.

⁷¹https://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Odgovor_Nadzornog_odbora_NSRS.pdf

Ujedno smo ukazali NO da na internet prezentaciji Narodne skupštine, delu koji se tiče Nadzornog odbora⁷², nije objavljen dopis koji nam je upućen povodom razmatranja prijave. Smatramo da bi sve odluke NO, odnosno zaključci o razmatranju konkretnih zahteva, predstavki i inicijativa, trebalo da budu objavljeni na toj internet prezentaciji.

Ministarstvo finansija i lokalne samouprave – raspodela novca iz budžeta

Ministarstvo finansija je za ove izbore planiralo budžetske dotacije učesnicima izborne kampanje u skladu sa Zakonom. S druge strane, velika većina **lokalnih samouprava**, sudeći po istraživanju koje je sprovedla Transparentnost Srbija, nije poštovala ta pravila prilikom izrade budžeta za 2020.⁷³ Gradovima smo uputili dopise kako bi ispravili ove greške, ali je očigledno bilo potrebno da to učini i Ministarstvo finansija.

Sve izborne liste na parlamentarnim izborima, koje podnesu jemstvo, mogle su da računaju na približno **60 hiljada evra iz budžeta Srbije za pokrivanje troškova izborne kampanje**. Tačan iznos je zavisio od broja proglašenih listi. Pošto ih je na kraju bilo 21, prema slovu zakona, pet dana pred izbore je trebalo da im bude uplaćeno po **7.095.333,33** dinara. Liste koje su dobile više od 1% glasova (manjinske 0,2%) nemaju obavezu da vrate taj novac u budžet, a sve će imati dužnost da opravdaju troškove.

Pored toga, oni koji pređu cenzus dobiće **20.272,38** evra po poslaničkom mandatu, tako da će stranke i koalicije koje ostvare novi troprocentni cenzus, dobiti za pokriće troškova još oko 162 hiljade evra (**19.072.256,00** dinara). Prema sadašnjim projekcijama, lista SNS će na 189 osvojenih mandata steći pravo na budžetsko pokriće troškova od čal 3,8 miliona evra. Daleko manja sredstva se izdvajaju iz lokalnih budžeta, pa se tako, čak i u gradu srednje veličine, može očekivati da bi svaka lista mogla da računa na budžetsku podršku od svega 20 hiljada dinara. Oni koji pređu cenzus mogli bi da računaju na još oko 30 hiljada dinara po odborničkom mestu.

Ministarstvo finansija nije objavljivalo podatke o uplatama sredstava za finansiranje kampanje ni o polaganju izbornog jemstva.

⁷²http://www.parlament.gov.rs/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%B0_%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0_%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B7%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3.39025.43.html

⁷³<https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/saoptenja/11201-finansiranje-izborne-kampanje-iz-budzeta>

Preporuke⁷⁴

Oblast 1: Pristup medijima i njihova kontrola

Prioritetni predlozi za dalje postupanje

Predlozi za rešavanje problema u vezi sa informisanjem građana o aktivnostima i programima učesnika na izborima

- 1) Razrada i preciziranje postojećih načela u Zakonu o izboru narodnih poslanika, u pogledu obaveza medija da obezbede ravnopravno predstavljanje učesnika na izborima;
- 2) Zakonsko uređenje nezavisnog nadzora nad primenom pravila u vezi sa radom medija koji trenutno nisu obuhvaćeni, kroz proširenje nadležnosti REM, promene u pravnom statusu Nadzornog odbora ili poveravanje nadzornih ovlašćenja drugom nezavisnom organu.

Bez izmene i dopune zakona, moguća su samo manja unapređenja postojećeg stanja, na primer, kroz pravovremeni izbor članova Nadzornog odbora koji bi bili faktički percipirani od strane svih učesnika izbora kao nezavisni stručnjaci, kroz donošenje preciznijih i sveobuhvatnijih Pravila od strane Saveta REM, oko kojih bi bila postignuta saglasnost učesnika na izborima i slično.

Predlozi za rešavanje problema u vezi sa informisanjem građana o drugim bitnim pitanjima

1.1. Za problem nepostojanja predizbornih programa:

- 1) Utvrđivanje zakonske obaveze objavljivanja predizbornih programa;
- 2) Preciziranje obaveza medija u vezi sa praćenjem izborne kampanje i razmatranjem predizbornih programa.

Bez izmena i dopuna zakona su moguća manja unapređenja u praksi, pre svega tako što bi Pravilnikom REM mediji prilikom predstavljanja učesnika na izborima bili obavezani da obaveste građane da li je politički subjekt uopšte objavio program, tako što bi na javnim servisima bile organizovane diskusije po pojedinim pitanjima koja se navode u predizbornim programima više učesnika i slično.

1.2. Za problem medijskog informisanja o aktivnostima organa vlasti i javnih funkcionera:

- 1) Dopuna Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije i Zakona o sprečavanju korupcije u delu koji se odnosi na razdvajanje javne i političke funkcije, na osnovu predloga koji je TS dala tokom javne rasprave i skupštinske debate. To uključuje zabranu učešća politički izabраних

⁷⁴ Ove preporuke je Transparentnost Srbija predočila učesnicima Dijaloga o izbornim uslovima u leto i jesen 2019. i javnosti. Manji deo preporuka je ispunjen i to delimično kroz zakonodavne i praktične mere koje su primenjene nakon toga, tako da su one i dalje gotovo u potpunosti aktuelne. U potonjem periodu su ustanovljeni i novi problemi, u vezi sa kojima su date posebne preporuke.

javnih funkcionera (predsednik Republike, ministri i državni sekretari, predsednik Vlade, narodni poslanici, poslanici i odbornice, gradonačelnici, pokrajinski sekretari itd.) na promotivnim skupovima, posetama, konferencijama i slično koje organizuju organi vlasti tokom izborne kampanje, kao i drugim događajima koji su namenjeni medijskoj promociji, osim kada je jasno naznačeno da je reč o aktivnosti koju sprovodi politička stranka, koalicija ili grupa građana koja učestvuje na izborima;

- 2) Uređivanje pojedinih aktivnosti organa vlasti i javnih funkcionera generalno, kako bi se smanjio prostor za diskreciono odlučivanje od slučaja do slučaja (npr. uvođenje pravila u kojim slučajevima ministar mora da prisustvuje svečanom otvaranju nekog objekta u čijoj izgradnji je učestvovalo ministarstvo –po vrednosti ili vrsti);
- 3) Preciziranje pravila o odnosu organa vlasti i medija–potpuna zabrana, delimična zabrana (u doba izborne kampanje) ili jasna pravila o tome kada i na koji način organi vlasti mogu pokrivati troškove medijskog praćenja njihovih aktivnosti;
- 4) Preciziranje pravila o obaveštavanju javnosti o radu organa vlasti i javnih funkcionera –koje se informacije moraju objaviti na veb-sajtovima, u kojim slučajevima se obavezno ili po pravilu izdaju saopštenja i sazivaju konferencije za štampu i slično;
- 5) Preciziranje pravila o postupanju funkcionera kada u zvaničnim prilikama dobiju pitanje koje se odnosi na njihove političke stranke;
- 6) Preciziranje i praćenje primene pravila o finansiranju medija ili medijskih programakada je to finansiranje namenjeno praćenju rada organa vlasti, kako se na ovaj način ne bi finansiralo pohvalno izveštavanje o aktivnostima javnih funkcionera koji dodeljuju ta sredstva;
- 7) Detaljnije uređivanje planiranja aktivnosti organa vlasti, u skladu sa usvojenim strateškim aktima, kako bi se smanjio prostor za diskreciju i „tempiranje“ promotivnih aktivnosti u doba izborne kampanje;
- 8) Postavljanje ograničenja ili dodatnih mehanizama odobravanja i provere za preuzimanje novih obaveza, oprost dugova, odricanje od javne imovine i za javne rashode u periodu izborne kampanje;
- 9) Detaljnije i sveobuhvatnije uređivanje pitanja javnog i političkog oglašavanja;
- 10) Zakonsko preciziranje ovlašćenja Vladi drugih organa vlasti kada su u „tehničkom mandatu“, u cilju da se ona svede na obavljanje neodložnih poslova;
- 11) Preciziranje dužnosti pojedinih organa u vezi sa praćenjem poštovanja pravila koja imaju za cilj da spreče „funkcionersku kampanju“ i druge vidove zloupotrebe javnih resursa za potrebe kampanje.

Donošenje i primena „prelaznih rešenja“ do potpunog uređenja ove materije kroz izmene i dopune zakona:

- 1) Formiranje Nadzornog odbora pre izbora, uz široku saglasnost oko nezavisnosti i stručnosti članova, i angažovanje ovog tela na sprečavanju zloupotrebe javnih resursa;

- 2) Donošenje obavezujućih pravila ili preporuka REM o načinu izveštavanja medija o aktivnostima javnih funkcionera tokom kampanje (npr. bez video pokrivanja i audio snimka govora funkcionera);
- 3) Monitoring aktivnosti javnih funkcionera u kampanji od strane Agencije za borbu protiv korupcije;
- 4) Praćenje preuzimanja finansijskih obaveza od strane organa vlasti i povećanja javnih rashoda u toku izborne kampanje, koje bi vršio Fiskalni savet;
- 5) Revizija poslovanja korisnika budžeta u periodu izborne kampanje od strane Državne revizorske institucije;
- 6) Otvoreni poziv javnog tužilaštva za prijavljivanje zloupotreba javnih resursa u vezi sa izbornom kampanjom, davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem i drugih povezanih krivičnih dela, stavljanje u izgled zaštite svedoka takvih događaja i istraživanje sumnji u postojanje ovih krivičnih dela i pre dobijanja krivičnih prijavi.

Predlozi u vezi sa uređivanjem medijske promocije učesnika na izborima

1.3. Za emitovanje bez naknade prenosa ili snimaka skupova:

- 1) Zabrana emitovanja prenosa ili snimaka predizbornih skupova, sa naknadom ili bez nadoknade;

Bez izmena Zakona moguće je precizirati pravila tako da je emitovanje prenosa ili snimaka ovakvih skupova zabranjeno, usled faktične nemogućnosti da se omogući potpuno ravnopravan tretman svih učesnika u izbornoj kampanji.

1.4. Za problem uvećanja cena predizbornog oglašavanja:

- 1) Ispitati mogućnosti za rešavanje problema kroz zakonsko uređivanje ove materije, kao i usklađenosti poslovne politike medija koji imaju posebne cenovnike za ovaj vid oglašavanja sa postojećom regulativom;
- 2) Razmotriti izmene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti u delu koji se odnosi na raspodelu sredstava iz javnih izvora za finansiranje kampanje, tako da sredstva koja se dodeljuju svim učesnicima izbora koji polože izbornu jemstvo budu dovoljna za određenu količinu oglašavanja, prema važećim cenovnicima medija.

1.5. Za problem plaćanja troškova oglašavanja nakon okončanja izborne kampanje:

- 1) Preciziranje Zakona o finansiranju političkih aktivnosti tako da se svi troškovi izborne kampanje moraju platiti do njenog okončanja. Lošije rešenje, ali bolje u odnosu na postojeće stanje bilo bi da se svi troškovi moraju platiti do podnošenja izveštaja o troškovima kampanje.

Bez izmena zakona, ukoliko postoji saglasnost političkih aktera za to, možda bi postojala mogućnost da se aktima REM precizira da „jednaki finansijski uslovi“ oglašavanja

podrazumevaju obavezu PMU da ugovore plaćanje pruženih usluga unapred, do kraja kampanje, odnosno do isteka roka za podnošenje izveštaja.

1.6. Za problem prihvatanja odloženog plaćanja, isto kao u tački 1.3.

1.7. Za problem nedovoljno jasnog oglašavanja pod istim finansijskim i tehničkim uslovima:

- 1) Preciziranje pravila tako da bude jasno da li se mora naplatiti jednaka cena po jedinici mere (npr. sekund, strana), što bi bilo u korist ravnopravnosti učesnika na izborima, ili je dozvoljeno ponuditi popuste na količinu koji će jednako važiti za sve koji ispune određene uslove.

1.8. Za problem nedostupnih cenovnika i drugih uslova:

- 1) Propisivanje obaveze (možda je moguće učiniti i bez izmene propisa kada je reč o elektronskim medijima) da objave cenovnike oglašavanja u izbornoj kampanji i druge bitne podatke o uslovima plaćanja.

1.9. Za problem oglašavanja preko posrednika:

- 1) Izmena propisa tako da se oglašavanje u izbornoj kampanji može vršiti isključivo neposrednim ugovaranjem sa pružaocima medijskih usluga.

1.10. Za problem oglašavanja drugih subjekata u vezi sa izborima:

- 1) Preciziranje pravila tako da bi oglašavanje drugih lica (osim političkih subjekata) u vezi sa izborima bilo zabranjeno; kada se neka politička stranka, koalicija ili grupa građana koja je zastupljena u nekoj skupštini oglašava u vezi sa izborima, a na kraju ne podnese izbornu listu ili ta lista ne bude potvrđena, trebalo bi da bude u obavezi da u vezi sa tim troškovima podnese finansijski izveštaj.

1.11. Za problem oglašavanja državnih organa:

- 1) Utvrditi sveobuhvatna zakonska pravila o oglašavanju državnih organa, u okviru posebnog akta ili preciziranjem postojećih pravila u Zakonu o javnim nabavkama, Zakonu o oglašavanju i drugim propisima;
- 2) Bez izmene i donošenja pravila, problem se privremeno može rešiti uzdržavanjem državnih organa od bilo kakvog oglašavanja u vezi sa izborima, izrade i objavljivanja promotivnog materijala o rezultatima rada državnih organa, izuzev izrade izveštaja o radu, na osnovu zakonskih obaveza.

1.12. Za problem oglašavanja na internetu i društvenim mrežama:

- 1) Preciziranje pravila u vezi sa specifičnostima ove vrste medija i propisivanje nadležnosti REM, Nadzornog odbora ili drugog tela koje bi obezbedilo nezavisni nadzor.

1.13. Za problem nepotpunih pravila kada je reč o sadržini oglasnih poruka kod političkog oglašavanja:

- 1) Utvrđivanje pravila koja bi po svojoj sadržini bila primerena svrsi političkog oglašavanja, dopunom ili preciziranjem postojećih opštih pravila oglašavanja, naročito u vezi sa uporednim i obmanjujućim oglašavanjem.

Predlozi u vezi sa (ne)postupanjem državnih organa

1.14. Monitoring REM:

- 1) Preciziranje obaveza REM u vezi sa monitoringom postupanja emitera/PMU u izbornoj kampanji;
- 2) Objavljivanje podataka o monitoringu elektronskih medija/PMU tokom kampanje koji sprovodi stručna služba REM, u formi otvorenih podataka, tako da zainteresovani korisnici mogu vršiti ukrštanja i poređenja;
- 3) Na sličan način, treba objaviti baze podataka monitoringa REM sa svih ranijih izbora.

1.15. Vršenje nadzora REM

- 1) Utvrđivanje obaveze da REM po službenoj dužnosti prati ispunjavanje svih obaveza emitera/PMU, uključujući i to da li je oglašavanje omogućeno pod istim finansijskim uslovima (cena, rokovi plaćanja, popusti);
- 2) Utvrđivanje obaveze REM da objavi podatke prikupljene od emitera/PMU koji mogu biti značajni podnosiocima pritužbi.

1.16. Odluke REM o pojedinačnim pitanjima:

- 1) Utvrđivanje kratkog roka (48 sati) za REM da ispita sumnje u moguća kršenja pravila i obaveze objavljivanja odluka o tim pitanjima, kao i obaveze da objavi sve primljene pritužbe bez navođenja imena podnosilaca, kada je reč o fizičkim licima;
- 2) Organizovanje stručne debate o ranijim odlukama REM, u cilju unapređenja prakse i potreba za izmenom propisa.

1.17. Monitoring medija od strane Agencije:

- 1) Utvrđivanje obaveze da Agencija za borbu protiv korupcije vrši samostalni monitoring medija za vreme trajanja izborne kampanje;
- 2) Uvođenje takve prakse i pre utvrđivanja obaveze, jer za to ne postoji pravna prepreka.

1.18. Objavljivanje podataka na sajtu Agencije:

- 1) Poboljšanje preglednosti i funkcionalnosti registra izveštaja o finansiranju kampanje i objavljivanje podataka u otvorenom formatu;
- 2) Preciziranje podzakonskog akta za izveštavanje o finansiranju kampanje, tako da se predvidi vidljivost svih bitnih podataka o oglašavanju u medijima.

1.19. Nadzorni odbor:

- 1) Definisanje statusa i nadležnosti Nadzornog odbora ili prenošenje njegovih nadležnosti na drugo telo koje već sada ispunjava uslove nezavisnosti u odnosu na učesnike izbora;
- 2) Bez izmene zakona: pravovremeno formiranje Nadzornog odbora (pre raspisivanja izbora), uz predlaganje članova koji uživaju poverenje šireg kruga političkih subjekata i javnosti, uz javni poziv zainteresovanim licima da dostave svoju kandidaturu ovlašćenim predlagачima.

1.20. Promotivni materijali državnih organa – videti tačku 1.9.

Oblast 2: Transparentnost izborne administracije

1. **Položaj i status RIK:** Izmenama zakona uspostaviti RIK kao državni organ sa širim ovlašćenjima i profesionalnim sastavom;
2. **Birački spisak:** razmatranje mogućnosti za objavljivanje dela biračkog spiska na način koji ne bi privatnost pojedinaca, a naročito informacija o novoizvršenim upisima pred lokalne izbore;
3. **Kontrola izdvojenih izbornih procesa:** obezbediti adekvatan način kontrole izbornog procesa koji se sprovodi na Kosovu i Metohiji (birački odbori u proširenom sastavu);
4. **Potpisi podrške:**
 - 4.1. omogućiti građanima da utvrde da li su navodno dali podršku izbornoj listi, na isti način kao što proveravaju biračke spiskove;
 - 4.2. ispitati sve sumnje na zloupotrebe u vezi sa falsifikovanjem potpisa za podršku listama, ne samo u slučajevima kada je utvrđena neispravnost davanja podrške, već i kada postoji sumnja da je prikupljanje izvršeno brže nego što je realno moguće;
5. **Nejednak položaj „grupa građana“ i političkih stranaka kao političkih subjekata:** trebalo bi razmotriti moguće modelitete za uređivanje pravnog položaja grupa građana koje se javljaju u svojstvu podnosioca izborne liste / predlagača kandidata i odnosa te grupe građana sa predloženim/izabranim kandidatima, imajući u vidu posledice koje njihov sadašnji položaj ima na finansiranje političkih aktivnosti (ista prava i obaveze kao i političke stranke, ali nema pravnog lica koje može odgovarati za prekršaj, nema članarine niti obaveze da se deo budžetskog novca troši na rad sa članstvom).
6. **Zloupotreba svojstva stranke nacionalne manjine:** pošto ne postoji mogućnost da Republička izborna komisija ospori istinitost statutarnog cilja političke stranke da „predstavlja i zastupa interese nacionalne manjine i poboljšava prava pripadnika nacionalne manjine“, a da pri tom ne prekrši ustavna prava građana (jer niko nema monopol na istinu o tome šta su interesi neke nacionalne manjine i svako je slobodan da se izjasni kao pripadnik određenog naroda), rešenje za problem „fiktivno manjinskih stranaka“ bi se moglo tražiti u otklanjanju razloga zbog kojih dolazi do problema, a koji podrazumevaju neki vid ozbiljnog zadiranja u postojeći izborni sistem (ili čak odredbe Ustava): a) snižavanje „cenzusa“ za sve učesnike izbora do nivoa „prirodnog praga“; b) drugačiji modalitet za obezbeđivanje zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina (npr. sistem garantovanih mesta). TS uviđa

nedostatke i postojećih rešenja i alternativa, ali ukazuje na problem i poziva da se o ovom pitanju povede stručna rasprava, uzimajući u obzir i rešenja koja se u sličnim situacijama primenjuju u drugim zemljama.

7. Arbitrernost u odlučivanju RIK o nepravilnostima:

7.1. na osnovu iskustava o različitim modalitetima nepravilnosti, izvršiti najveće moguće preciziranje pravila o situacijama kada se izborni rezultati sa određenog biračkog mesta ne mogu priznati zbog utvrđenih nepravilnosti i pravila o tome kada se i pored utvrđenih nepravilnosti na nekim biračkim mestima izbori ne ponavljaju, kako bi se smanjio prostor za arbitrerno odlučivanje RIK;

7.2. uvođenje odvratajućih kazni protiv odgovornih lica za propuste u vezi sa sprovođenjem izbornog postupka;

7.3. utvrđivanje obaveze da RIK po službenoj dužnosti pokrene postupak protiv odgovornih lica u slučaju utvrđenih nepravilnosti;

8. Nedovoljna transparentnost ključnih dokumenata o izbornom procesu i rezultatima:

na osnovu zakonske obaveze koja bi bila propisana, objavljivanje svih zapisnika biračkih odbora, odmah po njihovom prijemu na internet stranici RIK, podataka iz statističke obrade tih rezultata, kao i uloženi prigovora;

9. Nedovoljne mogućnosti za utvrđivanje činjenica u vezi sa nepravilnostima:

razmatranje tehničkih mogućnosti i adekvatne zaštite ljudskih prava, radi uvođenja zakonskog osnova da deo izbornog procesa (naročito rad biračkog odbora nakon zatvaranja birališta) na biračkim mestima bude snimljen radi naknadne provere verodostojnosti prigovora;

10. Nezakoniti sastav RIK: pronalaženje zakonskog rešenja za prevazilaženje problema rada RIK-a u nezakonitom sastavu do imenovanja proširenog sastava tog tela, usled natpolovične zastupljenosti članova koji podržavaju jednu listu/kandidata (npr. imenovanje ad hoc članova po funkciji iz reda profesionalnih državnih službenika)

11. Suvišni budžetski troškovi za rad biračkih odbora: ukidanje mogućnosti da na predlog podnosioca izborne liste budu imenovani član i zamenik člana biračkog odbora u proširenom sastavu, ukoliko je na predlog istog podnosioca izborne liste, odnosno političkih stranaka koje čine određenu koaliciju, već imenovan član biračkog odbora na tom biračkom mestu u stalni sastav;

12. Nedovoljna transparentnost RIK: uvođenje zakonske obaveze da RIK objavi na svojoj internet prezentaciji sve odluke koje donosi;

13. Pasivnost RIK:

13.1. uvesti obavezu RIK da u predizbornom periodu pozove građane da prijave sve nepravilnosti i da omogući siguran kanal komunikacije za to, nakon čega bi RIK bio u obavezi da ove navode proveriti po službenoj dužnosti;

13.2. uvesti obavezu RIK da nakon okončanog izbornog procesa, zajedno sa Narodnom skupštinom, organizuje javno slušanje radi razmatranja svih problema koji su se pokazali tokom izbornog procesa i načina njihovog prevazilaženja;

13.3. takav skup treba organizovati i pre početka sledećeg izbornog procesa;

14. Negativan uticaj izbornog zakonodavstva na primenu pravila o finansiranju kampanje:

14.1. izmena pravila o finansiranju kampanje tako da se učini nezavisnijom od procesa izbora: a) dodela sredstava za prijavljene nosioce proglašanih izbornih lista u fiksnom iznosu, a ne u procentu ukupnih budžetskih sredstava;

14.2. b) podnošenje izveštaja o finansiranju kampanje odmah po njenom okončanju i podnošenje dodatnog izveštaja o troškovima kampanje koji se odnosi samo na ponovljene izbore.

15. Pojave koje potencijalno ugrožavaju tajnost glasanja ili mogu uticati na slobodno opredeljenje birača: zakonsko uređenje i ograničenje ili zabrana problematičnih aktivnosti, kao što su praksa prikupljanja „sigurnih glasova“, organizovano dovoženje birača i drugi vidovi njihovog animiranja da izađu na glasanje od strane učesnika na izborima tokom izbornog dana, davanje stvari od vrednosti ili pružanje besplatnih usluga od strane učesnika na izborima ili sa njima povezanih lica.

Oblast 3: Finansiranje izborne kampanje

Problemi koji se odnose na nedostatke u Zakonu o finansiranju političkih aktivnosti

- Zakonom nije uređeno finansiranje pojedinih vidova kampanje koje se u stvarnosti vode ili koje se mogu očekivati (npr. u vezi sa izborima u mesnim zajednicama, za savete nacionalnih manjina, za referendum);
- Zakon ne uređuje vođenje kampanje u vezi sa izborima koje neposredno sprovode druga pravna lica u korist ili na štetu neke političke stranke, koalicije ili grupe građana;
- Status „grupa građana“, kao nosioca prava i obaveza nije dosledno uređen;
- Ni ukupni ni pojedini rashodi izborne kampanje nisu ograničeni ničim osim raspoloživim budžetom stranaka, koalicija i grupa građana, što povećava nesrazmeru u predstavljenosti pojedinih učesnika i utiče na porast troškova;
- Pravila o kreditima i zajmovima nisu dovoljno precizna, usled čega krajnji izvori finansiranja kampanje ostaju nepoznati i posle objavljivanja izveštaja;
- Pravila nisu dovoljno precizna u pogledu obaveze izmirivanja troškova kampanje do njenog okončanja, usled čega krajnji izvori finansiranja kampanje ostaju nepoznati i posle objavljivanja izveštaja;

- Zakon daje značajna ovlašćenja Agenciji za borbu protiv korupcije u vezi sa kontrolom finansiranja kampanje, ali ne i obaveze u pogledu vršenja te kontrole, rokova, objavljivanja i sadržaja izveštaja o kontroli; posledica je da Agencija ne koristi sve svoje nadležnosti, ne vrši sveobuhvatnu kontrolu, pojedine izbore ne kontroliše uopšte, objavljuje nepotpune izveštaje i to daleko posle okončanja kampanje, ne saopštavajući građanima ni informacije o utvrđenim činjenicama i pokrenutim postupcima čak ni u slučajevima o kojima postoje sumnje u kršenje zakona iznete u medijima;
- Svrha budžetskih izdvajanja za pokriće troškova izborne kampanje nije dovoljno jasno određena, usled čega iznos koji se dodeljuje iz budžeta ne podmiruje ni minimalne troškove predstavljanja (naročito na lokalnim izborima), dok u drugim slučajevima pravo na naknadu daleko premašuje realne troškove što podstiče lažno prikazivanje troškova;
- Raspodela budžetskih sredstava koja se vrši u jednakom delu svim učesnicima izbora događa se prekasno, kada su troškovi već nastali;
- Ne postoje pravila koja bi uredila na primeren način dodelu budžetskih sredstava i izveštavanje o troškovima kampanje za više izbora koji se održavaju istovremeno, usled čega se troškovi izborne kampanje proizvoljno prikazuju u jednom ili drugom izveštaju, u cilju da se izbegne povraćaj sredstava u budžet;
- Zakon pravi razliku između sredstava koja se iz budžeta dodeljuju za finansiranje redovnog rada i izborne kampanje. Međutim, izmenama Zakona iz 2014, na predlog poslaničke grupe SNS, omogućeno je da se sredstva dobijena za sprovođenje aktivnosti van kampanje upotrebe za kampanju, što ne samo da je apsurdno, već i stavlja u neravnotežan položaj druge učesnike izbora, a naročito vanparlamentarnu opoziciju, novonastale stranke i grupe građana, regionalne i lokalne stranke i pokrete, u odnosu na najveće parlamentarne stranke i parlamentarne stranke nacionalnih manjina;
- U pogledu priloga zakon bi trebalo preispitati i/ili precizirati po brojnim pitanjima, među kojima su: utvrđivanje vrednosti priloga u vidu besplatnih usluga, tretman volonterskog rada, parametri za utvrđivanje „netržišnih povoljnosti“, nemogućnost kandidata da sopstvenu kampanju finansira u većem obimu nego bilo koji građanin, tretman jemstva kao priloga itd.
- Ne postoji javnost podataka o izvorima finansiranja i troškovima kampanje u doba dok ona traje, a za to postoje mogućnosti, budući da se finansiranje odvija preko jedinstvenog računa;
- Krivično delo iz člana 38. st. 1. je loše formulisano – traži se namera, koja je pogrešno postavljena i na strani davaoca i na strani primaoca nedozvoljenih sredstava; Prekršajnim normama nisu pokriveni svi slučajevi kršenja Zakona; Mera „gubitka prava na dobijanje sredstava iz javnih izvora“ nije postavljena dovoljno precizno i logično.

Napomena: ovo su navedene samo najkrupniji nedostaci rešenja iz Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. Brojni drugi nedostaci i potreba za preciziranjem postoje u gotovo svakom članu tog zakona.

Nedostaci u drugim bitnim propisima

- I pored brojnih loših iskustava i empirijski dokazanog korišćenja javnih funkcija radi dodatne promocije političkog subjekta, kroz navodne redovne aktivnosti javnih funkcionera, ova oblast nije precizirana zakonom, postavljanjem dodatnih pravila u Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije (od 1. septembra 2020. Zakon o sprečavanju korupcije). Uređivanje ove oblasti je od izuzetnog značaja i sa stanovišta finansiranja izborne kampanje, zato što se kroz promotivne aktivnosti javnih funkcionera u praksi obezbeđuje dodatno predstavljanje njihovih političkih subjekata u informativnom programu medija, čime se smanjuje potreba tih političkih subjekata za plaćanjem promotivnih oglasa, a politički subjekti kojima ne stoji na raspolaganju ova mogućnost se stavljaju u neravnopravan položaj.
- Slično tome, postoji potreba za dopunom i preciziranjem pravila o postupanju državnih organa i drugih organa javne vlasti u doba izborne kampanje, kako bi se smanjio prostor za moguće zloupotrebe javnih resursa za svrhu političke promocije;
- Potrebne su dopune u zakonima koji uređuju rad medija i oglašavanje, kako bi se smanjile mogućnosti da se kroz finansiranje medijskih programa zaobilazno plaća pohvalno izveštavanje o radu nosilaca javnih funkcija i kako bi se smanjile mogućnosti da se kroz nepotrebno oglašavanje i sponzorstva od organa vlasti kupuje podrška medija;
- Potrebno je uvesti posebna pravila u vezi sa političkim oglašavanjem, jer se u praksi pokazalo da opšta pravila o oglašavanju nisu u potpunosti primerena za ovu vrstu oglasa;
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije i Zakonik o krivičnom postupku, predviđaju mogućnost angažovanja Tužilaštva za organizovani kriminal i primenu posebnih dokaznih radnji kod nekih krivičnih dela koja mogu biti u vezi sa nezakonitim finansiranjem kampanje (npr. zloupotrebe službenog položaja), ali ne i za krivično delo iz člana 38. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i krivično delo davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem;
- Potrebno je precizirati dužnosti drugih državnih organa koji imaju određenu ulogu u vezi sa pitanjima od značaja za izbornu kampanju, njeno finansiranje i kontrolu. To se pre svega odnosi na:
 - Regulatorno telo za elektronske medije, u vezi sa monitoringom postupanja pružalaca medijskih usluga prema učesnicima u izornoj kampanji;
 - Javno tužilaštvo, u vezi sa pravovremenim ispitivanjem mogućih zloupotreba;
 - Državnu revizorsku instituciju, u vezi sa godišnjim programom revizije i predmetom revizije finansijskih izveštaja političkih subjekata, kao i eventualnih zloupotreba javnih resursa;
 - Poresku upravu i Agenciju za sprečavanje pranja novca, u vezi sa kontrolom tokova novca za kampanju;

- Nadzorni odbor, koji po Zakonu o izboru narodnih poslanika formira Narodna skupština, ukoliko ovaj koncept bude zadržan;
- Republičku izbornu komisiju, u vezi sa pravom na određivanje predstavnika pojedinih političkih subjekata da odrede članove biračkih odbora, kako bi se predupredilo finansiranje koje premašuje potrebe kontrole izbornog procesa;

Pojedini problemi iz prakse koja zahtevaju rešenje

Izborna kampanja, u smislu zakona koji uređuje njeno finansiranje, ograničena je na period od dana raspisivanja do dana održavanja izbora (odnosno početka predizborne tišine). S druge strane, mnoge aktivnosti koje de facto predstavljaju kampanju ili imaju značaja za njeno finansiranje počinju ranije, ili se mogu odvijati i van izbornog perioda (promotivni skupovi, oglašavanje na internetu i društvenim mrežama i slično), pa su izveštaji o finansiranju kampanje suštinski nepotpuni. Rešenje se može tražiti u produžetku trajanja kampanje, zabranu sprovođenja pojedinih promotivnih aktivnosti van kampanje ili u uvođenju obaveze da se neki troškovi koji su nastali ranije uključe u ove izveštaje.

Kako vreme prolazi, sve su značajniji troškovi izborne kampanje koji nisu neposredno vezani za Srbiju i kod kojih se kao pružaoci usluga učesnicima u izornoj trci javljaju privredni subjekti koji nemaju sedište na teritoriji Republike Srbije i koji stoga nisu u obavezi da u postupku kontrole blagovremeno pružaju potrebne informacije domaćim kontrolnim organima (naročito u vezi sa internet oglašavanjem i oglašavanjem na društvenim mrežama).

Odbor Agencije i Savet REM rade u nepotpunom sastavu. Odbor Agencije nije zauzeo ili objavio stav o mogućem sukobu interesa direktora Agencije u vezi sa vršenjem poslova kontrole, imajući u vidu njegovu raniju povezanost sa političkom strankom (davalac priloga, predstavnik stranke u telu za sprovođenje izbora)⁷⁵.

Problemi iz nepravilne prakse primene postojećih normi

U praksi su zabeleženi slučajevi da su državni organi na pogrešan način tumačili propise, što ukazuje na to da rešenja ne mogu tražiti isključivo u promeni ili dopuni postojećih normi. Između ostalog, dosadašnji montiroing TS je pokazao da Agencija za borbu protiv korupcije nije pravilno ocenila kršenje postojećih obaveza javnih funkcionera u pogledu razdvajanja javne od političke funkcije, da je Agencija donela opšte mišljenje koje je suprotno zakonu u pogledu dozvoljenosti korišćenja službenih vozila za partijsku promociju (od strane funkcionera koji ne moraju da koriste takva vozila iz razloga zaštite bezbednosti), da je Regulatorno telo za elektronske medije nezakonito uskratilo podatke o nadzoru nad radom emitera (PMU) tokom izborne kampanje i da nije utvrdilo kršenje pravila u pogledu emitovanja predizbornih skupova političkih subjekata i drugo.

Prioritetni predlozi za dalje postupanje

Ministarstvo pravde u saradnji sa Ministarstvom finansija: Formiranje radne grupe za izmenu i dopunu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, koja bi uzela u obzir nacrt izmena i dopuna zakona pripremljen od strane radne grupe iz 2014, mišljenja TAIEX eksperta, preporuke ODIHR,

⁷⁵<http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/pod-lupom/9983-znacaj-konkursa-za-zamenika-direktora-agencije>

ali i sve druge uočene slabosti i nedostake zakonskih rešenja iz nezavisnog monitoringa. U rad grupe bi trebalo uključiti na primeren način predstavnike političkih stranaka (npr. proširena radna grupa), kao i Agencije za borbu protiv korupcije, a zatim ga izneti na javnu raspravu.

Ministarstvo pravde: formiranje radne grupe radi izmena Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije u delu koji se odnosi na razdvajanje javne i političke funkcije (član 29), odnosno Zakona o sprečavanju korupcije (član 50), kako bi se ova norma upotpunila i precizirala, uzimajući u obzir preporuke ODIHR i nalaze nezavisnog monitoringa. O ovom tekstu bi na primeren način trebalo da se izjasne političke stranke, Agencija za borbu protiv korupcije i takođe bi trebalo da bude iznet na javnu raspravu.

Ministarstvo pravde: formiranje radne grupe radi izmena drugih povezanih propisa, u vezi sa krivičnim gonjenjem krivičnih dela koja su u vezi sa nezakonitim finansiranjem kampanje. I za ove izmene je potrebno sprovesti javnu raspravu.

Ministarstvo kulture i informisanja i Ministarstvo trgovine: formiranje radne grupe koja bi se bavila rešavanjem najhitnijih pitanja izmene medijskog zakonodavstva i propisa o državnom i političkom oglašavanju, a pre sveobuhvatnijih reformi koje će doći na red nakon usvajanja Medijske strategije.

Narodna skupština: organizovanje javnog slušanja povodom izveštaja Agencije za borbu protiv korupcije o sprovođenju Nacionalne antikorupcijske strategije i povodom dosadašnjih izveštaja o finansiranju kampanje i kontroli finansiranja kampanje.

Narodna skupština: Redovan pravovremen izbor nedostajućih članova u Savetu REM i Odboru Agencije.

Regulatorno telo za elektronske medije: preciziranje pravila za postupanje PMU u vezi sa kampanjom, kao i internih pravila postupanja REM u vezi sa monitoringom kampanje, u okviru postojećeg zakonskog okvira i nakon njegove izmene, i objavljivanje tih pravila.

Agencija za borbu protiv korupcije: preciziranje pravila postupanja u kontroli finansiranja izborne kampanje, uporedo sa izmenom zakonskog okvira i objavljivanje tih pravila.

Javno tužilaštvo, Agencija za borbu protiv korupcije, REM i drugi nadležni organi: javni poziv svima koji imaju saznanja o kršenju pravila da ih prijave na poverljiv način i pravovremeno objavljivanje nalaza ispitivanja i informacija o preduzetim merama. Ovi organi treba da objave nalaze ispitivanja i informacija o preduzetim merama i u vezi sa nepravilnostima sa ranije održanih izbora, kao i po pitanjima koja su iskrsla u međuizbornom periodu.

Oblast 4: Zaštita biračkog prava

1. Republička izborna komisija i postupanje u slučaju uzbunjivanja:

a. RIK treba da nesumnjivo utvrdi, i po potrebi zatraži od Ministarstva pravde mišljenje o tome, da li ima svojstvo „poslodavca“ u odnosu na sva lica koja su uključena u sprovođenje izbora, i u odnosu na korisnike biračkog prava. Ukoliko RIK ima takvo svojstvo, treba da preduzme mere iz Zakona o zaštiti uzbunjivača, i da promoviše ovu svoju ulogu;

b. Ukoliko u postojećem zakonskom okviru RIK nema svojstvo „poslodavca“, **dopunom** Zakona o zaštiti uzbunjivača ili Zakona o izboru narodnih poslanika otkloniti taj nedostatak i **preduzeti sve mere radi promovisanja ove uloge RIK** (dostavljanje informacija članovima biračkih odbora, kampanja usmerena prema biračima, objavljivanje informacija o poverljivom načinu postupanja po prijavama nezakonitih radnji i drugo)

c. Dopunom Zakona o izboru narodnih poslanika **proširiti nadležnosti RIK**, kako bi mogao i morao **da postupa kao spoljni nadležni organ** u slučaju da mu **bilo ko ukaže na nepravilnosti u vezi sa sprovođenjem izbora;**

2. Obaveze političkih subjekata u vezi sa uzbunjivanjem:

a. Dopunom Zakona o izboru narodnih poslanika ili Zakona o zaštiti uzbunjivača obezbediti **da političke stranke koje imaju manje od 10 zaposlenih**, kao i **grupe građana** koje podnose izborne liste **odrede lice zaduženo za unutrašnje uzbunjivanje** i da omoguće prijavljivanje nezakonitih radnji licima koja za njih obavljaju aktivnosti u vezi sa izbornom kampanjom ili u postizbornom periodu (političke stranke i grupe građana koje osvoje mandat na izborima);

b. **Promovisanje primene pravila o zaštiti uzbunjivača među političkim subjektima** i kontrola ispunjavanja tih obaveza od strane RIK (objavljivanje informacija o načinu uzbunjivanja i imena zaduženog lica za postupanje na sajtu političkog subjekta i dostavljanje tih podataka prilikom podnošenja izborne liste);

3. Uvid javnosti u podatke o sprovođenju izbora:

a. **Objavljivanje kopija zapisnika** sa biračkih mesta na veb stranici Republičke izborne komisije i/ili jedinica lokalne samouprave;

b. **Omogućavanje uvida u deo dokumentacije** koji se odnosi na birača (uvid u podatak o tome da li je upisano da je glasao na određenim izborima na sličan način kao što se vrši uvid u birački spisak ili dobijanje kopije izvoda sa podacima o tome da je glasao, radi provere autentičnosti potpisa);

4. Sprečavanje direktnog ugrožavanja tajnosti izbornog postupka i kupovine glasova:

a. Primena mera koje bi onemogućile ili obesmislile iznošenje neupotrebljenog glasačkog listića;

b. Zabrana bilo kog vida dokumentovanja načina glasanja, **uključujući i preciziranje pravila iz člana 160. Krivičnog zakonika** ukoliko nije očigledno da krivično delo predstavlja i javno iznošenje ili dostavljanje drugom licu dokaza o tome kako je glasalo određeno lice, **uključujući i onog čiji je glasački listić u pitanju;**

c. **Ispitivanje i razmatranje mogućnosti, u skladu sa iskustvima iz drugih zemalja**, radi sprečavanja da se kontrolom od strane člana biračkog odbora utvrdi da li je poštovan unapred dogovoreni način glasanja od strane jednog ili više lica, stavljanjem posebnih oznaka, korišćenjem olovaka određene boje i slično;

5. **Pasivnost RIK** u predizbornom i postizbornom periodu u vezi sa mogućim nepravilnostima

a. uvesti **obavezu RIK da u predizbornom periodu pozove građane** da prijave sve nepravilnosti i da omogući siguran kanal komunikacije za to, nakon čega bi RIK bio u obavezi da ove navode proveri po službenoj dužnosti;

b. uvesti **obavezu RIK** da nakon okončanog izbornog procesa, zajedno sa Narodnom skupštinom, **organizuje javno slušanje** radi razmatranja svih problema koji su se pokazali tokom izbornog procesa i načina njihovog prevazilaženja;

c. takav **skup treba organizovati i pre početka sledećeg izbornog procesa**;

6. **Pasivnost javnog tužilaštva i drugih potencijalno nadležnih organa:**

a. **Posebna odeljenja viših javnih tužilaštava** iz Beograda, Novog Sada, Niša i Kraljeva treba da omoguće građanima **sigurne kanale komunikacije** radi prijavljivanja nezakonitih radnji;

b. **Republičko javno tužilaštvo, posebna odeljenja VJT ili svi oni u saradnji sa RIK** treba da **kroz medijsku kampanju obaveste građane o tome šta sve predstavlja krivično delo u vezi sa izborima**, a naročito da ih upoznaju sa modalitetima krivičnog dela davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem i zloupotrebe službenog položaja koja ima za cilj uticaj na odluku na izborima;

c. **RJT treba da** pre početka izbornog procesa **obavesti javnost o dosadašnjim slučajevima ispitivanja sumnje na krivično delo** davanje i primanja mita u vezi sa glasanjem i zloupotrebe službenog položaja koja je imala veze sa izbornim procesom ili izbornom kampanjom;

d. **Drugi državni organi, kojima su prijavljene moguće zloupotrebe**, treba da budu u obavezi da **u kratkom roku objave informacije o svom postupanju u vezi sa svakom sumnjom** koja se odnosi na pokušaj uticaja na proces izbora (npr. u vezi sa zapošljavanjem u javnom sektoru, distribucijom socijalne pomoći, korišćenjem službenih vozila).

7. **Krivično delo „davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem“** treba dopuniti u skladu sa predlogom koji je Transparentnost – Srbija više puta dostavljala Ministarstvu pravde u proteklih deset godina

8. **Drugi mehanizmi za smanjenje mogućnosti zloupotrebe javnih resursa u svrhu pridobijanja birača:**

a. **Postavljanje ograničenja ili dodatnih mehanizama odobravanja i provere** za preuzimanje novih obaveza, oprost dugova, odricanje od javne imovine i druge mere kojima se umanjuju javnih prihodi i javna imovina ili povećavaju javni rashodi ili raspodeljuju postojeća sredstva u javnoj svojini kroz vanredna davanja, ukoliko se ove aktivnosti sprovode tokom izborne kampanje, odnosno u određenom periodu pre raspisivanja izbora ili nakon okončanja izbora, uzimajući u vidu relevantne norme iz Crne Gore i Makedonije i podatke o njihovoj primeni;

b. Postavljanje ograničenja ili dodatnih mehanizama odobravanja i provere kod novog zapošljavanja ili drugog vida radnog angažovanja, kao i kod širenja kruga korisnika socijalne i druge pomoći građanima ili primalaca subvencija, kada se ove aktivnosti sprovode tokom izborne kampanje, odnosno u određenom periodu pre raspisivanja izbora ili nakon okončanja izbora, uzimajući u vidu relevantne norme iz Crne Gore i Makedonije i podatke o njihovoj primeni;

c. Uvođenje obaveze da svi organi vlasti (državni organi, APV, lokalne samouprave, javna preduzeća i druga preduzeća u javnoj svojini, javne ustanove i javne službe), izuzev u slučaju zaštite bezbednosti države (BIA, Vojska), tokom izborne kampanje **objavljaju dnevno ažurne podatke o svrsi korišćenja službenih vozila** koja su u njihovoj svojini ili zakupu, kao i o troškovima korišćenja telefona.

9. Druge pojave koje potencijalno ugrožavaju tajnost glasanja ili mogu uticati na slobodno opredeljenje birača, a nisu u potpunosti zakonski uređene ili zabranjene:

a. Uvođenje zabrane da politički subjekt prikuplja potpise za podršku izbornoj listi u prekomernom broju (npr. više od 20% od broja koji je zakonski minimum), kako se kroz prikupljanje suvišnih potpisa ne bi vršio pritisak na birače;

b. Uvođenje zabrane da politički subjekti ili druga lica kod birača stvaraju utisak da imaju moralnu ili drugu obavezu da na izborima glasaju ili da ne glasaju ili da glasaju na određeni način, tako što bi ih upisivali na spiskove „sigurnih glasova“ ili na drugi sličan način, izuzev kroz prikupljanje potpisa za podršku izbornoj listi i učlanjivanje u političku stranku;

c. Preciziranje obaveza istraživača javnog mnjenja u vezi sa čuvanjem tajnosti podataka o političkom opredeljenju građana, kao i obaveze da omoguće građanima da provere da li je lice koje se predstavlja kao anketar zaista angažovano od strane istraživača javnog mnjenja na kojeg se primenjuju zakonske obaveze;

d. Javna promocija mogućnosti iz člana 72a Zakona o izboru narodnih poslanika, i zabrana da politički subjekti neposredno pružaju pomoć nemoćnim i sprečenim građanima da izađu na glasanje, uz obezbeđivanje adekvatne pomoći zainteresovanim građanima neposredno od strane organa koji sprovode izbore;

e. Zabrana upućivanja neposrednih poziva građanima da izađu ili da ne izađu na izbore na dan izbora (npr. kućne posete, telefonski pozivi, direktne poruke) ili da glasaju na određeni način (trenutno pokriveno pravilima o izbornoj tišini), izuzev obaveštenja koje upućuje Republička izborna komisija preko medija.

f. Zabrana vođenja evidencija o tome koja konkretna lica su izašla ili nisu izašla na izbore, kako unutar, tako i ispred biračkih mesta;

g. Zabrana davanja potencijalnim biračima stvari koje imaju upotrebnu vrednost, osim promotivnih predmeta (npr. majice, kape, šolje, upaljači, olovke, sveske, kalendari) koji vidno sadrže obeležja političkog subjekta, kao i **pružanja besplatnih usluga** od strane učesnika na izborima ili sa njima povezanih lica (npr. lekarski pregledi, pomoć u domaćinstvu, obuke za sticanje veština), izuzev kada je reč o sprovođenju obuka namenjenih članovima političke stranke.